Εταιρεία Υπηρωτ. Μελετῶν

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ μας

• ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ • ΕΤΟΣ ΣΤ΄ • ΦΥΛΛΟ 69 • ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1983 • ΙΩΑΝΝΙΝΑ • ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ 21 •

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΤΑ ΧΑΝΤΑΚΙΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΩΝ - ΣΚΑΜΝΕΛΙΟΥ

Έ ωρέ τι είμαστε. Βιαστικοί, πρόχειροι, χωρίς να τελειώνουμε τέλεια, την εργασία που αναλάβαμε, να κάνουμε.

Και να γιατί: Ανοίχτηκαν, από «γκράντ' ντερ» της Νομαρχίας μας τα χαντάκια του δρόμου, από τους Ασπραγγέλους ως το Σκαμνέλι. Όμως σε πολλά σημεία βιαστικά, πρόχειρα, όχι σωστή εργασία, όχι νοικοκυρεμένη. Δεν πετάχτηκαν τα χώματα, αναμερίστηκαν μόνο, και με τις βροχές τώρα το φθινόπωρο, θα ξαναπέσουν πάλι μέσα στα χαντάκια και «φτου απ' την αρχή» πάλι.

Δε μπορούμε να καταλάβουμε, γιατί εργαζόμαστε έτσι; γιατί δεν προσπαθούμε, την εργασία, που αναλάβαμε να κάνουμε, να την κάνουμε ευσυνείδητα, να την κάνουμε τέλεια, κι ακόμα, γιατί δεν γίνεται ένας έλεγχος, για την ποιότητα της εκτελεσθείσης εργασίας;

Θα πήτε μάθημα ηθικής κάνουμε; Όχι απλώς λέμε πως είναι το σωστό και το δίκαιο.

Κι άλλο ένα: Σ' ένα Ζαγοροχώρι με χρήματα του Δημοσίου, φκιάξανε τέσσερις εργολάβοι, τα «γκαλντερίμια». Όχι ίδια εργασία απ' όλους, αν τα δήτε, θα το καταλάβητε. Γιατί όμως;

Δεν πληρώθηκαν οι εργολάβοι, τζάμπα τα φκιάξανε;

Τα χρήματα που σταλαματιά, σταλαματιά μαζεύονται από το Δημόσιο προέρχονται, από το υστέρημα του φορολογούμενου λαού και θα πρέπει, να είναι ιερά και σεβαστά. Δεν πρέπει να σπαταλώνται, για όχι καλής ποιότητος εργασίες. Θα πρέπει κι οι εργολάβοι να καταλάβουν, πως σωστό είναι, να δουλεύουν ευσυνείδητα. Πρέπει όμως, που και που, να τους γίνεται και σχετικός έλεγχος, γιατί «καλός είναι ο αγιασμός», αλλά πάρτε και μια γάτα, λέει η παροιμία.

Κι η Τεχνική Υπηρεσία της Νομαρχίας, κατά την παραλαβή, ας ελέγχει πιο πολύ, την εκτελεσθείσαι εργασία.

Έτσι μπορεί κάτι να σιάξει.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΑΜΝΕΛΙ ΓΙΑ ΤΗ ΛΑΪΣΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΗΛΙΟΧΩΡΙ - ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ

Επιτέλους συμπληρώθηκε η ασφαλτόστρωση του δρόμου που είχε σταματήσει λίγο πιο έξω από το Σκαμνέλι, για χρόνια, από... ας μη το πω, μία κι έγινε. Τώρα πέρασε και λίγο πιο πέρα από το χωριό. Θα μείνει εκεί; Θα παλεύουν Ηλιοχώρι, Λάϊστα, Βρυσοχώρι, τα δάση μας κι η μοναδική από Τουριστική άποψη αυτή περιοχή, πραγματικά Ελβετική, με τις λακκούβες, τις πέτρες, τις λάσπες; Θα μένουν καταστάργιές κυβικά ξυλείας, χωρίς νά μπορούν να μεταφερθούν το Φθινόπορο και το χειμώνα;

Τι χρωστάνε οι κάτοικοι, να υποφέρουν; Μήπως με τα δάση των δεν προσφέρουν στην Εθνική Οικονομία; Μήπως το Δημόσιο, απ' τ' αρπαγμένα τμήματα δάσους, που πήρε, απ' τα χωριά αυτά νόμιμα!! μ' ένα νόμο, που έφκιαξε στα μέτρα του, δεν εισπράττει εκατομμύρια; Γιατί τόση τσιγκουνιά, τόση αστοργία, για τούτη την όμορφη περιοχή;

Δεν είναι πρόκληση, ν' ακούμε διαθέσεις εκατομμυρίων για έργα, στην Πάρνηθα κι αλλού, γι αναψυχή και για δω μόνο πενταροδεκάρες; Ελλάδα είναι μόνο η Αθήνα;

Και τούτα τα έρμα τα χωριά δεν είναι Ελλάδα; Δεν είναι φύλακες των ιερών και των οσίων μας; Δεν πολέμησαν όσο κι οι Ζαγορίσιες γυναίκες το 1940, γι' αυτά; Δεν ξεπάγιασαν; Δεν πολεμούν κάθε μέρα, με τόσες δυσκολίες;

Γιατί τους ξεχνάει το Κράτος; Γιατί να πιστεύει ο κόσμος εδώ, πως μόνο στις εκλογές, στη φορολογία και σε επιστράτευση τους θυμάται το Κράτος;

Γιατί οι βουλευτές μας δε ζητάνε, από το Κράτος, συμπαράσταση και στοργή για τους βουνίσιους χωρικούς, που είναι ριζωμένοι στα χωριά τους και στέκουν, αν κι υποφέρουν, πάντα περήφανοι Έλληνες, έτοιμοι να αντιμετωπίσουν κάθε εχθρό;

Ας ρίξει και κατά δω καμιά μαιτά το Δημόσιο, ας βάλει ένα ποσό να γίνει η ασφαλτοστρωση, πέρα απ' το Σκαμνέλι, σε λίγα χιλιόμετρα κι ας το συνεχάσει έτσι κάθε χρόνο...

Αν απ' το 1952 που έγινε η διάνοιξη του δρόμου αυτού, γίνονταν κάτι τέτοιο, τώρα θα χαιρόμαστε την ομορφιά του περίφημου τοπίου της περιοχής κι ο κόσμος, στα χωριά μας, δε θα έβλεπε κατά τον κάμπο και τ' αστικό κέντρο σαν καταφύγιο, και δε θα ρήμαζαν τα χωριά...

Τα διαβάζει τάχα τούτα κανένας Αρμόδιος; Κι αν τα διαβάζει τα σκέπτεται, σκέπτεται τούτον το δρόμο, που πάει κατά τη Λάιστα, το Ηλιοχώρι, το Βρυσοχώρι τα πλούσια δάση και το περίφημο τοπίο της περιοχής;

Ας περιμένουμε και θα δούμε...

Κοζιακίτης

1 9 8 4
ΘΕΡΜΕΣ ΕΥΧΕΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ

ΣΤΕΓΗ ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΟΥ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟΥ

Ξανάγραψα για τη στέγη του διδακτηρίου του Δημοτικού Σχολείου Τσεπελόβου, που δεν είναι παρά μια τσιμεντένια πλάκα και τα παιδιά τουρτουρίζουν το χειμώνα (υψόμ. 1150).

Και το Τσεπέλοβο χαρακτηρίστηκε παραδοσιακό.

Έ και να ήτανε κάνας απλός πολίτης και τολμούσε κάτι τέτοιο θα τον είχαν στείλει στον Εισαγγελέα, σαν παράνομο.

Μά για το Υπουργείο Παιδείας που πέρασαν δύο, τρία χρόνια και δε φρόντισε να κάνει τη στέγη παραδοσιακή κι ως τώρα είναι παράνομο, ποιός θα υποβάλει ψήνυση στον Εισαγγελέα;

Ζητάμε μια απάντηση από κάθε φορέα, που έχει σχέση με την υπόθεση αυτή, γιατί σωστό δε θα ήταν, να στείλουμε στο δικαστήριο για παρανομία, τον κ. Κακλαμάνη...

Κοζιακίτης

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΗΡΩΟ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑκ. ΤΟΥ 40

ΦΡΟΣΩ Γ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ	100.000
ΚΩΝ)ΝΟΣ ΤΣΟΦΟΠΟΥΛΟΣ	3.000
ΑΝΝΟΥΛΑ ΠΑΠΑΚΡΥΣΤΑΛΛΗ ΒΛΑΧΟΥ (στη μνήμη Θεανώς Σφήκα)	3.000

Συνεντεύξεις μέ τοὺς κοινοτάρχες

Το Βρυσοχώρι που λεγόταν παλιότερα Λεσινίτσα είναι ο χώρος που ξαναζεί κανείς τη δόξα και τον ηρωισμό των πολεμιστών του 1940.

Γιατί εδώ ένας μικρὸς αριθμός στρατιωτών μας με τη βοήθεια και τη συμπαράσταση των γυναικών της περιοχής και των ανδρών που δεν είχαν στρατευθεί, αντιμετώπισαν αποτελεσματικά την πιο αξιόμαχη ιταλική μεραρχία αλπινιστών «ΤΖΟΥΛΙΑ» και δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι και της επιτέθηκαν.

Μόνο η ομάδα του αειμνήστου Βρυσοχωρίτη Γιώργου Εξαρχόπουλου, που πέραισε νύχτα τον Αώο, με νερό μέχρι το στήθος, μαζί με 40 στρατιώτες - εθελοντές, κατόρθωσε να πανικοβάλει ένα τάγμα Ιταλών με τους πολυβολισμούς που έρριχνε επιδέξια, ώστε να νομίσουν ότι είναι πολλοί και να τους αναγκάσει να παραδοθούν και να οδηγηθούν (750 περίπου Ιταλοί) αιχμάλωτοι στο Βρυσοχώρι.

Αυτά τ' άγια χώματα σήμερα όλοι τάχουν ξεχάσει· ακόμα κι ο αγροτικός γιατρός έχει να τους επισκεφτεί εφτά μήνες.

Οι Βρυσοχωρίτες όμως αγαπούν την ιδιαίτερη πατρίδα τους και τη διατηρούν ζωντανή. Αρκετοί είναι εκείνοι που υποχρεωμένοι να εργάζονται στα Γιάννενα προσπαθούν (γιατί η συγκοινωνία δεν τους εξυπηρετεί. Δρομολόγιο υπάρχει: Παρασκευή πρωί — Δευτέρα απόγευμα) να βρίσκονται το Σαββατοκύριακο στο χωριό.

Στο μοναδικό μαγαζί του χωριού οι κάτοικοι μας δέχτηκαν με χαρά κι αν πήαμε τα κεράσματά τους θα μέναμε εκεί απ' το μεθύσι. Όπως πρόθυμα δέχτηκαν να μας ξεναγήσουν, παρά τη βροχή και να μας διηγηθούν τις αναμνήσεις τους από τα γεγονότα του '40. Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον κ. Κ. Βασκαρόπουλο όπως και τον πρόεδρο της κοινότητας κ. Ιωάννη Καραγιαννόπουλο, που μόλις έμαθε την άφιξή μας ήρθε να μας συναντήσει μαζί με τον φίλο αντιπρόεδρο κ. Αλέκο Πασχάλη.

Κι ενώ πίναμε το τσίπουρο, μας έδωσαν, μαζί με τους συγχωριανούς που βρίσκονταν στο μαγαζί, όσες πληροφορίες τους ζητήσαμε για να τις μεταφέρουμε στις στήλες της εφημερίδας μας.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πόσοι είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το χειμώνα μένουμε 70 περίπου άτομα, το δε καλοκαίρι γινόμαστε 350, μένουμε στα 60 περίπου σπίτια που χτίστηκαν μετά το κάψιμο των 75 σπιτιών μας από τους Ναζί. Η ανοικοδόμηση συνεχίζεται με επεκτάσεις, βελτιώσεις και με 3—4 νεόκτιστα σπίτια κάθε χρόνο.

ΕΡΩΤ.: Ποιά προϊόντα σας δίνουν το μεγαλύτερο εισόδημα;

ΑΠΑΝΤ.: Οι πατάτες και τα φασόλια γίγαντες, δύο δε συγχωριανοί καλλιεργούν το βουνίσιο τσάι· με ικανοποιητική απόδοση.

Η οικοσύνη κτηνοτροφία μας, 180—200 γιδοπρόβατα, επαρκεί μόνο για τις οικογενειακές μας ανάγκες.

Ικανοποιητικό εισόδημα θα μας έδινε η εκμετάλλευση του δάσους αν είχαμε την παραγωγική συμπαράσταση των ειδικών.

Σήμερα 7 συγχωριανοί, μέλη του δασικού μας συνεταιρισμού, έχουν σαν κύριο επάγγελμα την υλοτομία και εξασφαλίζουν εισόδημα γύρω στις 200.000 δρχ. το χρόνο.

Δυστυχώς δεν υπάρχει αυτή η συμπαράσταση από τις δασικές Υπηρεσίες για την επαγγελματική ανάπτυξη των υλοτόμων και την εφαρμογή των σύγχρονων μεθόδων στην εκμετάλλευση των προϊόντων του δάσους. Αντίθετα, με άσκοπες ενέργειες αποκαρδιώνουν τους κατοίκους με τα εμπόδια που παρεμβάλουν.

Για παράδειγμα αναφέρω ότι το Υπουργείο Γεωργίας με διαταγή του εντέλλεται: να μη αναγνωρίζουν οι Υπηρεσίες του τις διαιτητικές αποφάσεις που με τη νόμιμη διαδικασία αναγνώρισε την ιδιοκτησία μας ή όπως στο γειτονικό Σκαμνέλι έστειλαν κατηγορούμενους κατοίκους γιατί καλλιέργησαν παπάτες στα κτήματά τους με τη δικαιολογία ότι έγιναν δασικές εκπτάσεις.

Αποτέλεσμα να οδηγούνται οι μόνιμοι κάτοικοι στην αποδημία.

ΕΡΩΤ.: Αντιλαμβανόμαστε τις θυσίες και τους κόπους των κατοίκων να ξαναστήσουν το νοικοκυριό τους ύστερα από το κάψιμο του χωριού και την εγκατάλειψή του για λίγα χρόνια, πρέπει όμως για τους αναγνώστες μας, νά μας πείτε μερικά από τα έργα που έγιναν από την κοινότητα και τους κατοίκους στο χωριό.

ΑΠΑΝΤ.: Από τα πρώτα μας έργα ήταν το υδραγωγείο και η επέκτασή του ώστε νάχουν όλα τα σπίτια νερό. Και η επισκευή των εκκλησιών και παρεκκλησίων που για μας είναι βασικό στοιχείο στη ζωή μας. Ανοίξαμε δρόμους και κατασκευάσαμε γκαλντερίμια. Έγιναν αρκετοί δασικοί δρόμοι και κατασκευάσαμε υδραγωγείο στη θέση Παναγιά που βρίσκεται έξω από το χωριό —θα το συναντήσατε όταν ερχόσαστε— για να έχουν νερό οι επισκέπτες και τα ζώα.

Έγιναν και άλλα μικρότερα έργα που θα σας φαίνονται λίγα, αλλά για μας, στην κατάσταση που βρισκόμαστε, είναι πολλά.

ΕΡΩΤ.: Τι έργα έχει προγραμματίσει το νέο Κοινοτικό Συμβούλιο;

ΑΠΑΝΤ.: Βρίσκεται υπό ανέγερση το κοινοτικό μας κατάστημα που τον πρώτο του όροφο θα χρησιμοποιήσουμε προσωρινά για τη φιλοξενία επισκεπτών και θα επισκευάσουμε κι άλλους δρόμους, σχετούς και: ρεθρα.

Οφείλω να τονίσω ότι συμπαραστάτη στο έργο μας έχουμε τη γόνιμη συνεργασία του Εκπολιτιστικού Συλλόγου μας και θα σας παρακαλέσω να αποτανθείτε στον Πρόεδρό του να σας εκθέσει το έργο του.

Ό,τι όμως και να γίνει στην κοινότητα, αν δεν βελτιωθεί η δατότητα του επαρχιακού μας δρόμου, η ανάπτυξη της κοινότητας δεν είναι δυνατή. Θάμαστε πάντα απομονωμένοι και: εγκαταλειμένοι. Ακόμη και η αγροτική γιατρός που βρίσκεται στο Τσεπέλοβο και πρέπει κάθε δρομάδα να επισκέπτεται το χωριό μας, έχει εφτά (7) μήνες να μας επισκεφτεί, αν και ήταν καλοκαίρι.

Φανταστείτε την τύχη μας αν αρρωστήσουμε βαρειά, δεδομένου ότι, τους χειμερινούς μήνες, ούτε το τηλέφωνο δε λειτουργεί κανονικά. Το ίδιο ισχύει και για τους γεωπόνους, κτηνίατρους, δασολόγους κλπ.

Κι ο επαρχιακός μας δρόμος είναι από τους βασικότερους στο Ζαγόρι, γιατί αν ολοκληρωθεί η διάνοιξή του θα ενώσει το Ζαγόρι με τα χωριά της Κόνιτσας και αντιλαμβάνεστε ποιό θα ήταν το όφελος για ολόκληρη την περιοχή μας.

Γνωρίζετε δε ότι η μεγάλη γέφυρα στον Αώο έχει γίνει πριν από πολλά χρόνια με τις ενέργειες του τότε βουλευτή κ. Φρόντζου, η διάνοιξη όμως δεν έχει αρχίσει.

Άλλο σοβαρό έργο όχι μόνο για το Βρυσοχώρι, είναι η επισκευή της παληάς εκκλησίας του Αγίου Χαραλάμπους, βασιλικού ρυθμού, με τρεις τρούλους και ωραιότατο τέμπλο.

Διατηρείται υποστηλωμένη και οι αγιογραφίες της καταστρέφονται. Οι δαπάνες για την επισκευή της δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν ούτε από την κοινότητα ούτε από τις δωρεές των χριστιανών.

Πρέπει να ενδιαφερθεί το Υπουργείο Πολιτισμού και η Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή, που όπως διαβάζω στην εφημερίδα σας ενισχύει ανάλογες προσπάθειες.

ΕΡΩΤ.: Πώς περνάτε τις ώρες σας;

ΑΠΑΝΤ.: Το καλοκαίρι καλά περνάμε με τους πολλούς επισκέπτες. Το χειμώνα όμως η μόνη ψυχαγωγία μας είναι να παίζουμε χαρτιά ή τάβλι στο μαγαζί, ακόμα και την τηλεόραση στερούμαστε (πιάνουμε την ΕΡΤ 1) γιατί με την κακοκαιρία χαλάει ο αναμεταδότης στη Σουσουνίτσα Κονίτσης και αργεί να επισκευαστεί.

ΕΡΩΤ.: Μια και δεν υπάρχουν δωμάτια για νοίκιασμα, γιατί δεν ζητάτε τη χορήγηση δανείου με το Νόμο 1262) 82 για ανέγερση ξενώνα δεδομένου ότι το καλοκαίρι έχετε πολλούς επισκέπτες;

ΑΠΑΝΤ.: Μας έχει απασχολήσει το θέμα, αλλά χρειάζεται κάπως να ωριμάσει.

Α' ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στις 3 και 4 Δεκεμβρίου έγινε στα Γιάννινα το Α' Πολιτιστικό συνέδριο του Νομού, με στόχο όπως δήλωσε ο κ. Νομάρχης «την αξιοποίηση του πολιτιστικού δυναμικού της περιοχής γιατί ο Νομός έχει ένα πολύ ρημαλέο πολιτιστικό κίνημα που κρατάει πεισματικά άρρηκτα συνδεδεμένη την παράδοση. Και είναι μια κατάκτηση αυτού του τόπου το πολιτιστικό κίνημα»...

«Ένας από τους κύριους στόχους του Συνεδρίου είναι: να γίνει γνωστό στο Πανελλήνιο το πολιτιστικό μας δυναμικό».

Το συνέδριο είχε πολλά θετικά στοιχεία. Και: απαιτελεί παρήγορη κίνηση στην προσπάθεια όσων εργάζονται για αξιοποίηση του πολιτιστικού δυναμικού εκείνων που δεν εμεταλλεύονται το σκοπό είτε για προσωπικούς είτε και: για κομματικούς λόγους.

Στα επόμενα φύλλα μας θα αναφερθούμε σε μερικές από τις εισηγήσεις. Σήμερα θα παρατηρήσουμε τα πλέον σημαντικά σφάλματα της οργανωτικής επιτροπής.

α) Η εκλογή ενός τζαμιού σαν σήμα του Συνεδρίου δεν ήταν πετυχημένη (όπως και η δήλωση μέλους της επιτροπής ότι: τους τ:μά η εκλογή), γιατί πιστεύουμε ότι: υπάρχουν αξιολογότερα πολιτιστικά μνημεία στο χώρο μας που συμβολίζουν την παράδοσή μας. Και: δεν είναι ανάγκη να είναι μόνο μέσα από την πόλη των Ιωαννίνων.

β) Άνοιξη είναι η εκπροσώπιση των διαμερισμάτων του Νομού, ενώ μετέχουν φορείς που δεν έχουν άμεση σχέση με την πολιτιστική κίνηση.

γ) Άστοχη η επιμονή του προεδρείου του Συμβουλίου στην εκλογή της συμβουλευτικής επιτροπής όπως την πρότεινε γιατί προκάλεσε σοβαρές αντιρρήσεις, με αποτέλεσμα ένας αριθμός σωματείων να αποχωρήσει σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

Ευχόμαστε το επόμενο Συνέδριο να υπάρξουν λιγότερα σφάλματα και μεγαλύτερη δημοκρατική διαδικασία.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ:

Η σύνταξη της εφημερίδος συγχαίρει θερμά το Σπύρο Δ. Λαμπρίδη, υ:ό του Τάκη Λαμπρίδη, αντ:στατήγου ε.α. που πέτυχε στ:ς εξετάσεις του για το Δ:πλωματικό Σώμα του Υπουργείου Εξωτερικών.

Νέα Ρίζαρης

Εισαγωγικὸς κατατοπισμός

Ἂς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἀρχικὰ νὰ σημειώσω κάτι σχετικὰ μὲ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ λέξη «ἔθιμο». Τὸ «Νεώτερον Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἡλίου» γράφει τὰ ἑξῆς (Τόμος 6ος σελ. 376):

«Ἔθιμον: Πᾶν ὅ,τι σχετίζεται μὲ τὸ «ἔθος», δηλαδὴ τὴν κοινὴν συνήθειαν ἢ ἄλλως πᾶσα συνήθεια χαρακτῆρος καθολικοῦ, προερχομένη ἐκ παραδόσεως καὶ τηρουμένη κατὰ μεγάλας ἢ μικρὰς ὁμάδας (λαούς, ἔθνη, κοινότητας, οἰκογενείας)». Ἡ δὲ «Νέα Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια» τοῦ Χάρη Πάτση γιὰ τὴ λέξη «ἔθιμο» γράφει τοῦτο (Τόμος 10ος σελ. 635): «...τὸ σύνολο τῶν τύπων συμπεριφορᾶς, ποὺ ἔχουν καθορισθῆ ἀπὸ τὴν παράδοση σὲ μιὰ ὁμάδα, σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὶς μᾶλλον τυχαῖες συνήθειες τοῦ ἀτόμου».

Ἔτσι σὲ κάθε μέρος ποὺ παρουσιάζεται ἀνθρώπινη κοινωνικὴ συμβίωση παρατηρεῖ κανένας πολλὰ καὶ ποικίλα παραδοσιακὰ ἔθιμα. Τέτοια ἔθιμα δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ μὴν εἶναι καὶ στὰ χωριά μας, ὅπως τέτοια ἐμφανίζονται καὶ σὲ κάθε ἄλλο χωριὸ ἢ πολιτεία κ.λ.π.

Τὰ παραδοσιακὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ μου, ὅπως καὶ κάθε ἄλλου χωριοῦ τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ γενικὰ τῆς πατρίδας μας, μπορεῖ κανένας νὰ τὰ κατατάξει σὲ δυὸ κατηγορίες:

α) Σὲ παραδοσιακὰ ἔθιμα ποὺ ἐμφανίζονται καὶ τηροῦνται περιστασιακὰ στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τοῦ κοινωνικοῦ ἢ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ βίου τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ. Τέτοια ἔθιμα παρατηρεῖ κανένας, ὅταν γίνεται γάμος, γέννηση, βάφτιση, σὲ περίπτωση πεθαμοῦ, ἢ μνημόσυνου, σὲ ἀναχώρηση γιὰ ταξίδι ἢ σὲ γυρισμὸ ἀπ' αὐτὸ κ.ο.κ.

β) Παρατηρεῖ ὅμως κανένας παραδοσιακὰ ἔθιμα ποὺ τηροῦνται ὄχι σὰν τὰ προηγούμενα, περιστασιακά, ἀλλὰ ἐφαρμόζονται τακτικὰ κάθε χρόνο σὲ ὡρισμένο μῆνα καὶ μέρα, ἀκολουθώντας τὸ μηνολόγιο καὶ τὸ ἑορτολόγιο τῆς θρησκείας μας. Καὶ γιὰ τὰ μὲν παραδοσιακὰ ἔθιμα τῆς πρώτης κατηγορίας δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ καθορισθεῖ ἡ συχνότητα τῆς ἐμφάνισής τους καὶ τῆς ἐκδήλωσής τους. Μπορεῖ αὐτὰ σ' ἕνα χωριὸ νὰ ἐκδηλωθοῦν πολὺ συχνά, δηλ. νὰ γίνουν μέσα σὲ μιὰ χρονιὰ ἢ καὶ σ' ἕνα μῆνα ἀρκετοὶ γάμοι καὶ ἀρκετὲς βαφτίσεις ἢ καὶ μπορεῖ, τὸ ἀντίθετο, νὰ περάσουν καὶ δυὸ καὶ τρία χρόνια, χωρὶς νὰ γίνει κανένας γάμος, καμμιὰ βάφτιση, κανένα ξεκίνημα γιὰ ταξίδι ἢ ἐπιστροφὴ ἀπ' αὐτό, ὁπότε καὶ δὲ θὰ παρατηρήσει σὲ μεγάλο χρονικὸ διάστημα ἐκδήλωση τέτοιων ἐθίμων.

Τὸ ἀντίθετο, τὰ παραδοσιακὰ ἔθιμα τῆς δεύτερης κατηγορίας ἔχουν τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα, ὅτι ἐμφανίζονται καὶ ἐκδηλώνονται κάθε χρόνο σὲ καθορισμένη μέρα κάποιου μῆνα ἢ σὲ μιὰ ὁρισμένη γιορτή.

Μὲ τὴν περιγραφὴ τῶν παραδοσιακῶν ἐθίμων τῆς δεύτερης αὐτῆς κατηγορίας θὰ ἀσχοληθεῖ ἡ μελέτη μου ποὺ ἀκολουθεῖ στὶς παρακάτω σελίδες, δηλαδὴ μὲ τὰ παραδοσιακὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ ποὺ ἐκδηλώνονται ἀκολουθώντας τὸ ἑορτολόγιο.

Πρὶν ὅμως ἀρχίσω νὰ κάνω τὴ σχετικὴ περιγραφή, θεωρῶ ἀπαραίτητο νὰ σημειώσω τὸ ἑξῆς πρᾶγμα: Καθὼς ξέρουμε ὅλοι μας, ἡ χρονιὰ ἀπὸ ἡμερολογιακὴ ἄποψη ἀρχίζει τὴν Πρώτη Γενάρη —ποὺ λέγεται καὶ Πρωτοχρονιὰ— καὶ τελειώνει στὶς 31 Δεκέμβρη, δηλαδὴ τὴν παραμονὴ τῆς ἑπόμενης, τῆς καινούριας Πρωτοχρονιᾶς. Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴ μέρα, τὴν Πρωτοχρονιά, ἔπρεπε ν' ἀρχίζει καὶ ἡ περιγραφὴ τῶν παραδοσιακῶν ἐθίμων. Αὐτὸ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν παρατηρεῖται καὶ οὔτε καὶ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου δυνατό, νὰ πραγματοποιηθεῖ. Θὰ παρουσίαζε τὸ θέμα αὐτὸ κάποια ἀνωμαλία. Καὶ τὴν ἀνωμαλία αὐτὴ τὴ δημιουργεῖ ἡ μεσολάβηση καὶ ἡ παρέμβαση τῶν Δωδεκάμερων, ποὺ ἀπ' αὐτὰ ἔξ μέρες ἀνήκουν στὸ τέλος τῆς χρονιᾶς ποὺ φεύγει καὶ οἱ ὑπόλοιπες ἄλλες ἔξ ἀνήκουν στὴν ἀρχὴ τῆς καινούριας χρονιᾶς. Εἶναι δὲ δύσκολος, ἂν ὄχι ἀδύνατος, ὁ χωρισμὸς αὐτῶν τῶν δώδεκα ἡμερῶν σὲ ἔξ καὶ ἔξ, γιατὶ αὐτὲς ἀποτελοῦν ἑνιαῖο καὶ ἀδιάσπαστο σύνολο σχετικὰ μὲ τὰ ἔθιμα αὐτῆς τῆς περιόδου. Ἀναγκαστικὰ λοιπὸν ἡ περιγραφὴ τῶν ἐθίμων ἑνὸς χωριοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ ἑορτολόγιο πρέπει νὰ μὴν ἀρχίσει ἀπὸ τὴν Πρωτοχρονιά, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν Δωδεκάμερων κι ἂς περικλείνουν αὐτὰ καὶ ἔξ μέρες ἀπὸ τὸν παλιὸ τὸ χρόνο.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ ἀναγράφονται στὶς παρακάτω σελίδες ἀναφέρονται μονάχα στὸ δικό μου τὸ χωριό, τὸ Κουκούλι τοῦ Ζαγοριοῦ. Ἐξυπακούεται πὼς αὐτὰ μπορεῖ νὰ παρουσιάζουν κάποια διαφορὰ στὰ ἄλλα χωριὰ τῆς περιοχῆς. Ἐγὼ ἐδῶ παραθέτω καὶ περιγράφω αὐτὰ τὰ παραδοσιακὰ ἔθιμα ποὺ ἐκδηλώνονται καὶ ἐφαρμόζονται σύμφωνα μὲ τὸ ἑορτολόγιο, ὅπως τὰ ἔζησα ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια κατὰ τὸ μακρὺ διάστημα τῆς παραμονῆς μου στὸ χωριό. Σήμερα τὰ πράγματα αὐτὰ ἔχουν ξεθωριάσει κάπως, μὲ κάποια φανερὴ τάση νὰ περιοριστοῦν περισσότερο καὶ νὰ ἐξαφανιστοῦν τελειωτικά. Οἱ καινούριες μορφὲς ζωῆς, ποὺ ἔχει δημιουργήσει ἡ κοινωνικὴ πρόοδος καὶ ὁ τεχνικὸς πολιτισμός δὲν ἦταν δυνατό, παρὰ νὰ φέρουν σοβαρὴ ἀναστάτωση καὶ ριζικὴ ἀλλαγὴ καὶ στὰ θέματα αὐτά, δηλαδὴ στὶς «κατὰ παράδοση συνήθειες γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ». Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ἂς βρίσκονται γραμμένα κάπου αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀφοῦ ἀποτελοῦν εἰκόνα καὶ ἀντιπροσωπεύουν μορφὲς τῆς ζωῆς τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ, ὄχι μόνο ἀπὸ τὰ τωρινά, μὰ κι ἀπὸ τὰ περασμένα χρόνια.

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑΗΜΕΡΑ

Δωδεκάημερα ἢ Δωδεκάμερο λέγεται τὸ χρονικὸ διάστημα τῶν δώδεκα μερῶν ποὺ μεσολαβεῖ ἀπὸ τὶς 24 τοῦ Δεκέμβρη τὸ πρωῒ ὡς τὶς πέντε τοῦ Γενάρη τὸ πρωῒ. Περικλείνονται σ' αὐτὸ τὸ διάστημα ἑφτὰ μέρες ἀπὸ τὸ Δεκέμβρη, τὸν παλιὸ τὸ χρόνο, καὶ πέντε ἀπὸ τὸ Γενάρη, τὸν καινούριο χρόνο. Πολὺ μεγάλη σημασία δίνουν στὰ Δωδεκάμερα καὶ γιὰ τοῦτο παρατηρεῖται μιὰ γενικὴ ἀλλαγὴ σ' ὅλες ἢ σὲ πολλὲς ἐκδηλώσεις τῆς οἰκογενειακῆς ἰδιαίτερα ζωῆς τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ.

Συγκεκριμένα κατὰ τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα ἔχουν πολλὲς παράξενες δοξασίες καὶ προβαίνουν οἱ κάτοικοι σὲ πολλὲς ἀλλόκοτες γιὰ τὴ σημερινὴ μας ἐποχὴ ἐνέργειες. Τὸ χρονικὸ αὐτὸ διάστημα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κουβαλήσουν τὴν κοπριὰ τῶν ζώων (σκοῦπρα) ἀπὸ τὰ κατώϊα (ἀχούρια) στὰ ἀμπέλια καὶ στὰ χωράφια. Συνηθίζουν νὰ τὴ μαζεύουν σὲ μιὰ ἄκρη τοῦ στάβλου σὲ σωρὸ καὶ ὅταν περάσουν τὰ Δωδεκάμερα τὴν κουβαλοῦν στὰ κτήματα. Πιστεύουν πὼς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σφυρίξει κανένας τὴ νύχτα, γιατὶ μὲ τὸ σφύριγμα μαζεύονται τὰ «καφούρια» δηλαδὴ οἱ «Καλλικάντζα-

Συνέχεια στὴ σελ. 8

«ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΘΙΜΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ»

ΚΩΣΤΑ Π. ΚΟΥΚΟΥΛΗ

Η ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΣΤΟ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ (ΤΗΛ. 0653 - 81279)

Από τότε που θεμελιώθηκε, τούτο το παραδοσιακό αρχοντικό, που ανήκε στο Εθνικό Ίδρυμα Νεότητος, κι έχει δυνατότητα στέγασης 120 μαθητών, πέρασαν πέντε χρόνια...

Μέσα σ' αυτά τα πέντε χρόνια, μιας εργασίας, που διακόπτονταν μόνο στις πιο δύσκολες μέρες του χειμώνα, πέτρα με πέτρα, πάσχιζαν ν' ανορθώσουν, να ζωντανέψουν θάλεγα, τούτο το αριστούργημα τ' αρχιτεκτονικό, ένας «τα 'φάς» από αρχιμαστόρους σοβατζήδες κι υδραυλικούς κι ηλεκτρολόγους κι εργάτες.

Όλοι αυτοί, που δούλεψαν σε τούτη τη Μαθητική Εστία, που θα μίζει θαυμαστό Ζαγορίσιο αρχοντικό, δούλεψαν με μεράκι κάτω απ' την καθοδήγηση του θαυμάσιου κατασκευαστή Αντρέα Παπακώστα, π' αντιπροσώπευε την Ε.Τ.Κ.Α. που έχει πρόεδρο το Ζαγορίσιο Σταύρο Ιωαννίδη γιατί της «Μάνας του Ζαγοριού» κυρά Φρόσως Ιωαννίδη.

«Χτίστηκε με καθαρά παραδοσιακό ύφος, που έχουν τα Ζαγόρια (έντονο πέτρινο στοιχείο, ξύλινες στέγες με επικάλυψη πλακών κλπ), έτσι ώστε να εντάσσεται αρμονικά στο χρώμα και το χώρο της περιοχής» γράφει κάποιος στην εφημερίδα «Τα Νέα».

Για το Ζαγόρι και το Τσεπέλοβο είναι στολίδι. Για το Ελληνικό Κράτος υποχρέωση ήταν, να φιλάξει τούτη τη Μαθητική Εστία στην Πατρίδα του Εθνικού Ευεργέτη Αναστασίου Τσούφλη.

Γιατί με χρήματά του (Κληροδότημα Τσούφλη), δεκαετίες συντηρούντανε Σχολεία στη Μακεδονία μας, όπως στη Γευγελή, στη Στρώμνιτσα, στη Δοϊράνη, στο Νευροκόπι, στη Τζουμαγιά κ. αλλού, τότε, που κινδύνευε ο Ελληνισμός της.

Και στα σχολεία αυτά, τα παιδιά μάθαιναν, απ' τους ηρωικούς δασκάλους των, τι έχασαν, τι έχουν, τι τους πρέπει». Κι αντιστάθηκε έτσι ο Ελληνισμός της και δεν υπέκυψε και δεν αλλαξοπίστησε, και δεν προσέφερε «γην και ύδωρ»... λίγο ήταν;

Ακόμα χρωστούσε το Ελληνικό Κράτος στο Ζαγόρι, γιατί ο Κωνσταντίνος Ράδος, ο πρώτος εμπνευστής της ιδέας για την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας, που στάθηκε η απαρχή του Μεγάλου ξεσηκωμού του 1821, Ζαγορίσιος ήταν, στο Τσεπέλοβο γεννήθηκε. Το Τσεπέλοβο είναι η Πατρίδα του.... είναι λίγο;

Το θαυμάσιο τούτο κτιριακό συγκρότημα, διαθέτει ευήλιους κοιτώνες, ωραιότατη αίθουσα εστιάσεων, μαγειρεία, αίθουσες μελέτης, χώρους για παιγνίδι, γραφεία, μεγάλα ψυγεία κι άλλους βοηθητικούς χώρους κι ένα θαυμάσιο διαμερισματάκι για κατοικία του Διευθυντή.

Χαρά στα παιδιά, που θα φιλοξενηθούν και θα ζήσουν, μέσα σ' αυτή την ωραία οικοδομή.

Θα κοιμούνται στους ωραιότατους κοιτώνες πούνα; δίπλα στα έλατα και τα πεύκα του Κοινοτικού πάρκου, θα τρώνε στην τραπεζαρία και θα μελετούν στις αίθουσες μελέτης και πολύ σύντομα, όπως λέγεται, με την επίβλεψη ειδικού επόπτη. Κι όλα μέσα στη θαλπωρή του καλοριφέρ το χειμώνα...

Και δίπλα το Κοινοτικό γήπεδο για αθλητισμό, για παιγνίδι, για μπάσκετ και ποδόσφαιρο.

Αυτό το περίλαμπρο Ζαγορίσιο σπολίδ; εγκαινιάστηκε το Σεπτέμβριη του 1981, πρόωρα βέβαια, από τον τότε Υπουργό Εθνικής Άμυνας κ. Αβέρωφ, που χαρακτήρισε τ' ορεινό Ελληνικό χωριό «κύπταρο του Έθνους, που πάντα δίνει το παρόν, στις δύσκολες μέρες της Πατρίδας μας»...

Κι άρχισε να λειτουργεί σωστά και νοικοκυρεμένα, από φέτος, γιατί φέτος το καλοκαίρι ολοκληρώθηκε η κατασκευή του, σ' όλες της τις λεπτομέρειες...

Πέρισυ λειτούργησε μόνο σα μαθητικό κέντρο με 22 παιδιά και μόνο με προσφορά φαγητού.

Δεν είχνε όμως έγκαιρα και φέτος μια συντονισμένη καμπάνια για να μάθει ο κόσμος πως θα λειτουργήσει. Κι όμως φιλοξενούνται τώρα 65 αγόρια και κορίτσια.

Τη διεύθυνση την έχει η κ. Μαριάνθη Σιαφάκα, μια έκτακτη κυρία μ απέραντη ειδική μόρφωση και γεμάτη κατανόηση και καλωσύνη.

Στη διαχείριση προϊστατα ο κ. Γιώργος Νώλτσης, ένας έμπειρος ικανός και με ειδικές γνώσεις Διαχειριστής.

Ακόμα εργάζονται μαγείρισσες και άλλο βοηθητικό προσωπικό.

Αμέτρητοι οι επισκέπτες, απλοί άνθρωποι μα κι επίσημοι και που εντυπωσιάζονται απ' την απόλυτη καθαριότητα και τάξη σ' όλους τους εσωτερικούς χώρους, δείγμα ευσυνειδητης εργασίας.

Τα παιδιά ενθουσιασμένα απ' τη ζωή τους μέσα σ' αυτό, μα κι οι γονείς τους.

Η έναρξη της λειτουργίας, έστω και αργά, της Εστίας, ανέβασε τον αριθμό των μαθητών του Γυμνασίου και του Λυκείου μας σε 130.

Και δε μπορεί, παρά με τη στοργή της Διεύθυνσης, της Διαχείρισης και του λοιπού προσωπικού, με την ομορφιά και τη μεγαλοπρέπειά της, τούτη η Μαθητική Εστία, να επιδράσει στα παιδιά και να τα κάνει, σε συνεργασία με το Γυμνάσιο και το Λύκειο που κι αυτά στεγάζονται σε μεγαλόπρεπο νέο διδακτήριο, ευγενικά, νοικοκυρεμένα, χρήσιμους πολίτες μ' ελεύθερο πνεύμα, για τον εαυτό τους, τις οικογένειές τους και την Ελλάδα....

Οι ευχές όλων είναι νάναι καλορίζικη, για το Ζαγόρι μα και για την Ήπειρό μας και να ευωδοθούν στο ακαίρεο, οι σκοποί για τους οποίους ιδρύθηκε... Και το πιστεύουμε.

Παρακαλώ τώρα όλους τους φορείς, που έχουν σχέση με τη μαθητική Εστία να με συγχωρήσουν για τις παρακάτω παρατηρήσεις μου γιατί είναι απόλυτα καλόπιστες κι έχουν σκοπό την απρόσκοπτη λειτουργία της:

— Θέλουμε να ελπίζουμε πως οι Ζαγορίσιες οργανώσεις, όπου κι αν εδρεύουν, ο Σύλλογος των νέων του Ζαγορίου, όλοι οι Ζαγορίσιοι θα συμβάλουν στην προσπάθεια, για να γεμίσει με παιδιά του Ζαγορίου και ν' αποτελέσει έτσι το καμάρι του Ζαγορίου μας, που τόσο, όλοι μας, αγαπούμε.

— Θερμή παράκληση, για το «Ριζάρειο Ίδρυμα» να μη μας ξεχνάει, αν και δε μας ξεχνάει, μα και να μας θυμάται έγκαιρα.

— Οι περίφραγμένοι χώροι της Εστίας, θα πρέπει με τη συνεργασία της Γεωργικής και της Δασικής Υπηρεσίας της Νομαρχίας μας, να δενδροφυτευθούν και να σπαρούν με ειδικό τριφύλλι ή γκαζόν. Το λόγο έχει η Διεύθυνση της Εστίας.

Περιμένουμε πως θα το φροντίσουν. «Προσοχή στη λεπτομέρεια», όπως λένε.

— Να κι ένα ακόμα θέμα σοβαρό, πολύ σοβαρό, μα κι επείγον, που παρακαλούμε το Νομάρχη μας, να μεριμνήσει για την έγκαιρη επίλυσή του.

Είναι το θέμα της ύδρευσης της Εστίας. Η παροχή νερού της πηγής, που υδρεύονται 30 οικογένειες του χωριού και η Εστία, το καλοκαίρι λειτουργεί πολύ. Θα είναι προβληματική η ύδρευση για το χωριό και για την Εστία τους καλοκαιρινούς μήνες, γιατί όπως ακούμε, πρόκειται το καλοκαίρι να χρησιμοποιηθεί η Εστία, σαν παραθεριστικό κέντρο νεότητος. Τί θα γίνει όμως για νερό;

Πρέπει να βρεθούμε αντίδικοι με την Εστία. Θα ήταν και άδικο και όχι σωστό.

Γι αυτό παρακαλούμε το Νομάρχη μας, να στελλει, από τώρα, ειδικό τεχνικό, να μελετήση την παροχή νερού, απ' την πηγή που είναι πολύ κοντά στην πηγή, απ' την οποία υδρεύεται και η Εστία και το χωριό κι έχει πολύ νερό. Κι ακόμα να μας δοθεί χρηματικό ποσό έτσι που να ολοκληρωθεί το έργο έγκαιρα, για να μη υπάρξει έλειψη νερού και αντιδικία ανάμεσά μας.

Πιστεύουμε πως θα το φροντίσει...

Ε.Γ.

Νιώθει η μια γενιά την άλλη

«Δωρεά εν ζωή ακινήτου και κινητών»

Μεγαλόψυχοι Ζαγορίσιοι! Ζιστοί Πατριώτες! Σφραγίδες της Αγάπης και της Ανθρωπιάς! Φτωχή η δική μου πένα για να πιάσει να γράψει... το δικό σας μεγαλείο.

Η ιστορία θα σας κρένει. Περήφανη περπατάει τη στράτα σας, ορίσκει αχάλαγα απ' τον καιρό τα παντήματά σας, τραγουδάει το Ζαγορίσιο αγαπημένο τόπο σας κι όλο γράφεται κι αθγαταίνει, μπόλιαση να 'ναι να διαβάζεται από τόσους και τόσους γιούς και νιές που θά 'ρθουν και θα περάσουν.

● Κάτω από διακοσιάχρονα πλατάνια του τόπου αυτού έκαιτσε ένα Παιδί κι έκανε τη δρασιά μελάνη.

● Σε κείνα τα κεντημένα απ' τα χέρια σας με πέτρες γκαλντερίμια πέρασε χορτάτος από γράμματα ένας ΔΑΣΚΑΛΟΣ κι άκουγε και γιόμιζε από Λαού σοφία.

● Πέρα σε κείνες τις κορφές και στις κομένες με μαχαίρι μέσα στη γη χαράδρες έκανε πόδια αγριογυριδιού και μάζεφε για να σας σπείλει ανθοδέσμες.

● Μα τόσο πλέριος μέσα του κράτησε για να προσφέρει με τα δικά του —τρεμάμενα τα χέρια— ΝΙΑΤΑ στα ΝΙΑΤΑ που τον ακολουθούν, και ξέρει πως θά 'βρουνε το ΔΡΟΜΟ.

● Ναι ανυπόμονος —χίλιες φορές κι εμείς μακάρι τέτοιοι— για ν' αλαφρώσει το δικό του με κόπο χορτασμό! —τέτοιο που δίνει η Γη όταν τη χορεύεις, τέτοιο που δίνει ο Θεός όταν αγαπάς ανθρώπους— έπιασε και μοίρασε τα φυλλοκάρδια του τώρα που είναι «εν ζωή» και όγάζει γέλιο κι απ' τα μάτια. Ένα μεγάλο βιβλίο ανοιξε — ΑΓΩΝΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ, ΑΓΑΠΗ ΤΗ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ, ΝΤΟΠΙΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΥΣ, ΑΓΑΠΗ (ΙΕΡΟ ΠΑΘΟΣ) ΓΙΑ ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ και το 'ναι στο ΚΟΥΚΟΥΛΑΙ.

Δεν είμαι εγώ αυτός που θα φωνάξω στους πολλούς απ' τα ΚΟΥΚΟΥΛΑΙ να διαβούν...

Εγώ το λίγο που μπορώ να κάνω είναι να σταματήσω μπρος σε κείνο το ΔΑΣΚΑΛΟ!, σε κείνο το Παιδί που γέρασε, στον ΚΩΣΤΑ ΛΑΖΑΡΙΔΗ, να πάρει τούτη τη χούφτα μου με της καρδιάς μου λόγια γεμισμένη τώρα που είναι «εν ζωή» και κάτι ακόμα να δεχτεί από μένα.

Αν τα ξεχάσω εγώ και τόσοι άλλοι άνθρωποι τα λίγα, τα πολλά, τα τόσα καμωμένα στο όμορφο ΖΑΓΟΡΙ, άφησε αποτυπώματα ακόμα και στις πέτρες κι αν έρθει η σειρά τους θα φωνάξουν:

Τα χρόνια δεν φέρουν γεραπάτια, αλλιώνο στον άνθρωπο π' αφήνει και γηράζει η καρδιά του.

Τα αγιόδντα σου είνα: ΠΑΙΔΙΚΑ!

για σένα κύριε Λαζαρίδη!

ΧΡ. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΔΩΡΕΕΣ

Τα παιδιά του Παπα Κρυστάλλη Σωτήρη και Αννούλα προσέφεραν στον Τρισυπόστατο Ναό Νεγάδων πέντε χιλιάδες δραχμές στη μνήμη του πατέρα τους.

Ἀνθολογία Ζαγορίσιων συγγραφέων

ΔΙΠΟΤΑΜΟ

Τὸ Διπόταμο εἶναι ἕνα συμπαθητικὸ χωριουδάκι, ποὺ σκαρφάλωσε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ κι ἀγναντεύει τὰ γύρω του σὰν ἀετοφωλιά. Καθὼς ἔρχεσαι ἀπ' τὴν Καλωτᾶ, δὲ μπορεῖς νὰ τὸ ἀνακαλύψεις μέσα στὰ πυκνὰ δέντρα, ποὺ τὸ σκεπάζουν γυρμένο καθὼς εἶναι, πρὸς τὴν ἀντίθετη πλευρὰ τοῦ βουνοῦ.

Ὁ δρόμος π' ἀκολουθεῖ ὡς τὸ ποτάμι, εἶναι ἕνας συνεχὴς κατήφορος, γραφικώτατος σὲ πολλὰ σημεῖα, μὲ λιβάδια καὶ ποτιστικὰ χωράφια γύρω στὸ ποτάμι. Σὰν πάρεις τὴν ποταμιὰ κι ἀρχίζεις νὰ κατηφορίζεις, ἔχεις ἕνα σπάνιο θέαμα μπροστά σου. Τὸ πράσινο ὀργιάζει κυριολεκτικὰ κ' οἱ πλαγιὲς ξεπροβάλλουν μὲ μιὰν ἀνοιξιάτικη χλωράδα, ἔτσι καθὼς τὸ νερὸ κυλάει ἀπ' ὅλες τὶς ἀνηφοριὲς καὶ ποτίζει στὸ πέρασμά του καὶ κάνει τὰ ρέματα ν' ἀνθίζουν μέσ' στὸ καλοκαίρι καὶ νὰ πρασινίζει ὁλοῦθε τὸ χορτάρι καὶ ν' ἁπλώνεται σὲ θελούδινα ὁλοκέντητα χαλιά.

Ἡ διαρκὴς παρουσία τοῦ τρεχούμενου νεροῦ, ποὺ θυζαίνει τὴ γῆ, χωρὶς νὰ διαλαλεῖ μὲ ξεφωνητὰ τὸ πέρασμά του, δίνει μιὰ παράξενη ἠρεμία στὸ τοπίο καὶ μιὰ μαλακὴ πρασινάδα χωρὶς πολλὲς ἀπαιτήσεις, σὰ μιὰ θλάστηση, ποὺ δὲ θεριεύει ὅπως στ' ἄλλο Ζαγόρι, ἀλλὰ ζεῖ καὶ θλαστάνει κρυφορουφώντας τὰ νοτισμένα σπλάγχνα τῆς γῆς, ἔτσι λαθραία θάλεγε κανείς, γιὰ νὰ σοῦ δημιουργεῖ τὴν ἀνοιξιάτικη τούτη χλωράδα, ποὺ χαίρεσαι.

Καθὼς ἀφήνεις πίσω τὸ ποτάμι μὲ τὰ λιγοστὰ νερά του, ποὺ ἀποσταμένα λιμνάζουν σ' ἀμέτρητες μπάρες κι αὐλάκια, ὁ ἀνηφορικὸς δρόμος χάνεται στὴ ρεματιὰ καὶ σ' ὁδηγεῖ λαχανιασμένος, ἴσια στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, χωρὶς κανένα αἰσθητὸ σημάδι κάποιου δρόμου ποὺ τὸν διάβηκαν ποτὲ ἄνθρωποι. Πνιγμένος κυριολεκτικὰ στὰ χαμόκλαδα καὶ στὰ δέντρα, ἔχεις τὴ συναίσθηση πὼς χώθηκες γιὰ πάντα καὶ πὼς σὲ παρεπλάνησε τούτη ἡ γιδόστρατα μὲ χίλιες δυὸ γαλιφιὲς καὶ ζητᾶς ἀνώφελα ἕνα σπιτάκι κάπου νὰ φανεῖ, ἕνα ρημοκλήσι γιὰ παρηγοριά, ποὺ νὰ σοῦ ὑποσχεθεῖ, πὼς κάπου ἐκεῖ κοντὰ θὰ σὲ περιμένει μιὰ ἀνθρώπινη ζωούλα.

Ἡ ὥρα περνάει σύντομα μέσα σὲ τούτη τὴ ρεματιὰ κ' ἡ νύχτα ἀρχίζει νὰ σκιτσάρει σύντομα μὲ τοὺς μαύρους ἴσκιους της, τὶς πρῶτες μεγαλοφάνταστες φιγοῦρες.

Καταλαβαίνουμε πὼς εἴχαμε λοξοδρομίσει καὶ πὼς ἡ ποταμιὰ μᾶς πλάνεψε μὲ τὴν ὁμορφιά της. Τὸ βουνὸ ὅμως, ἦταν ζωντανὸ σημάδι ποὺ ὀρθώνονταν ἐπάνω μας καὶ μᾶς βροντοφωνοῦσε, πὼς στὴν κορφή του κρυφανάσαινε τὸ μικρὸ χωριουδάκι ποὺ μᾶς καρτεροῦσε.

Εἴχαμε παραπλανηθεῖ καὶ διαλέξαμε τὸ μακρύτερο δρόμο. Δὲ θὰ μετανοιώναμε ἴσως, ἂν ἡ νύχτα μαζὶ μὲ τὶς πρῶτες χοντρὲς στάλες μιᾶς ἀνοιξιάτικης βροχούλας δὲ μᾶς φοβέριζαν. Ὁ Ρουσάκης ὡς τόσο, ἔμεινε ἀμέτοχος στοὺς φόβους μας καὶ στὶς ἐπικλήσεις τοῦ κὺρ Τάσου· κορφολογοῦσε τὸ δροσερὸ χορτάρι, εὐχαριστημένος γιὰ τὴν παραπλάνησή μας αὐτή. Εἶναι τόσο μαγευτικὴ τούτη ἡ ἀνάβαση.

Μέσα στὸ σύθαμπο ἀντικρύζουμε λίγο πιὸ πάνω κάποιον ὄγκο, ποὺ διαγράφεται σὰ μικρὸ σπιτάκι. Ἡ βροχὴ σταμάτησε. Ἦταν μιὰ περαστικὴ βροχούλα ποὺ ἁλάφρυνε τὸν κόπο μας. Θὰ πρέπει νὰ πλησιάζουμε στὸ χωριό. Τὸ σπιτάκι αὐτό, θἄναι ἡ προφυλακή του, συλλογιζόμαστε. Σὲ λίγο φτάνουμε κοντά του. Ἦταν ἕνα φτωχὸ καὶ ἄσημο ἐκκλησάκι χωρὶς κανένα γνώρισμα. Ὅμως, ἦταν μιὰ διαβεβαίωση, πὼς ἐκεῖ κοντὰ κάπου παραφύλαγε τὸ χωριό. Κι ἀλήθεια ὕστερ' ἀπὸ λίγη πορεία, τὸ βουνὸ δαμάστηκε κι ὁ δρόμος ὁμαλὸς σέρνονταν κατὰ μῆκος τῆς κορφῆς του καὶ σταματοῦσε στὸ χωριό. Εἶχε νυχτώσει γιὰ καλά.

Τὸ χωριὸ τὸ βρήκαμε πνιγμένο μέσα στὸ σκοτάδι. Δυὸ τρία καχεκτικὰ φωτάκια προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν κάποια φωτεινὴ ἀντίδραση στὴν κυριαρχη μαυρίλα.

Καθὼς προχωροῦμε μέσα στὸ χωριό, μέσ' στοὺς πλακοστρωμένους δρόμους του, προξενοῦμε μιὰν ἀσυνήθιστην ἀναταραχή. Μιὰ συντροφιὰ ἀπὸ δυὸ - τρεῖς γυναῖκες κάθονται ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ πεζούλι ἑνὸς σπιτιοῦ καὶ χαίρονται τὴν κουβέντα τους στὴ βραδινὴ δροσούλα. Ρωτᾶμε νὰ μᾶς ὁδηγήσουν σὲ κάποιο σπίτι ποὺ θὰ μᾶς φιλοξενοῦσε. Ἕνα κοριτσάκι ἔτρεξε καὶ χάθηκε μέσ' τὸ πυκνὸ σκοτάδι. Σὲ λίγο ἔρχεται καὶ μᾶς λέει, πὼς ὁ νοικοκύρης δὲ γύρισε ἀκόμη ἀπ' τὸ χωράφι, ποὺ πότιζε ὅλη τὴ μέρα.

Σταματοῦμε σ' ἕνα μικρὸ μπακαλικάκι. Ἀπ' ἔξω ἔχουν μαζευτεῖ μερικοὶ ἄνθρωποι καί, στὴ διπλανὴ αὐλή, ἀρκετὸς κόσμος καλωσορίζει κάποιον ξενητεμένο, ποὺ εἶχε φτάσει μόλις πρὸ ὀλίγου ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

Ἕνα δυὸ τσίπουρα εἶναι ἀπαραίτητα ἐδῶ πάνω ὕστερ' ἀπὸ τὴ φοβερὴ πορεία, πρὶν τοιμαστεῖ ἕνα πρόχειρο φαγητό.

Τὸ μικρὸ μαγαζάκι λίγο - λίγο γεμίζει. Μᾶς θυμίζει τοὺς θαμῶνες κάποιας Πλακιώτικης ταβέρνας, ποὺ τέτοιαν ὥρα τοὺς μαζεύει ἡ φήμη τῆς ρετσίνας. Ἕνας - ἕνας καθὼς μπαίνει μᾶς καλωσορίζει καὶ κάθεται στὸ τραπέζι μας. Τὸ τσίπουρο περνάει γιὰ τρίτη καὶ τέταρτη βόλτα, ὡς ποὺ νὰ τοιμαστεῖ τὸ φαγητό.

Ὅλοι τοῦτοι οἱ ἁπλοϊκοὶ ἄνθρωποι καθισμένοι γύρω μας, δείχνουν μιὰν ἀσυνήθιστη ζωηράδα, ἐνῶ μᾶς ρωτᾶνε γιὰ τὴν Ἀθήνα, γιὰ τοὺς δικούς τους, ποὺ εἶναι ἐκεῖ ταξιδεμένοι, γιὰ νὰ καταλήξουν ὕστερα στὴ ζωὴ τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι δὲν καταλαβαίνουμε τὴν ὥρα ποὺ φεύγει καὶ μιὰ σκέψη μᾶς βασανίζει. Ποῦ θὰ μπορούσαμε νὰ γύρουμε γιὰ νὰ ξεκουράσουμε τὰ ταλαιπωρημένα μας μέλη. Μὰ σὲ λίγο τὸ τραπέζι τοιμάζεται καὶ πρὸς μεγάλη μας ἔκπληξη βλέπουμε μαζὶ μὲ κεῖνα ποὺ εἴχαμε παραγγείλει, νὰ καταφτάνουν καὶ μιὰ πατέλα μὲ μιὰ θαυμάσια τυρόπιτα καὶ σὲ λίγο, τυρί, αὐγά! Ὅλ' αὐτὰ σοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση ἑνὸς ξαφνικοῦ πάρτυ. Παρακένευρόμαστε. Ὁ μπακάλης μᾶς ἐξηγεῖ. — Τάφεραν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰ σπίτια τους.

Ἡ αὐθόρμητη αὐτὴ φιλοξενία μᾶς συγκινεῖ. Δὲν ἑρρουμε πῶς νὰ εὐχαριστήσουμε τοὺς εὐγενικοὺς τούτους ἀνθρώπους.

Σὲ λίγο ἔρχεται καὶ ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζητήσαμε σὰν φτάσαμε στὸ χωριό. Διαμαρτύρεται γιατὶ μᾶς βρίσκει νὰ τρῶμε.

Τὸ θεωρεῖ προσβολή. Μᾶς πέρνει σὲ λίγο καὶ φεύγουμε. Ἕνα καθαρὸ καὶ πολιτισμένο σπίτι μᾶς περίμενε. Ἡ νοικοκυρά, μᾶς δέχεται στὴν αὐλόπορτα μὲ τὸ γέλοιο στὰ χείλη. Ὅλα μέσα στὸ σπίτι ἔδειχναν πὼς εἶχαν τοιμαστεῖ μὲ ἐξαιρετικὴ φροντίδα νὰ δεχτοῦν κάποιους ποὺ περίμεναν ἀπὸ καιρό.

Ἀπὸ τὸ ζεστὸ νερὸ ὡς τὰ καλοστρωμένα κρεβάτια. Ἡ κούραση βασανιστικὴ δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ κρατήσουμε λίγη συντροφιὰ στὸ εὐγενικὸ ζευγάρι ποὺ μᾶς φιλοξενεῖ. Μαντεύουν τὶς σκέψεις μας.

Οἱ εἰδήσεις τοῦ ραδιόφωνου κόβονται ἀπότομα καὶ μιὰ λάμπα μᾶς ὁδηγεῖ στὸ δωμάτιο ποὺ παράστεκεν, ἕνας ὕπνος, ἕτοιμος νὰ χύσει στὰ κουρασμένα κορμιά μας, ὅλο τὸ θεραπευτήριο μπάλσαμό του.

←

Τὸ Διπόταμο, εἶναι ἕνα συμπαθητικὸ χωριουδάκι μὲ καμιὰ εἰκοσιπενταριὰ σπίτια μὲ παλιὰ ἱστορία, γιατὶ τὸ χωριὸ βρίσκεται δῶ συγκεντρωμένο ἀπὸ τὸ 1727. Ὅλα σοῦ δίνουν μιὰ τέτοια ἐντύπωση. Σπίτια παμπάλαια, χωρὶς θέσια τὴν ἀρχοντιὰ τοῦ ἄλλου Ζαγοριοῦ. Ἐντύπωση μᾶς κάνουν σ' ἕνα σπίτι οἱ δρύϊνες σκαλισμένες Καγκελαριὲς στὰ παράθυρα, ποὺ ὁ χρόνος τὶς ἔκαμε νὰ μὴ διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τὶς σιδερένιες. Ἐλάχιστα σπίτια ξεχωρίζουν κάπως, καὶ σοῦ θυμίζουν Ζαγόρι.

Τὸ χωριὸ φαίνεται φτωχό, μονιασμένο καὶ πολὺ νοικοκυρεμένο.

Ὅλοι μιλοῦν μὲ περηφάνεια γιὰ τὸν εὐεργέτη Κυριάκο Μανίκα, ποὺ ἄφησε τὴν περιουσία του στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ παντρεύονται φτωχὰ κορίτσια, καὶ μᾶς ἐκμυστηρεύονται τὰ σχέδιά τους ποὺ κάνουν, προκειμένου νὰ ἀξιοποιήσουν τὴν ἀκίνητη αὐτὴ περιουσία τῆς ὁδοῦ ἁγίου Δημητρίου. Οἱ πόροι αὐτοὶ εἶναι οἱ μοναδικοί, μᾶς λένε, ποὺ μπαίνουν στὸ χωριό. Τὰ ταξίδια χάθηκαν ὁριστικά, ὅπως καὶ γιὰ ὅλο τὸ Ζαγόρι.

Οἱ Διποταμίτες παλαιὰ ταξιδεύονταν στὴ Ρουμανία καὶ στὴ Μ. Ἀσία. Τώρα ὅλα ἔλειψαν γι' αὐτὸ ἡ φτώχεια ποὺ δέρνει τὸ χωριὸ εἶναι φανερή.

Κι ὅμως θὰ μποροῦσε νὰ εὐδοκιμήσει καὶ πάλι. Βρίσκεται σὲ μιὰ ἐξαίρετη τοποθεσία σὲ ὑψόμετρο 850, μὲ ἀρκετὴ ποτιστικὴ γῆ. Σύστημα μονάχα δὲν ὑπάρχει.

Ἡ θέα ἀπ' τὸ παρεκκλήσι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου εἶναι μοναδική. Ἀπὸ κεῖ φαίνονται τὰ περισσότερα χωριὰ τοῦ Ζαγοριοῦ ἴσαμε τὸ Βραδέτο. Ἕνας ἀτελεύτητος κόσμος βουνῶν καὶ λόφων ποὺ κολυμπᾶ σὲ μιὰ θάλασσα καταπράσινη, σὲ μιὰ ἀπεριγραπτη ἁρμονικὴ σύνθεση.

ΑΝΘΡΑΚΙΤΗΣ

Ἀπ' τὸ Διπόταμο ξεκινᾶμε μὲ τὴν βιασύνη κάποιας προσδοκίας. Ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ξεπροβάλλει κάθε τόσο ἀπὸ τὸ σκοτεινό του παρελθόν, σὰ μιὰ μορφὴ ξεχωριστὴ καὶ μᾶς προδιαθέτει τόσο εὐνοϊκά, πὼς στὴν Καμνιά, ὅπως λέγαν παλιὰ τὸ χωριό του, θὰ συναντούσαμε ὁλοῦθε τὴν παρουσία του. Ἐπιστρατεύουμε τὴ μνήμη μας καὶ ζωντανεύουμε τὸ μεγάλο δάσκαλο, τὸν κληρικό, τὸ μαθηματικό, τὸ φιλόσοφο, καθὼς πατοῦμε τὸ γενέθλιο τοῦτο χῶμα του. Ἡ ἐπαναστατικὴ μορφή του καὶ ἡ τόσο παρεξηγημένη, μᾶς ἀκολουθεῖ σὲ κάθε μας βῆμα, μὲ ὅλο τὸ βάρος τῆς Καρτεσιανῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς δασκαλικῆς σοφίας.

Ὅσο προχωροῦμε ὅμως τόσο ἀπομακρύνεται καὶ δὲν ξέρω γιατὶ τὸ περιβάλλον μᾶς τὴν ἀποδιώχνει ὁλότελα, σὰν κάτι ἐντελῶς τὸ ξένο πρὸς τὸ χῶρο καὶ τὸ κλῖμα ποὺ βρισκόμαστε. Τὰ θρυλικὰ Γιάννινα ξεσηκώνονται σὲ λίγο καὶ τὸν ἁρπάζουν γιὰ νὰ ζεῖ παντοτεινὰ κοντά τους, ἐκεῖ ποὺ δίδαξε καὶ φώτισε μὲ τὸ σπινθηροβόλο πνεῦμα του.

Βρίσκω τόσο φυσικὴ τὴ γνώμη τοῦ Π. Α. Π., ὅτι δηλ. ὁ Ἀνθρακίτης γεννήθηκε στὰ Γιάννινα. Δὲ μπορεῖ νὰ σὲ πείσει τὸ περιβάλλον τοῦτο πὼς μποροῦσε νὰ γεννήσει καὶ νὰ θρέψει ἕνα τέτοιο πνεῦμα!

Ἂν ὡς τὸ Διπόταμο μὲ λίγη καλὴ θέληση, κατορθώνεις νὰ διατηρεῖς τὴ Ζαγορίσια ἀτμόσφαιρα, ἀπ' τὸν Ἀνθρακίτη καὶ πέρα τὰ πάντα παίρνουν κάποια καινούρια διαμόρφωση, μιὰν ἄλλη διάπλαση, κάποιο ἀλλοτινὸ ὕφος.

Ξεχνᾶς τὶς χιμαιρικές σου ἀναζητήσεις ποὺ ἔζησες καὶ χάρηκες ἴσαμε δῶ. Μιὰ μονάχα ἐξαίρεση ὀρθώνεται ἀλύγιστη καὶ σὲ κρατάει σκλάβο της. Τὸ πολύκορφο Μιτσικέλι, ποὺ μὲ πεῖσμα στέκεται μπροστά σου ριζωμένο καὶ προσπαθεῖ μάταια ὅμως, νὰ σὲ πείσει πὼς βρίσκεσαι πάντα στὸ Ζαγόρι. Κι ὅμως τὸ τοπίο ἔχει πολλὰ τὰ κοινὰ κι ἡ βλάστηση ἐξακολουθεῖ πλούσια καὶ δὲ θᾶχες κανένα λόγο ν' ἀρνηθεῖς τὴν καλόβουλη πρόθεση καὶ τὴ φροντίδα, ποὺ καταβάλλουν **οἱ ὁλόγραφτες ραχοῦλες γιὰ νὰ σοῦ χαρίσουν μιὰν εἰδυλλιακὴ διαδρομή.** Ὅλα τοῦτα ὅμως ἔχουν ἕνα ξεχωριστὸ χρῶμα, **κάποια δική τους ὑπόσταση, ποὺ** θυμίζουν κάμπο, μὲ τὴ γόνιμη γῆ, ποτισμένη μὲ πολὺν ἵδρωτα καὶ μόχθο. Σ' αὐτὸ τὸ μαλακὸ τόπο, ἡ ἀνθρώπινη δραστηριότητα ὑποδουλώθηκε ὁλότελα κι ἔγινε ἕνα μὲ τὸ χωράφι καὶ τὸ ζῷο, ποὺ βόσκει ξένοιαστο στὸ πλούσιο χορτάρι καὶ σκλάβωσε γιὰ πάντα τὴν καρδιὰ καὶ κάρφωσε τὸ μάτι στὸ χῶμα κι ἔδιωξε τὴν ἀνησυχία καὶ τὸ ὄραμα τῆς Ζαγορίσιας ψυχῆς, γιὰ κάποια ἀναζήτηση, γιὰ κάτι νέο, μεγάλο, παντοτεινό.

Ἔτσι σὰ συναντήσεις κάποιον περαστικὸ διαβάτη στὸ δρόμο σου, διαπιστώνεις τοῦτην τὴν ἀλήθεια χωρὶς προσπάθεια. Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο, λείπει ἡ Ζαγορίσια εὐγένεια, ἡ χαρούμενη διάθεση, ἡ πρόθυμη φιλοξενία. Δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ εἶναι μιὰ διαπίστωση ἑνὸς περαστικοῦ καὶ μιὰ σύμπτωση. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, δὲν ἔχεις καμιὰ πρόθεση ν' ἀρνηθεῖς τὴν ὁμορφιὰ ποὺ σὲ περιβάλλει.

Σὰν προσπεράσεις τὸν Προφήτη Ἠλία καὶ κατηφορίσεις στὴν πλαγιά, ἔχεις μπροστά σου μιὰν ἐξαίσια λαγκαδιά, δάση θαυμάσια κι ἕνα ὁρίζοντα νὰ στενεύει ὅσο προχωρεῖς, ποὺ σοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση κάποιου διάφανου οὐρανοῦ, ποὺ κάθεται ὑπολογισμένα σ' ὅλο τοῦτο τὸ χῶρο καὶ καταβάλλει τόση προσπάθεια νὰ τὸν περιορίσει καὶ νὰ τὸν προστατέψει κάτω ἀπ' τὴν ἀέρινη σκέπη του.

Σὲ λίγο ἀντικρύζουμε τὸν Ἀνθρακίτη, στὶς ὑπωρεῖες τοῦ Μιτσικελιοῦ.

Ἡ μέρα εἶναι συννεφιασμένη ἀπ' τὸ πρωῒ καὶ ἔχει μιὰ ξεχωριστὴ μελαγχολικὴ γλύκα. Ἡ βροχὴ δὲ μᾶς κάνει καμιὰ ἐντύπωση. Τὴ δεχόμαστε μάλιστα, σὰ νὰ τὴν περιμέναμε ἀπὸ καιρό. Μᾶς ἔχει ἄλλωστε συνηθίσει ὅλο τοῦτον τὸν καιρὸ τῆς μακρινῆς μας ὁδοιπορίας μὲ τὶς ναζάρικες φοβέρες της χωρὶς καμιὰ συνέπεια. Λίγες χοντρὲς στάλες στὴν ἀρχὴ κι ἔπειτα, σὰν ψιλὴ ζάχαρη ἀρχίζει νὰ πασπαλίζει τὰ φύλλα τῶν δέντρων μ' ἕνα ἀθώρητο βρέξιμο, σὰ νὰ τὰ μπουχίζει. Τὸ Μιτσικέλι σκεπάζεται ἀπὸ σύννεφα ποὺ κλωθογυρίζουν στὶς κορφές του σὰ θυμωμένα, φτάνουν τὸ ὕψωμα Λεπενό, ἀκουμποῦν γιὰ λίγο νὰ ξαποστάσουν κι ἔπειτα, ἀφήνουν τὸ δροσερό τους ξέσπασμα, ποὺ κρατάει τόσο λίγο. Ὕστερα τὰ σύννεφα ἀπὸ γκρίζα γίνουνται ἄσπροι βαμβακένιοι σωροί, τραβιοῦνται ἀπ' τὴν κορφὴ τοῦ Μιτσικελιοῦ καὶ ξεπροβάλλει ὁλοφώτεινο τὸ βουνὸ μὲ τὰ λουλακένια φεστόνια του. Οἱ βαλονιδιὲς λαμποκοποῦν, καθὼς βγαίνει ὁ ἥλιος καὶ ξεχύνεται σὲ μιὰν ὁλόφωτη πλημμυρα στὰ βρεγμένα κλαδιά τους.

Πλησιάζουμε τὸν ἄϊ - Δημήτρη. Τὸ Μιτσικέλι μπροστά μας μὲ τὶς ἀπόκρημνες κορφές του, ξεδιπλώνει τὶς ἀτέλειωτες πτυχές του, μὲ τὰ βαθυπράσινα ἔλατα στὰ ψηλὰ καὶ τὶς μιράντζες πιὸ κάτω, τὰ ξεροπλατάνια κατόπι μὲ τὶς καρυδιὲς καὶ τὶς λεφτοκαρυές.

Προχωροῦμε ἀνηφορίζοντας γιὰ τὴν πλατεῖα ποὺ βρίσκεται στὸ ψηλότερο μέρος τοῦ χωριοῦ μαζὶ μὲ τὴν ἐκκλησιά.

Ἕνα πουρνάρι καταπληκτικὸ σὲ μέγεθος σκιάζει τὰ νύρο του. Πιὸ πέρα τὸ τυπικὸ πλατάνι μὲ τὸν ἐξαγωνικὸ σουφᾶ καὶ δίπλα του μιὰ σκεπαστὴ νεόχτιστη βρύση μὲ ἄφθονο νερό, εἶναι τὰ μόνα ποὺ νοικοκυρεύουν τὸ χωριό. Γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ χρειάζεται ν' ἀνεβοῦμε ἀρκετὰ τσιμεντένια ζωνάρια. Μιὰ ἐντοιχισμένη πλάκα μᾶς πληροφορεῖ τὸ θλιβερὸν ἀπολογισμὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς μὲ τὰ ὀνόματα ποὺ σκοτώθηκαν τότε.

Ἡ Ἁγία Τριάδα, χτισμένη στὰ 1737 εἶναι μικρούλα κομψὴ ἐκκλησία, ποὺ δείχνει πολὺ πιὸ παλιὰ ἀπ' ὅτι μαρτυρεῖ ἡ ἐπιγραφή της.

Ὁ κυρίως ναὸς σκεπάζεται ἀπὸ δυὸ τρούλλους μὲ τὴν πλατυτέρα, καὶ πρὸς τὸ κέντρο, τὸν παντοκράτορα. Τὸ τέμπλο ξύλινο σκαλισμένο συνηθισμένης Ἠπειρώτικης τέχνης

Συνέχεια στὴ σελ. 11

ΜΙΑ ΘΛΙΒΕΡΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ κάτωθι ὑπογεγραμμένη Ἐπιτροπὴ διορισθεῖσα δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. ἀποφάσεως Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 11631)45 διαταγῆς Προέδρου Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν γινομένων ζημιῶν καὶ ὠμοτήτων ὑπὸ τῶν Κατακτητῶν εἰς Ἤπειρον ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της, μεταβᾶσα ἀπὸ τόπου ἀπὸ τῆς 3ης μέχρι τῆς 29ης Ἰουλίου 1945 καὶ ἐνεργήσασα λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν συνθηκῶν ὑφ' ἃς ἕλαβον χώραν ἅπαντα τὰ διάφορα γεγονότα διεπιστώσατε τὰ κάτωθι:

Α'

Τρεῖς εἶναι: οἱ χαρακτηρισμοὶ καθ' ἃς ἡ Ἤπειρος ὑπέστη καταστροφάς.

α) Ἡ περίοδος τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου 28-10-40, καθ' ἣν λόγῳ τοῦ θεάτρου τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸ ἔδαφός της ἐγένοντο ἐπανειλημμέναι ἀεροπορικαὶ ἐπιδρομαί, καθ' ἃς βδομάδα σθησαν σκληρῶς ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων, ἡ Ἄρτα καὶ ἡ Πρέβεζα, ἤτις λόγῳ τῆς ἐκεῖ Στρατιωτικῆς βάσεως ὑπέστη ἄνω τῶν 170 βομβαρδισμῶν.

Ὁμοίως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην βδομαδιάσθησαν τὰ χωρία δι' ὧν διῆλθεν ὁ Ἰταλικὸς Στρατὸς κατὰ τὴν πρώτην εἰσβολὴν μέχρι Καλαμᾶ, ἅμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου καὶ ἰδίως ὁ Νομὸς Θεσπρωτίας καὶ ἡ Ἐπαρχία Κονίτσης ὅπου μετὰ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων εἰσέβαλον Ἀλβανικὰ τμήματα τὰ ὁποῖα βοηθούμενα καὶ ὑπὸ τῶν ἐνόπλων κατοίκων Τουρκαλβανῶν τῆς Τσαμουριᾶς προέβησαν εἰς φόνους καὶ πλείστας ὅσας διαρπαγὰς λεηλασίας καὶ καταστροφὰς τῶν διαφόρων χωρίων.

β) Ἡ περίοδος τῆς Ἰταλικῆς Κατοχῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου μέχρι τῆς καταρρεύσεως τῆς Ἰταλίας, ὁπότε τὰ Ἰταλικὰ στρατεύματα διεδέχθησαν εἰς τὰς διαφόρους πόλεις καὶ χωρία τὰ Γερμανικὰ τοιαῦτα. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην χαρακτηριστικὸν γνώρισμα εἶναι αἱ ἀφάνταστοι πιέσεις, κακοποιήσεις, φυλακίσεις καὶ κλοπαὶ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τῶν διαφόρων κατοίκων, παρὰ τῶν ὁποίων ἐζήτουν τὴν παράδοσιν ὅπλων. Ἡ περίοδος αὕτη ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς γενναιότητος καὶ θάρρους μεθ' ὧν ἀντιμετώπισαν τὸν Ἰταλὸν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ πολέμου οἱ Ἕλληνες διότι παρὰ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Κράτους λόγῳ τῆς ἐπιβιβάσεως τῶν Γερμανῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἔκυψαν τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ Ἰταλοῦ. Οὗτος ἐξ ἀντιθέτου μένεα πνέων διὰ τὸ πάθημά του ἐκ τοῦ πολέμου ἀλλὰ καὶ κατεχόμενος ἀκόμη ὑπὸ τοῦ πανικοῦ ὅστις τὸν εἶχε καταλάβει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, εὐθὺς ὡς ἐγκατεστάθη εἰς πᾶς πόλεις καὶ χωρία, ἤρξατο διὰ δολίων καὶ ὑπουλων μέσων νὰ προβαίνῃ εἰς ἀφαντάστους πιέσεις τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, οἱωνεὶ ἐκδικούμενος διὰ τὴν ἧτταν, ἣν ὑπέστη.

γ) Ἡ περίοδος τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς, ἤτοι ἀπὸ τῆς καταρρεύσεως τῆς Ἰταλίας, Σεπτέμβριος 1943, μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Κράτους, Ὀκτώβριος 1944. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην διεδραματίσθησαν τὰ ἀνατριχιαστικώτερα τῶν γεγονότων, εἰς βάρος τῶν κατοίκων πολλῶν χωρίων.

Αἱ διαρπαγαὶ περιουσιῶν ὁλοκλήρων χωρίων, ἀλλοτε ἀνθούντων καὶ αἱ λεηλασίαι ἦσαν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν. Οἱ ἐμπορηταὶ τῶν χωρίων ἔχασαν τὴν ἀξίαν των ἀπὸ τοὺς κατοίκους πρὸ τοῦ κινδύνου αὐτῶν νὰ ἐκτελῶνται καὶ ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας καὶ γένους.

Οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἀντιληφθεῖ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν Ἕλλην ὁ ὁποῖος νὰ διέκειτο συμπαθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπομένως ὁπουδήποτε καὶ ἐὰν εὑρίσκοντο ἦσαν βέβαιοι, ὅτι εὑρίσκοντο ἐπὶ ἐχθρικοῦ ἐδάφους. Τὸ αἴσθημα δὲ ἐλευθερίας εἰς τὴν ψυχὴν ἑκάστου Ἕλληνος δὲν εἶχεν ἀνάγκην προπαγάνδας διὰ νὰ διατηρῆται ἀσθεστον.

Τοῦτο ἐξώργιζε τὴν Γερμανικὴν Διοίκησιν, ἡ ὁποία δὲν ὑπελόγιζε πλέον μεθόδους βίας καὶ τρομοκρατήσεως τῶν κατοίκων. Ἡ μανία των ἐπομένως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τοῦ ἐχθρικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον συνήντων εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἐκ μέρους ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῆς παρατάσεως τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος εἶχε χριθῆ πλέον ὑπὲρ τῶν Συμμάχων, ποὺς ἐτύφλωσε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ προβῶσιν εἰς ἐμπρησμοὺς ὁλοκλήρων χωρίων καὶ εἰς ἀθρόας ἐκτελέσεις ἀθώων γυναικοπαίδων καὶ πολιτῶν, ὡς ταῦτα λεπτομερῶς περιγράφονται ἐν τῇ ἐκθέσει.

Τὰ ἀναφερόμενα ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ παραδείγματα, μόνον ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς ἐπικρατησάσης τότε καταστάσεως δύνανται νὰ δώσωσιν.

Ἴδοὺ ἤδη καὶ ἐν λεπτομερείᾳ αἱ προξενηθεῖσαι ζημίαι.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΔΩΝΗΣ
ΥΙΙ.- ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
(ΔΥΤΙΚΟΝ)

1.- ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ (ΔΟΒΡΑ)

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 120 οἰκογενείας μὲ 450 κατοίκους, εἶχε δὲ 135 οἰκίας ἐκ τῶν ὁποίων ἐπυρπολήθησαν 118.

Μεταξὺ τῶν καιόντων κτιρίων εἶναι τὸ Σχολεῖον, ἡ μία ἐκ τῶν δύο (2) ἐκκλησιῶν καὶ ἡ, ἡμιδεια ν ὥραν τοῦ χωρίου, μονὴ τῶν Ἀσπραγγέλων, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ὡς Κοινοτικὸν Κατάστημα, χρησιμοποιούμενον κτίριον.

Ἡ πυρπόλησις τοῦ χωρίου ἐγένετο ὑπὸ τὰς ἀκολούθους συνθήκας.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1943, Ἀντάρται κατέστρεψαν, τὴν εἰς τὸ 20ὸν χιλιόμετρον τῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Καλπακίου γέφυραν ΒΡΥΣΗ ἐ ΠΑΣΣΑ. Ἀποτέλεσμα τῆς καταστροφῆς ταύτης ὑπῆρξεν ἡ ἀνατροπὴ ἑνὸς Γερμανικοῦ αὐτοκινήτου καὶ ὁ φόνος Ἀξιωματικῶν, ἐν οἷς καὶ εἷς ἀνώτερος.

Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη ἡ πληροφορία αὕτη εἰς τὸ χωρίον, οἱ κάτοικοι ἤρχισαν νὰ ἐκενώνουν ποσῶς ἐκ τοῦ πόρρω ἀντιτιθέντων.

Καὶ πράγματι δὲν παρῆλθον δύο (2) ἡμέραι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἐφανήσθησαν εἰς τὸ χωρίον τὴν 15ην Ἰουλίου 1943 καὶ ἀφοῦ τὸ διήρπασαν καὶ ἐλεηλάτησαν, προέβησαν εἴτα εἰς τὸν ἐμπρησμόν του. Κατὰ τὴν διελευσίν των ἔκαυσαν καὶ ἀμαξᾶς ἀγροκαλύβας, ἐν ὅλῳ 25.

Οἱ κάτοικοι μετὰ πάροδον ἡμερῶν τινῶν καὶ ἀφοῦ ἐκόπασεν ἡ μῆνις τῶν Γερμανῶν ἐπανῆλθον εἰς τὸ χωρίον των, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν εἶχον ἡσυχίαν καὶ εἰς νέον σαμποτὰζ τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἐγκατέλειπον τὸ χωρίον διὰ νὰ ἐπανέλθουν καὶ πάλιν κλπ.

Αἱ ζημίαι γενικῶς τοῦ χωρίου εἶναι αἱ κάτωθι:

ΕΙΔΟΣ	Ὑπάρχοντα	Καταστραφέντα Γερμανῶν	Καταστραφέντα Ἰταλῶν
ΟΙΚΙΑΙ	135	118	—
ΑΧΥΡΟΚΑΛΥΒΑΙ	30	25	
ΣΤΑΥΛΟΙ	135	118	
ΣΧΟΛΕΙΑ	1	1	
ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ	5	2 ἐξ ὧν ἡ 1 μονὴ	
ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ	1	1	

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΑΙ ΦΥΤΕΙΩΝ

1) ΑΜΠΕΛΟΙ-... 80 στρέμ. κατόπιν καταυλισμῶν καὶ ὑλεύσεως ἐπὶ δύο ἔτη τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν.

2.-... 150 στρέμ. σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, καταστραφέντων ὁμοίως διὰ τῶν καταυλισμῶν κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς Γερμανικῆς καὶ Ἰταλικῆς Κατοχῆς.

— Συνέχεια στη σελίδα 11

Γ.Γ.: Τὰ τὸ δακτυλογραφημένο ἀντίτυπο τῆς ἐκθέσεως αὐτῆς θὰ γράψουμε ἀργότερα.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΘΙΜΑ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 3η ΣΕΛ.

ροι» ποὺ λέγονται ἀκόμα καὶ «κατσόϊνα». — "Οταν λούζεται κανένας τὸ θράδυ αὐτὲς τὶς μέρες, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χύσουν τὰ νερὰ ἀπὸ τὸ λούσιμο (ἀπολούσματα) τὴ νύχτα ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι, γιατὶ στὴν περίπτωση αὐτή, τὸ ἄτομο ποὺ λούστηκε «ἰσκιώνεται». Τὰ κρατοῦν τὰ νερὰ αὐτὰ στὸ σπίτι τὴ νύχτα καὶ μόνο τὴν ἄλλη μέρα τὰ πετᾶνε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. — Ἀκόμα αὐτὲς τὶς μέρες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πετάξουν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι οὔτε τὴ στάχτη ποὺ μαζεύεται στὸ «σταχτολόγο» ὅπου καίει ἡ φωτιὰ στὸ τζάκι. Τὴ μαζεύουν ἀπὸ τὸ σταχτολόγο καὶ τὴ φυλᾶνε κάπου. "Οταν δὲ τελειώσουν τὰ Δωδεκάημερα, τὴν θγάζουν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τὴν πετᾶνε ὄξω. — Ἀκόμα αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα δὲν πλένουν τὰ ροῦχα. — "Οταν ἀκουστεῖ καμμιὰ φωνὴ (πρόσκληση) νὰ φωνάζει κάποιο μέλος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ ἡ φωνὴ νἄρχεται ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀπαντήσει στὴ φωνὴ κανένας ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ σπίτι, γιατὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ μιλήσει διατρέχει τὸν κίνδυνο νὰ τοῦ πάρουν τὴ φωνὴ τὰ καψούρια, δηλαδὴ νὰ μείνει βουβός. — "Αν παραστεῖ κάποια μεγάλη ἀνάγκη γιὰ νὰ θγεῖ τὴ νύχτα ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι κάποιο μέλος τῆς οἰκογένειας, πρέπει αὐτὸ νὰ πάρει μαζί του (στὴν τσέπη του) ἕνα κομματάκι θυμίαμα. Ἡ μυρουδιὰ ἀπὸ τὸ θυμίαμα ἐνοχλεῖ τοὺς «ὄξ' ἀπ' ἔδω» καὶ φεύγουν μακρυά. Κάθε νύχτα ἀπὸ τὰ Δωδεκάημερα συνηθίζουν νὰ ρίχνουν στὴ φωτιά, ποὺ καίει στὸ τζάκι ἕνα κομμάτι ἀπὸ παλιοτσάρουχο. Ἡ ἀσχημη μυρουδιὰ ποὺ θγάζει τὸ πετσί, ὅταν καίεται, ἐνοχλεῖ τὰ «κατσόϊνα» καὶ δὲν πλησιάζουν στὸ σπίτι. — Ἀκόμα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο ρίχνουν τὴ νύχτα στὴ φωτιὰ ἀπὸ ἕνα ξηρὸ κούτσουρο ἀγριοκέρασου. Ἡ μυρουδιὰ αὐτοῦ τοῦ ξύλου, ἅμα καίεται, διώχνει τὰ καψούρια. — Συνηθίζουν νὰ κοιμοῦνται αὐτὲς τὶς νύχτες ποὺ εἶναι τὰ Δωδεκάημερα νωρίς. Εἶναι κακὸ πρᾶγμα νὰ μὴν κοιμηθεῖ κανένας στὴν ὥρα του. Παραδέχονται πὼς ἔχουν ἀκούσει τὰ καψούρια ποὺ ἔλεγαν κάποτε: «Παραωρίτες εἴμεστε, παράωρα μὴν κάθεστε». — Πρὶν κοιμηθεῖ ἡ οἰκογένεια πρέπει ἀπαραίτητα νὰ κάψουν στὸ θυμιατὸ τοῦ σπιτιοῦ λίγο θυμίαμα καὶ νὰ θυμιατίσουν ὅλα τὰ δωμάτια γιὰ νὰ φύγουν μακρυὰ ἀπ' αὐτὸ τὰ «καψούρια». — Δὲν πᾶνε στὸ μῦλο νὰ ἀλέσουν κατὰ τὰ Δωδεκάημερα. Καῖνε καὶ λίγο τραγόμαλλο στὴ φωτιά.

Ὁ κανονικὸς ρυθμὸς στὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ ἐπανέρχεται, μόνον ἅμα περάσουν τὰ Δωδεκάημερα. Τελειώνουν δὲ αὐτὰ κατὰ τὶς πρωϊνὲς ὧρες τῆς 5ης τοῦ Γενάρη, τῆς παραμονῆς τῶν Φώτων καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ ὁ παπὰς θὰ κάνει τὸν ἁγιασμὸ καὶ θὰ πεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὸ σχετικὸ τροπάριο: «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...».

ΟΙ ΚΑΛΛΙΚΑΝΤΖΑΡΟΙ

Οἱ Καλλικάντζαροι χαρακτηρίζονται στὸ χωριό μας μὲ πολλὰ ὀνόματα: «Καψούρια», «Διαίμονες», «Σατανάδες», «Ὀξαπέδω», «Ντουμχαλό» ἢ «Ντουμχαλέδες», «Κατσόϊνα», «Τζιρτζιβούληδες», «Διαόλους». Γι' αὐτοὺς παραδέχονται καὶ πιστεύουν πολλὰ πράγματα στὸ χωριό μας. Λένε πὼς αὐτοὶ εἶναι δαίμονες ποὺ παραμένουν ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ χρόνου στὰ κατάβαθα τῆς γῆς καὶ μονάχα κατὰ τὰ Δωδεκάημερα ἀνεβαίνουν στὴν ἐπιφάνειά της γιὰ νὰ κάνουν μεγάλα κακὰ καὶ ζημιὲς στοὺς ἀνθρώπους.

Στοὺς ἀνθρώπους παρουσιάζονται μονάχα τὴ νύχτα, ὅταν παίρνει καὶ θολώνει ὡς τὰ χαράγματα καὶ συγκεκριμένα, ὡς ὅτου ἀκουστοῦν τὰ πρῶτα πετεινολαλήματα. Ἀμέσως τότε ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς γιὰ νὰ ξανακάνουν τὴν ἐμφάνισή τους τὴν ἄλλη θραδιὰ κ.ο.κ. Παραδέχονται πὼς αὐτοὶ παρουσιάζονται στοὺς ἀνθρώπους μεταμορφωμένοι σὲ γίδες, σὲ τραγιὰ καὶ σὲ ἄλλα ζῶα. Πολλὲς φορὲς τοὺς παραδέχονται πὼς ἔρχονται πάνω στὴ γῆ καθάλα σὲ ἄλογα καὶ σὲ γαϊδούρια. Ὁ πιὸ ἐπικίνδυνος ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔρχεται καθάλα σὲ ἄτι. Αὐτὸς κάνει τὰ πιὸ μεγάλα κακά. Πολὺ τρομερὸς καὶ ἐπιζήμιος ὅποιος ἀπ' αὐτοὺς εἶναι κουτσός. Στὸ χωριὸ πιστεύουν πὼς αὐτοὶ ἔχουν νὰ κάνουν μὲ τὶς θαθιὲς ρεματιὲς καὶ τοὺς λάκκους ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ χωριό. "Αφθονα περιστατικὰ διηγοῦνται οἱ γυναῖκες πὼς τοὺς ἄκουσαν μὲ κλαρίνα καὶ μὲ ντέφια νὰ περιδιαθάζουν ἀπὸ τὸ λάκκο τῆς Πάσπαινας (ποῦναι στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ) ὡς τὸ λάκκο τῆς Μουτσάλας ποῦναι κάτω ἀπὸ τὸ χωριό. Πιὸ σταθερὴ εἶναι ἡ πίστη τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ πὼς οἱ Καλλικάντζαροι συχνάζουν αὐτὸ τὸ χρονικὸ διάστημα στοὺς μύλους ποῦναι κάτω στὸ ποτάμι Βίκος, ὄχι πολὺ μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Καὶ γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ σέρνονται στὰ στόματα τῶν κατοίκων πολλὲς καὶ παράξενες παραδόσεις, ὅπως τῆς Κυράτσας μαμμῆς ἀπὸ τὴ Βίτσα, τῆς Νούλας ἀπὸ τὸ Κουκούλι ποὺ εἶδε τὸ καψούρι σὲ μορφὴ γίδας κλπ. Οἱ μυλωνάδες κλείνουν τοὺς μύλους τους αὐτὲς τὶς μέρες καὶ δὲν ἀλέθουν. Καλὰ εἶναι αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ ἀποφεύγει κανένας νὰ περάσει τὴ νύχτα ἀπὸ ρεματιὰ ἢ γεφύρι, οὔτε καὶ νὰ νυχτώσει κοντὰ σὲ μύλο.

Πολλὰ περιστατικὰ διηγοῦνται στὸ χωριὸ γιὰ τὶς ἐπιζήμιες ἐπιδράσεις τῶν καψυριῶν κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα τοῦ Δωδεκάημερου. Ἀναφέρουν πὼς ἡ τάδε γυναίκα ἔμεινε στὰ παλιὰ τὰ χρόνια θωθή, γιατὶ μίλησε τὴ νύχτα τὰ Δωδεκάημερα καὶ τῆς πῆραν οἱ Καλλικάντζαροι τὴ φωνή. Ἡ τάδε πάλι ἔμεινε σακάτισσα ἀπὸ πόδι ἢ ἀπὸ χέρι, γιατὶ ἔτυχε αὐτὲς τὶς μέρες νὰ πατήσει, χωρὶς νὰ τὸ ξέρει, θέθαια, στὴν τάθλα ποὺ εἶχαν οἱ διαθόλοι στρωμένη καὶ ἔτρωγαν. Ἄλλη πάλι τρελλάθηκε, γιατὶ ἔχυσε τὰ ἀπολούσματά της ὄξω τὴ νύχτα κατὰ τὴν περίοδο τῶν Δωδεκάημερων κ.ο.κ.

ΤΑ ΚΟΛΙΝΤΑ (δηλ. ΚΑΛΑΝΤΑ)

Ἡ παραμονὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα λέγεται «Κόλιντα» καὶ ὄχι «Κάλαντα». Ἀπὸ τὶς προηγούμενες 1–2 μέρες ζυμώνονται ἀπὸ τὶς νοικοκυρὲς τῶν σπιτιῶν οἱ «κολιντίνες». Εἶναι δὲ αὐτὲς εἰδικὲς κουλοῦρες (ψωμάκια) ποὺ ἔχουν σχῆμα 8. Τὸ μέγεθός τους εἶναι ἀνάλογο μὲ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς οἰκογένειας. Σὲ κάθε σπίτι ζυμώνονται ἀρκετὲς ἀπ' αὐτές, γιατὶ τέτοιες κολιντίνες πρέπει νὰ δοθοῦν στοὺς θαφτισιμιοὺς τῆς οἰκογένειας (ἀναδεχτούρια), στὸν τσομπάνο τοῦ χωριοῦ, στὸν γελαδάρη, στὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς καὶ τὰ συγγενικά, καθὼς καὶ σὲ κανένα φτωχό. Ἐπίσης κολιντίνα θὰ δοθεῖ καὶ στὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ ποὺ περπατοῦν ὅλα μαζὶ (ὁμαδικὰ) στὰ σπίτια.

Τὴν ἡμέρα αὐτή, 24 Δεκέμθρη, τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ (στὰ παλιότερα χρόνια μόνο τὰ ἀγόρια, ἀργότερα καὶ μερικὰ κορίτσια μαζὶ μ' αὐτά), ὕστερα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας ποὺ γίνεται στὴν ἐκκλησιά, μαζεύονται κάπου (στὸ χαγιάτι τῆς ἐκκλησιᾶς). Παίρνουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ μιὰ εἰκόνα ποὺ παριστάνει τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀρχίζουν νὰ περπατοῦν ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ μὲ τὴ σειρά. Σὲ κάθε σπίτι, ποὺ πᾶνε, ἀρχίζουν καὶ τραγουδοῦν τὸ παρακάτω τραγούδι. Ἀκούει αὐτὸ ἡ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ καὶ κατεθαίνει κάτω, κι' ἀφοῦ ἀσπαστεῖ τὴν εἰκόνα, δίνει στὰ παιδιὰ μιὰ ἢ δυὸ κολιντίνες, καθὼς καὶ ἄλλα φαγώσιμα μικροπράγματα (καλούδια) γιὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα τὰ παιδιὰ τὰ θάζουν σ' ἕνα ἢ δυὸ σακκούλια ποὺ ἔχουν μαζί τους γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ «καλούδια» ποὺ δίνονται στὰ παιδιά: κυδώνια, μῆλα, καρύδια, λεφτόκαρα, ἀμύγδαλα, κράνια λιασμένα, κεράσια λιασμένα, κανένα ρόϊδο, φροῦτα ἀπὸ παραγωγὴ τοῦ χωριοῦ ἢ ξηρὰ σῦκα, σταφίδες καὶ κανένα πορτοκάλι, ἀγορασμένο ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

Τὸ σχετικὸ τραγούδι, ποὺ λένε τὰ παιδιά, ἔχει τὰ παρακάτω λόγια:

«Χστούϊνα, Χστούϊνα
(δηλ. Χριστούγεννα, Χριστούγεννα)
Χ(ρ)στὸς γιννιέτι σήμιρα.
Γιννιέτι κὶ θαφτίζιτι
στοὺς οὐρανοὺς ἐπάνου.
Κι' οἱ Ἀγγέλοι χαίρουντι
κὶ τὰ διμόνια σκάζουν.
Σκάζουν κὶ πλαντάζουν
τὰ σίδηρα θαγκάνουν.
Τὰ σίδηρα θαγκάνουν
τὰ ξύλα ρουκανοῦν.
Ρόκ, ρόκ, τοὺ ρουκὰν
κι' ἀστραπὴ κὶ κουλουπάν',
φάϊ νιρό, πιὲ χιόν'
νὰ λαλήσ' σὰν τ' ἀηδόν'
σὰν τοὺ πιτρουχιλιδόν'...

Τὸ τραγούδι αὐτὸ κάτι θέλει νὰ πεῖ ὡς ἐκεῖ ποὺ ἔχει τὰ λόγια: «ξύλα ρουκανοῦν». Ἀπ' ἐκεῖ καὶ κάτω ὅμως δὲ θγαίνει κανένα νόημα. "Ετσι ὅμως λέγεται. Γιατί; Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ δώσει σχετικὴ ἐξήγηση καὶ πληροφορία γι' αὐτό.

Ἀκόμα πάνω σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι ὁ κ. Γιάννης Σαραλῆς παρατηρεῖ πὼς στὸ στίχο: «φάϊ νιρό, πιὲ χιόν'» παρουσιάζεται κάτι τὸ ἀνάποδο καὶ ἀσυμθίθαστο, γιατὶ τὸ νερὸ δὲν τρώγεται, ἀλλὰ πίνεται. "Επρεπε νὰ λέγεται: «φάϊ χιόν' πιὲ νιρό». "Εχει θέθαια δίκιο ὁ σοφὸς καθηγητής, μὰ ἐγὼ τὸ σημειώνω, ὅπως τὸ θρῆκα νὰ λέγεται στὸ χωριό. Καὶ στὰ λαογραφικὰ θέματα ὑπάρχουν πολλὰ παράξενα σημεῖα. Ἐγὼ τὰ γράφω, ὅπως λέγονται ἀπὸ τὸ λαό, κι ὄχι ὅπως ἔπρεπε νὰ λέγονται.

"Αν καμμιὰ νοικοκυρὰ δυστροποῦσε καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀνοίξει τὴν πόρτα γιὰ νὰ δεχτεῖ τὰ παιδιὰ καὶ νὰ τὰ φιλοδωρήσει μὲ κάτι (κολιντίνα ἢ ἄλλα καλούδια), τότε αὐτὰ ἔλεγαν τὰ παρακάτω:

«Κόλιντα, μόλιντα
δόμ' κάκου κ(ου)λούρα·
σοῦ κουτσ(ου)λῶ τὴ θύρα
καὶ τὴν παραθύρα·
ξύδι στὸ θαένι,
νιρὸ στοὺ κουλουκύθ'».

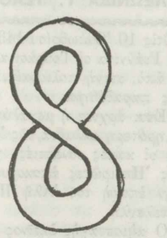
Τὶς κολιντίνες ποὺ μάζευαν τὰ παιδιὰ (στὴν ἐποχὴ δηλ. ποὺ ἤμουν καὶ ἐγὼ μικρὸς καὶ ὄχι τώρα), τὶς περνοῦσαν σὲ εἰδικὸ σχοινί, ποὺ εἶχε στὴ θάση του ἕνα ξύλο δεμένο στὴ μέση νὰ στέκεται ὁριζόντια καὶ νὰ κρατάει τὶς κολιντίνες καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη του εἶχε ἕνα ξύλινο σουθλὶ γιὰ νὰ τρυπιοῦνται οἱ κολιντίνες καὶ νὰ περνοῦν στὸ σχοινί, ὥστε σχηματίζονταν ἁρμάδα. Σὲ μιὰ ἁρμάθα δὲν ἔθαζαν περισσότερες ἀπὸ 10–15 κολιντίνες, γιατὶ τότε ἡ ἁρμάθα γίνονταν θαρειά. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ σχηματίζονταν καὶ δεύτερη καὶ τρίτη ἁρμάθα. Τόσο τὶς ἁρμάθες μὲ τὶς κολιντίνες, ὅσο καὶ τὰ σακκούλια μὲ τὰ καλούδια τὶς κρατοῦσαν τὰ πιὸ μεγάλα παιδιὰ καὶ ὄχι τὰ μικρά.

Ἅμα τελείωναν τὰ παιδιὰ ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, κατέληγαν πάλι στὰ χαϊάτια τῆς ἐκκλησιᾶς, ἔθαζαν μέσα σ' αὐτὴ τὴν εἰκόνα καὶ μοιράζονταν ἐκεῖ τὶς κολιντίνες καὶ τὰ καλούδια ποὺ εἶχαν μαζέψει. Καὶ κατόπι τραθοῦσε τὸ καθένα γιὰ τὸ σπίτι του. Στὰ παλιότερα αὐτὰ χρόνια τὰ φτωχόπαιδα τὴν καρτεροῦσαν αὐτὴ τὴ μέρα μὲ χαρά, γιατὶ χόρταιναν καλούδια, ἀλλὰ καὶ γιατὶ μὲ τὶς κολιντίνες ποὺ μάζευαν, ἄλλαζαν κάπως τὸ ψωμί τους. Οἱ κολιντίνες ζυμώνονταν πάντοτε μὲ καθάριο, ἢ σιταρένιο, ἢ ἔτοιμο ἀλεύρι (φάμπρικα) καὶ ἦταν πολὺ νόστιμες καὶ ἀποτελοῦσαν γλύκισμα γιὰ τὰ παιδιὰ αὐτά, ποὺ ὅλον τὸν ἄλλο χρόνο στὰ σπίτια τους ἔτρωγαν ψωμὶ ἀραποσίτικο ἢ θρίζινο ἢ καὶ σμιγό, δηλαδὴ μὲ ἀνακατωμένα ἀλεύρια καλαμποκίσια καὶ θρίζινα ἢ καὶ κριθαρένια ἀκόμα, ποὺ πολλὲς φορὲς ἦταν καὶ αὐτὰ λίγα.

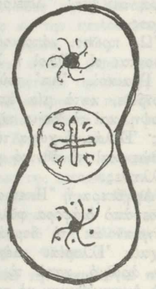
ΟΙ ΛΑΛΑΓΓΙΤΕΣ

Στὸ χωριό μας, δὲν ξέρω τὸ γιατί, ποτὲ δὲν ὑπῆρχε ἡ συνήθεια νὰ φκιάνουν τὴν παραμονὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα «λαλαγγίτες» ἢ «σπάργανα τοῦ Χριστοῦ», ὅπως ἀλλοιῶς λέγονται αὐτές. Ἦταν ὅμως συνήθεια κι ἔφκιαναν ἀπ' αὐτὲς στὰ γειτονικὰ χωριά, ὅπως στὸ Σωποτσέλι, στὴ Μπάγια καὶ σ' ἄλλα. Κι ἐγὼ σὲ μικρή μου ἡλικία ἔφαγα κάποτε λαλαγγίτες ἀπὸ ξένα χωριὰ καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ δικό μου.

Τὶς λαλαγγίτες ἢ σπάργανα τοῦ Χριστοῦ οἱ νοικοκυρὲς τὶς ἔφκιαναν (δὲν τὶς φκιάνουν τώρα) τὴν παραμονὴ ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπο: Εἶχαν μιὰ εἰδικὴ μαύρη πλάκα ὄχι πολὺ χοντρή, ἀλλὰ κάπως μεγάλη ποὺ τὴν ἔθαζαν στὴ φωτιὰ γιὰ νὰ καεῖ μὲ θέση ὁριζόντια καὶ μὲ τὴν ὁμαλή της ἐπιφάνεια στὴν ἀντίθετη μεριὰ ἀπὸ τὴ φωτιά. Ἑτοιμάζουν τότε σ' ἕνα δοχεῖο τὸ ὑλικὸ ποὺ θὰ χρησιμοποιη-

ΜΙΚΡΗ ΚΟΛΙΝΤΙΝΑ
(χωρὶς σφραγίδα)

ΜΕΓΑΛΗ ΚΟΛΙΝΤΙΝΑ

θεῖ γιὰ τὶς λαλαγγίτες. Βάζουν ἀλεύρι καὶ νερὸ καὶ τὸ ἀνακατώνουν πολὺ καλά, ὥστε νὰ γίνει ἕνα μίγμα σὰν ἁραιὸ ζυμάρι. Τότε μὲ μιὰ κουτάλα παίρνουν ἀπ' αὐτὸ τὸ μίγμα καὶ ρίχνουν πάνω στὴν καμένη πλάκα καὶ τὸ ἁπλώνουν σ' αὐτή, ὥστε νὰ πάρει τὸ σχῆμα σὰν πέτρο (φύλλο) χοντρό. Ἅμα ψηθεῖ αὐτὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τότε τὸ ἀναποδογυρίζουν γιὰ νὰ ψηθεῖ τὸ ἴδιο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά του. Σ' ἕνα ἀνοιχτὸ δοχεῖο τότε τοποθετοῦν ἁπλωτὰ τὸ ψημένο αὐτὸ ζυμαρένιο χοντρὸ πέτρο καὶ ἀπὸ πάνω του ρίχνουν ἢ σορόπι φκιασμένο μὲ ζάχαρη ἢ λυωμένο μέλι μὲ στουμπισμένα καρύδια. Τὰ φύλλα τοποθετοῦνται τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο καὶ περιχύνονται ἀνάμεσα μὲ μέλι ἢ σορόπι. Ἀφοῦ περιχυθοῦν τὰ φύλλα καλὰ καὶ τραθήσουν σορόπι ἀνακάτωνουν. Τὸ πάχος τους ποικίλλει ἀνάλογα μὲ τὸ ποσὸ τῶν πέτρων. Κατόπι κόθονται σὲ κομμάτια τετράγωνα ἢ ρομθοειδῆ καὶ σερθίρονται. Εἶναι ἕνα εἶδος μπακλαθᾶ, ἀλλὰ μὲ χοντρὰ φύλλα. Ἀνταλλάσσουν δὲ ἀπὸ τὶς λαλαγγίτες σὲ συγγενικὰ σπίτια καὶ γίνονταν μεγάλη συζήτηση γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἢ ἀποτυχία ποὺ εἶχαν οἱ διάφορες νοικοκυρὲς σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ σὲ ἄλλα χωριά, ὄχι στὸ Κουκούλι.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ξημερώνοντας τὰ Χριστούγεννα, δηλαδὴ τὴ νύχτα τῆς 24 πρὸς τὴν 25 τοῦ Δεκέμθρη πρέπει νὰ καίει στὸ τζάκι ἀκοίμητη ἡ φωτιὰ ὅλη τὴ νύχτα, γιατὶ αὐτὴ τὴ θραδιὰ ξεγεννάει (λεχωνεύει) ἡ Παναγία. Καθὼς λένε «χιλιχουνέθ' ἡ Καλότχ' ἡ Παναΐα». Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει ἀπαραίτητα νὰ μποῦν στὸ τζάκι 1–2 κούτσουρα μεγάλα γιὰ νὰ καῖνε ὡς τὸ πρωΐ. Κατὰ κύριο λόγο προτιμοῦν νὰ καῖνε αὐτὴ τὴ νύχτα κούτσουρα ἀπὸ κερασιὰ ἢ ἀγριοκέρασο (ἐπιστημονικό του ὄνομα: CERASUS MAHALEB) ποὺ τὰ ἔχουν ἀπὸ τὸ καλοκαί-

● Συνέχεια στη σελίδα 15

Η ΗΠΕΙΡΟΣ

(Σύντομη ιστορική παρουσίαση)

ΛΕΩΝΙΔΑ Γ. ΤΣΑΟΥΣΗ

Ἡ Ἤπειρος ἀποτελεῖ τὸ θορειοδυτικὸ τμῆμα τῆς πατρίδας μας. Κι ἕνα κομμάτι της τὸ νότιο τμῆμα τῆς Ἀλβανίας. Πρὸς τὸ βορειὰ φτάνει ὡς τὸν ποταμὸ Σκούμπη (Γιανούστη), μέσα στὸ Ἀλβανικὸ ἔδαφος. Πρὸς νότο θρέχεται ἀπ' τὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο. Ἀνατολικὰ χωρίζεται ἀπ' τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία μὲ τὶς ἀδιάβατες κορυφογραμμὲς τῆς Πίνδου, ποὺ, στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, ἀφήνουν δυὸ δύσκολα περάσματα: τῆς Κατάρας, ἀπ' τὸ Μέτσοβο, καὶ τοῦ Σαρανταπόρου, ἀπ' τὴν Κόνιτσα. Καὶ δυτικὰ θρέχεται ἀπ' τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα καὶ τὸ Ἰόνιο πέλαγος, μὲ γειτονιὰ τὰ ὡραῖα Ἑφτάνησα.

Τὸ ὄνομά της ἔγινε ἀπ' τὸ ἄπειρος (πολὺ μεγάλη ξηρὰ) μὲ τὴ μεταγραφὴ τοῦ ἀρχικοῦ **δωρικοῦ** ἄλφα σὲ ἦτα: Ἄπειρος — Ἤπειρος.

Ὡς πρῶτοι κάτοικοί της ἀναφέρονται οἱ Ἕλλοι ἢ Σελλοὶ καὶ οἱ Γραικοί. Ἀπ' τοὺς πρώτους προῆλθε, κατὰ μία ἐπιστημονικὴ ἄποψη, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πατρίδας μας· Ἑλλάς, ἡ χώρα τῶν Ἑλλῶν· καθὼς καὶ τὸ ἐθνικό μας ὄνομα, Ἕλληνες.

Ἀργότερα ἡ Ἤπειρος κατοικήθηκε ἀπὸ διάφορα φῦλα, ποὺ κατέβηκαν ἀπ' τὸ βορρὰ· ἀπ' τὴν ἀρχαία Ἰλλυρία. Δέκα τέσσερα τὸν ἀριθμό, κατὰ τὸ Στράβωνα, ποὺ ἀνταμώθηκαν μὲ τοὺς παλιοὺς κατοίκους της. Τὰ ἐπικρατέστερα ἀπ' αὐτὰ τὰ φῦλα ἦταν οἱ **Χάονες** στὸ βορειοδυτικὸ μέρος, οἱ Θεσπρωτοὶ στὸ νότιο καὶ οἱ Μολοσσοὶ στὸ κεντροανατολικὸ καὶ μεγαλύτερο, ποὺ διακρίθηκαν περισσότερο καὶ πῆραν καὶ τὴν ἡγεσία.

Σπουδαιότερα ἀρχαῖα κέντρα τῆς Ἠπείρου ἦταν ἡ πολὺ γνωστὴ μας Δωδώνη καὶ ἡ ἄγνωστη μέχρι σήμερα Παισαρών. Ὡς πρῶτοι δὲ βασιλιάδες τῆς ἀναφέρονται ὁ Θαρύπας, ὁ γιός του Ἀλκέτας κι ἀργότερα ὁ ἱκανώτατος Πύρρος, ποὺ ἔκανε καὶ τὴ γνωστὴ ἐκστρατεία πρὸς δυσμὰς κατ' ἀπομίμηση ἴσως ἐκείνης τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου πρὸς ἀνατολάς.

Μὲ τὸν καιρὸ τὰ Ἠπειρωτικὰ φῦλα συνενοήθηκαν μεταξύ τους κι ἔκαναν τὸ λεγόμενο Κοινὸ τῶν Ἠπειρωτῶν· ἕνα εἶδος κοινοβουλίου, ὅπου, μὲ ἀντιπροσώπους τους, ἐπαιρναν διάφορες σοβαρὲς ἀποφάσεις πανηπειρωτικές· γιὰ πόλεμο, γιὰ εἰρήνη, γιὰ συμμαχίες. Ἔτσι δημιούργησαν, μποροῦμε νὰ ποῦμε, μιὰ δημοσπονδία.

Στὸ δεύτερο αἰώνα π.Χ. ἡ Ἤπειρος κατακτήθηκε ἀπ' τοὺς Ρωμαίους, ὕστερα ἀπὸ ἀντίσταση. Γι' αὐτὸ ἐβδομήντα πόλεις της κατεστράφηκαν ἀπ' τὸν Αἰμίλιο Παῦλο καὶ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ἀπ' τοὺς κατοίκους της πουλήθηκαν ὡς δοῦλοι.

Ἄλλοι ξένοι λαοὶ ποὺ πέρασαν κατὰ καιροὺς, ἀπ' τὴν Ἤπειρο ἦσαν κατακτητές, κατὰ κανόνα γιὰ σύντομα χρονικὰ διαστήματα, ἦταν οἱ Γότθοι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ἀλάριχο, οἱ Βάνδαλοι τῆς Ἀφρικῆς μὲ τὸ Γαζέριχο, κι ἀργότερα οἱ Νορμανδοὶ μὲ τὸ Γυισκάρδο καὶ οἱ Σέρβοι μὲ τὸ Στέφανο Νιτουσάν.

Στὸ τέλος τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὕστερα ἀπ' τὴν ἄλωση τῆς Κων)πόλεως ἀπ' τοὺς Φράγκους στὰ 1204, ἱδρύθηκε στὴν Ἤπειρο, ἀπ' τὸ Μιχαὴλ Ἄγγελο - Κομνηνό, ἕνα ἰσχυρότατο κράτος παρώτο ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κράτος, ἡ Ἤπειρος ἔμεινε ἔξω ἀπ' τὰ σύνορά του· στὴ σκλαβιὰ ποὺ ἔγινε καὶ βαρύτερη, γιατὶ ἐντάθηκαν οἱ πιέσεις γιὰ ἐξισλαμισμὸ τῶν ἑλλήνων.

Στὰ 1854 ἔγινε ἡ ἐπανάσταση τοῦ Ραδοβυζίου, μιᾶς περιοχῆς ἀγνοημένης σχεδὸν σήμερα, στὸ βορειοανατολικὸ τμῆμα τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ὅπου καὶ τὸ χωριὸ τοῦ Καραϋσκάκη Σκουληναριά. Οἱ ἐπαναστάτες τῆς περιοχῆς αὐτῆς, παρ' ὅλο ποὺ οἱ Τοῦρκοι ἔκαψαν καὶ ξεθεμελίωσαν τὰ περισσότερα ἀπ' τὰ χωριὰ τους, κατώρθωσαν νὰ κρατήσουν τὸν ἀγώνα, ξεσηκώνοντας ὁλόκληρη τὴν περιοχὴ τῶν Τζουμέρκων καθὼς καὶ τῶν Ἀγράφων. Ἀπετέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα, ὕστερα κι ἀπὸ ὑποστήριξη, στὸ διπλωματικὸ τομέα, τῆς τότε ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἦταν ἡ ἑνσωμάτωση, στὰ 1881, στὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ θωρακισμένο τοῦ νομοῦ Ἄρτης ὡς τὸν Ἄραχθο καὶ τῆς Θεσσαλίας ὁλόκληρης. Τότε ἡ Ἠπειρωτικὴ λαϊκὴ μοῦσα μοιρολόγησε:

Σ' ὅλον τὸν κόσμο ξαστεριὰ
σ' ὅλον τὸν κόσμο ἥλιος
καὶ στὰ καημένα Γιάννενα
μαῦρο βαρὺ σκοτάδι.

Στὰ 1912—13, μὲ τοὺς νικηφόρους ἀγῶνες τοῦ ἔθνους, ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὕστερα ἀπὸ σκληρὲς μάχες, ἐλευθέρωσε στὶς 21 Φεβρουαρίου 1913 τὰ θρυλικὰ Γιάννενα, καί, συνέχεια, ὁλόκληρη τὴν Ἤπειρο ὣς τὴ Χειμάρρα, τὸ Ἀργυροκάστρο καὶ τὴν Κορυτσά. Ἦταν ἕνας ἐθνικὸς θρίαμβος, καθὼς τὸ ἄνειρο πεντακοσίων ἐτῶν ἔγινε παραγματικότητα καὶ ὅλοι οἱ Ἠπειρῶτες ἦταν ἐλεύθεροι.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ἰταλία, πού, μαζὶ μὲ τὴν Αὐστρία, ἀπὸ καιρὸ προετοιμαζε στὰ διπλωματικὰ παρασκηνία τὴν ὕδρυση Ἀλβανικοῦ κράτους, ἀντέδρασε μὲ τελεσίγραφο πρὸς τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ἀπειλώντας πόλεμο, ἂν ἡ δεύτερη δὲ σταματοῦσε τὴν προέλαση τῶν δυνάμεών της πρὸς τὴν Αὐλώνα. Στὶς 29 δὲ Ἰουλίου 1913 ἡ πρεσβευτικὴ διάσκεψη τῶν μεγάλων δυνάμεων στὸ Λονδίνο, μὲ σχετικὸ πρωτόκολλό της, ἵδρυσε τὸ Ἀλβανικὸ κράτος. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἐπεκυρώθηκε, στὶς 17 Δ) ὁρίου 1913, μὲ τὸ πρωτόκολλο τῆς Φλωρεντίας, καὶ κοινοποιήθηκε στὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση, στὶς 13 Φεβρουαρίου 1914, μὲ τὴν ἀξίωση ν' ἀποχωρήσουν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπ' τοὺς καζάδες (ἐπαρχίες) τῆς Κορυτσᾶς, Ἀργυροκάστρου, Χειμάρρας, Τεπελενίου, Λιασκοβικίου, Κολωνίας καὶ τμήματος τοῦ καζᾶ Πωγωνίου. Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος τότε, θέλοντας νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἑθνικὴ κυριαρχία στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, καθὼς καὶ τὴν εὐμενὴ διάθεση τῶν μεγάλων δυνάμεων σὲ ὅλα ἐθνικὰ θέματα τῆς ἐποχῆς, ἀναγκάσθηκε νὰ δεχθεῖ αὐτὴ τὴ θυσία. Κι ἔτσι δημιουργήθηκε τὸ λεγόμενο βορειοηπειρωτικὸ ζήτημα, ποὺ εἶχε τὴν παρακάτω ἐξέλιξη: Οἱ Βορειοηπειρῶτες (κάπου τριακόσιες παγήνητα χιλιάδες ἕλληνες καὶ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι) κήρυξαν τὴν πατρίδα τους ἐλεύθερη κι αὐτόνομη, στὶς 17 Φ)ρίου 1914, καὶ μὲ κυβερνήτη τὸ Γεώργιο Ζωγράφο ὀργάνωσαν στρατό, ποὺ νίκησε ὅλα τὰ ἀλβανικὰ στίμματα ποὺ ἐπεχείρησαν νὰ τὴν καταλάβουν. Ἡ διεθνὴς ἐπιτροπὴ ἐλέγχου τότε ζήτησε ἀπ' τὸ Ζωγράφο ἀνακωχὴ καλώντας τον γιὰ διαπραγματεύσεις στὴν Κέρκυρα· ὅπου καὶ ὑπογράφτηκε σχετικὸ πρωτόκολλο, στὶς 17 Μαΐου 1914, ποὺ ἀναγνώριζε τὸν ἑλληνικὸ χαρακτήρα τῶν νομῶν Ἀργυροκάστρου καὶ Κορυτσᾶς καὶ τοὺς ἀνακήρυσσε αὐτόνομη περιοχή, ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχία τοῦ ἡγεμόνα τῆς Ἀλβανίας. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς θὰ εἶχαν δικαίωμα νὰ στέλνουν βουλευτὲς στὸ Ἀλβανικὸ κοινοβούλιο, νὰ διατηροῦν σχολεῖα καὶ δικοὺς τους χωροφυλακὴ μ ἐπίσημη γλώσσα τὴν ἑλληνική. Τὸ πρωτόκολλο αὐτὸ ἐγκρίθηκε ἀπ' τὴ βορειοηπειρωτικὴ συνέλευση τοῦ Δελβινου, τὶς μεγάλες δυνάμεις καὶ τὴν Ἀλβανία. Κατὰ τὸν Α' παγκόσμιο πόλεμο ἔγιναν ταραχὲς στὴν Ἀλβανία καὶ ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ ἐντολὴ τῶν δυνάμεων τῆς Ἀντάντ ἀναπατέλαβε τὴ βόρειο Ἤπειρο. Μετὰ δὲ τὴ λήξη τοῦ πολέμου τὰ ἑλληνικὰ δίκαια ἀναγνωρίστηκαν μὲ τὴ συμφωνία Τιτόνι — Βενιζέλου, ποὺ ἐγκρίθηκε ἀπ' τὸ ἀνώτατο διασυμμαχικὸ συμβούλιο στὶς 13 Ἰανουαρίου 1918. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἡ Ἰταλία, ὅταν ἡ Ἑλλάδα θρέθηκε ἀπόλυνα μωμένη ἀπ' τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, ἐπανέφερε τὸ βορειοηπειρωτικὸ στὴν προσθετυκὴ διάσκεψη τῶν Παρισίων, ποὺ, μὲ ἀπόφασή της, πισωδρόμησε στὶς ἀποφάσεις γιὰ μᾶς ρυθμίσεις τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας.

Κατὰ τὸ Β' παγκόσμιο πόλεμο ὁ ἑλληνικὸς στρατός, μὲ τὴν ἀπαράμιλλη ἀνδρεία του, κατατρόπωσε τὶς φασιστικὲς στρατιὲς τοῦ Μουσολίνι στὶς κορυφογραμμὲς καὶ τὰ φαράγγια τῆς Β. Ἠπείρου, καταδιώκοντας τὴν περίλαμπρη ἑλληνικὴ νίκη τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ποὺ ἦταν καὶ ἡ πρώτη νίκη τῶν συμμάχων σ' αὐτὸν τὸν πόλεμο. Ἡ νίκη αὐτὴ πανηγυρίστηκε μὲ τὴν ἐπαγρυπνητικὴ φράση τοῦ Γιάν - Σμάτς, προέδρου τότε τῆς Νοτιοαφρικανικῆς ἑνώσεως, ποὺ ἐπαναλήφτηκε κι ἀπ' τὸν Τσόρτσιλ στὴ Βουλὴ τῶν κοινοτήτων: «Ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς δὲ θὰ λέμε ὅτι οἱ ἕλληνες πολεμοῦν σὰν ἥρωες, ἀλλὰ ὅτι οἱ ἥρωες πολεμοῦν σὰν ἕλληνες». Καὶ συνοδεύτηκε μὲ ὑποσχέσεις, ὅτι, στὸ τέλος τοῦ πο-

— Συνέχεια στη σελίδα 11

Η ΗΠΕΙΡΟΣ
(Σύντομη ιστορική παρουσίαση)

● Συνέχεια απ' τη σελίδα 10

λέμου, θὰ ἱκανοποιηθοῦν ὅλα τὰ δίκαια ἐθνικά μας αἰτήματα.

Σήμερα, τριάντα ἐννιὰ (39) χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴ λήξη τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε νὰ σώσουμε τὴν Κύπρο ἀπ' τὰ νύχια τῆς Τουρκίας. Ὅσο δὲ γιὰ τὴ Βόρειο Ἤπειρο οὔτε λόγος πιὰ νὰ γίνεται. Ἀκόμα καὶ μεταξύ μας. Γιατὶ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ξεσηκωθεῖ κάποιος σάλος γιὰ τὸ ἂν ἔχομε δικαίωμα νὰ τὴ θυμούμαστε καὶ νὰ τὴν ἀναφέρομε στὶς συνομιλίες μας. Παρ' ὅλο ποὺ οἱ κάτοικοί της, ἕλληνες τὴν καταγωγὴ καὶ στὴ συνείδηση, δὲν ἔχουν κανένα ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀνομάζονται: ἀνθρώπινα δικαιώματα. Οὔτε τῆς θρησκείας, γιατὶ τὸ ἀλβανικὸ σύνταγμα, μοναδικὴ περίπτωση, σ' ὅλον τὸν κόσμο, ἐπιβάλλει ἀθεΐα γιὰ ὅλους τοὺς πολίτες τῆς ἀλβανικῆς ἐπικρατείας.

Κ. ἔτσι δικαιολογημένα μπορεῖ νὰ διερωτηθοῦμε, τουλάχιστο σὲ στιγμὲς νηφαλιότητας: Πῶς φτάσαμε ὡς ἐδῶ; Ὡς πρὸς τὴν Κύπρο ἡ ἀπάντηση εἶναι: Ἀπὸ ἀνθελληνικὴ ταακτικὴ τῆς Μ. Βρεττανίας κι ἀπὸ δικά μας σφάλματα. Ὡς πρὸς τὴ Β. Ἤπειρο, ἀπὸ ἀνεξάρτητη τῆς Ρωσικῆς διπλωματίας γιὰ ὑποστήριξη τοῦ Μαρξιστικοῦ καθεστῶτος τῆς Ἀλβανίας. Τὰ γεγονότα μαρτυροῦν ἀδιάψευστα τὸ δεύτερο.

Ἔτσι, ἀπ' αὐτά, διαπιστώνεται ὅτι, ἀμέσως μετὰ τὴ λήξη τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου, ἡ Ἀμερικανικὴ γερουσία ψήφισε ὁμόφωνα τὴν παραχώρηση τῆς Δωδεκανήσου καὶ τῆς Βορ. Ἠπείρου στὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας Μπέβιν ἔφερε τὸ Βορειοηπειρωτικὸ στὴ διάσκεψη τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν τῶν νικητηρίων δυνάμεων στὸ Παρίσι, στὶς 15 Μαΐου 1946, μὲ εὐνοϊκὴ εἰσήγησή του. Ἀντέδρασε ὅμως ὁ Μολότωφ, ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας, γιὰ διαδικαστικοὺς λόγους, καὶ ἡ συζήτηση ἀναβλήθηκε. Στὴ διάσκεψη τῆς ὁλομελείας, τὸν Αὔγουστο τοῦ 1946, ἔγιναν ὀξύτατες συζητήσεις, ἀπὸ ἀντίδραση τοῦ Ρωσικοῦ συναισθισμοῦ, μ' ἀποτέλεσμα τὸ Βορειοηπειρωτικὸ νὰ παραπεμφθεῖ πάλι στὴ διάσκεψη τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν ἐξωτερικῶν. Στὴν ἑπόμενη διάσκεψη τῶν τεσσάρων ὑπουργῶν, ποὺ ἔγινε στὴ Νέα Ὑόρκη, ἀποφασίστηκε νὰ συζητηθεῖ τὸ ἐθνικό μας αὐτὸ θέμα μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς συνθήκης εἰρήνης μὲ τὴν Αὐστρία. Ἡ συνθήκη εἰρήνης μὲ τὴν Αὐστρία ὑπογράφτηκε στὶς 15 Μαΐου 1955, ἀλλὰ τὸ βορειοηπειρωτικὸ παρέμεινε, ἀπὸ τότε, κατεγωνιαμένο στὰ διπλωματικὰ παρασκήνια, μ' ἀπώτερο σκοπὸ νὰ πάψει καὶ νὰ ὑπάρχει μὲ τὸν καιρό.

ΜΙΑ ΘΑΛΒΕΡΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

● Συνέχεια απ' τη σελίδα 7

ΔΙΑΡΠΑΓΗ ΖΩΩΝ

1.- ΖΩΑ ΜΕΓΑΛΑ
(ἵπποι, ἡμίονοι, ἀγελάδες) 40 ὑποὶ τῶν Γερμανῶν.

2.- ΓΙΔΟΠΡΟΒΑΤΑ
200 ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.
200 ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν.

Πρὸ τοῦ ἐμπρησμοῦ ἐγένγοντο διαπραγαὶ καὶ λεηλασίαι· ὁλοκλήρου τοῦ χωρίου καὶ ἀφηρέθησαν τρόφιμα καὶ διάφορα εἴδη διατροφῆς, ἔπιπλα, σκεύη καὶ εἴδη ρουχισμοῦ, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία εἶναι δύσκολον νὰ ὑπολογισθῆ. Ἀρκεῖ νὰ φαντασθῆ κανείς, ὅτι τὰ ὑπάρχοντα ἑκάστης οἰκογενείας τοῦ χωρίου κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου.

2.- ΕΛΑΤΗ (ΜΠΟΥΛΖΗ)

Κεῖται περὶ τὰ δύο χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τῶν Ἀσπραγγέλων καὶ ἔσχε καὶ αὐτὸ τὴν ὕβιν τύχην λόγῳ τοῦ ὡς ἄνω διενεργηθέντος σαμποτάζ.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἀφιξεως τῶν Γερμανῶν (15 Ἰουλίου 1943) ἐμπρήσθηκαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς (15 Ἰουλίου 1943) ἐμπρήσματα αὐτῶν μετέβησαν καὶ εἰς Ἐλάτην, τὴν ἀποίαν ἀφοῦ ὡς συνήθως ἐλεηλάτησαν καὶ διήρπασαν, προέβησαν εἰς τὴν πυροπόλησιν ταύτης. Καὶ οὕτως:

Ἐκ τῶν 70 κατοίκων τοῦ χωρίου ἐκάησαν ἀκαθεστῶτος τῆς Ἀλβανίας. Σχολεῖον καὶ μία Ἐκκλησία, τὰ δὲ ὑπόλοιπα κατέστησαν ἐτοιμόρροπα καὶ μὴ κατοικήσιμα.

Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο κεῖμενον ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς θέρετρον, τὰ κτίριά του δὲ ἦσαν διώροφα καὶ τριώροφα καὶ λίαν ἐμφανίσιμα. Εἶχον κτισθῆ τοιαῦτα, διότι οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων μετέβαινον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἦσαν εὐκατάστατοι.

Εἰς τὰς ζημίας ταύτας δέον νὰ προστεθῶσι καὶ:

α) Ἀποθῆκαι ἢ ἀχυροκαλύβαι 35.

β) Λεηλασία γενικὴ ὡς καὶ εἰς τὰ προηγούμενον χωρίον, ἤτοι εἰδῶν ρουχισμοῦ, τροφίμων καὶ ζωοτροφῶν.

3.- ΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Τὴν 19ην Αὐγούστου 1944 λόγω ἑνὸς σαμποτάζ ἐκ μέρους τῶν Ἀνταρτῶν εἰς τὸ Χάνι Νιεγράδες, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἀποστέλεσμα τὴν καταστροφὴν ἑνὸς αὐτοκινήτου καὶ τὸν φόνον τριῶν Γερμανῶν ἐνεφανίσθη εἰς τὸ χωρίον τμῆμα Στρατοῦ Γερμανικοῦ καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος ὁμήρους καὶ ζῶα.

Συνέλαβον 11 ὁμήρους, ἀλλὰ ζῶα δὲν εὑρέθησαν ἀμέσως, ὁπότε ἤρχισαν τὴν λεηλασίαν του καὶ προέβησαν εἰς ἐμπρησμὸν ἓξ τῶν ὁποίων μόνον δικτὺ οἰκίαι κατεστράφησαν, τῶν ὑπολοίπων διασωθεισῶν, καθ' ὅσον ἀπεχώρησαν ἀμέσως, κατόπιν τῆς ἐμφανίσεως Ἀνταρτῶν εἰς ὑψώματα τοῦ χωρίου.

Εὐτυχῶς μετὰ δεκαήμερον ἀπηλευθερώθησαν καὶ οἱ ἔνδεκα συλληφθέντες ὅμηροι.

Οὕτω αἱ ζημίαι περιορίζονται εἰς:

α) Καταστροφὴν καὶ πυροπόλησιν ὅλων οἰκιῶν, ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐν τῷ χωρίῳ 95.

β) Διαρπαγὴν 150 αἰγοπροβάτων καὶ 15 μεγάλων ζώων (βοῶν, φορτηγῶν).

● Ἡ συνέχεια στὸ προσεχὲς

ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ «ΚΟΙΜ. ΘΕΟΤΟΚΟΥ» ΚΟΥΚΟΥΛΙΟΥ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Η Εκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμηση Θεοτόκου» Κουκουλίου, εκφράζει τις θερμὲς ευχαριστίες προς τη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή (Πλατεία Ρηγίλλης Αθήνα), για τη δωρεὰ των διακοσίων χιλιάδων (200.000) δραχμῶν για την επισκευὴ μέρους της στέγης του Κεντρικοῦ Ναοῦ «Κοίμηση Θεοτόκου» Κουκουλίου.

Κουκούλιον: 27 Νοεμβρίου 1983

Η Εκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπή
Ο Πρόεδρος
ΚΩΝ)ΝΟΣ ΔΗΜΟΥ
(Εφημέριος)
Τὰ μέλη
Κων)νος Λαζαρίδης
Ἀχιλλέας Λέγης
Πέτρος Βακάμης
Κων)νος Γιαννακός

ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΑΝΘΡΑΚΙΤΗΣ

● Συνέχεια από την 6η σελίδα

ποὺ εἴδαμε σὲ πολλὰ ἄλλα χωριά.

Οἱ τοιχογραφίες διατηροῦνται θαυμάσια κι εἶναι κι αὐτὲς κατὰ τὴ γνώμη μου Καπεσοβίτικης τεχνοτροπίας.

Ἡ συμπαθητικὴ αὐτὴ ἐκκλησούλα, στὴ βόρεια πλευρά της, ἔχει ἕνα ρῆγμα καὶ πολὺ σύντομα θὰ κατάρρεύσει ἂν δὲν ἐπισκευαστεῖ. Στὸ ἱερὸ οἱ τοιχογραφίες εἶναι κατεστραμένες ἀπ' τοὺς Τούρκους κατὰ τὸν πόλεμο τοῦ 1912—13.

Ἡ στενότερη γνωριμία μὲ τὸ χωριὸ μᾶς πείθει χωρὶς καμιὰ προσπάθεια, πὼς δὲν ἔχεις τίποτε νὰ θαυμάσεις. Φτωχὸ γεωργικὸ χωριό, ποὺ οἱ κάτοικοί του ζοῦν μὲ τὴν καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ τὴν κτηνοτροφία, χωρὶς καμιὰ μεταβολὴ κι ἀνησυχία, καθηλωμένοι ἐδῶ αἰῶνες, μακριὰ ἀπ' τὸν ἀφανισμὸ τῆς ξενητειᾶς καὶ τὶς ἐπιδράσεις της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

1) Διέθεσε το ποσὸ των 280.000 δρχ. από τὶς ὁποίες ο 200.000 προέρχονται από δωρεὰ προς τον Σύλλογο της συμπαράστασής μας Φρόσως Ζωΐδη, για την τσιμεντόστρωση και διαμόρφωση τμήματος του δανοιγέντος μέσα στο χωρὸ ασφαλτοῦ δρόμου από τον οποίο εξυπηρετούνται 30 σπίτια και οἰκόπεδα και αποτελεί τον άξονα διανοίξεως άλλων τριῶν δρόμων από τους οποίους θα εξυπηρετηθεί το 80ο)ο των σπιτιῶν και οἰκοπέδων του χωριοῦ.

2) Διέθεσε το ποσὸ των 60.000 δρχ. και αγόρασε διάφορα βιβλία για την Δανειστικὴ βιβλιοθήκη που ἱδρυσε και είναι η πρώτη στο Αν. Ζαγόρι στο είδος της. Καταβάλλει προσπάθειες να την εμπλουτίσει με περισσότερα βιβλία.

3) Αγόρασε παιδικὴ χαρὰ την οποία θα τοποθετήσει την άνοιξη στο χωρὸ για να παίζουν τα παιδιά. Για το σκοπὸ αυτὸ διέθεσε το ποσὸ των 40.000 δρχ. περίπου.

4) Προχωρεῖ στην προεργασία της εκδόσεως της ἱστορίας του χωριοῦ και ανέθεσε την ταξινόμηση και μεταγλωττισμόν των στοιχείων στον συγχωριανό μας Φιλόλογο καθηγητὴ Χρήστο Φίτσιο.

5) Προωθεῖ την δημιουργία πνευματικοῦ κέντρου στο χωρὸ συνολικῆς δαπάνης 3.200.000 δρχ.

Υπέβαλλε στην Νομαρχία αἴτηση για την χρηματοδότηση κατασκευῆς του. Το Νομαρχιακὸ Ταμεῖο εισηγήθηκε την χρηματοδότησή του για το 1984 με το ποσὸ του ενός εκατομμυρίου η οποία πιστεύουμε ότι θα εγκριθεῖ από το αρμόδιο υπουργεῖο.

6) Προγραμματίζει για το 1984 μια πολύπλευρη δραστηριότητα σε πολλοὺς τομεῖς της ζωῆς του χωριοῦ και πιστεύουμε ότι το δραστήριο Διοικητικὸ Συμβούλιό του θα υλοποιήσει τὶς περισσότερες από αὐτές.

Δολιανὴ Νοέμβριος 1983.

Δολιανίτης

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΣΕ ΕΠΙΤΥΧΟΥΣΕΣ ΑΠ' ΤΟ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

Θέλω να συγχαρῶ απ' τὶς στήλες της αγαπημένης μας εφημερίδας

Α) τη Ιππολύτη Κ. Βαγγελή που πέτυχε στο Ε.Μ.Π. (τμ. Τοπογράφων) και τους γονεῖς της Κώστα και Ρένα Βαγγελή.

Β) την Χριστίνα Κ. Αναστασίου που πέτυχε 1η στο Φυσικὸ Αθηνῶν και τους γονεῖς της Κώστα και Αλίκη Αναστασίου, και να ευχηθῶ ολόψυχα καλὴ σταδοδρομία και καλὴ τύχη.

Τσεπέλοβο Νοέμβριος 1983

Γ. Δ. ΤΣΟΥΜΑΝΗΣ
Φιλόλογος

ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ ΚΩΔΙΚΑ

τῶν Ἐπάνω Σουδενῶν τοῦ Ζαγορίου

Περιεχόμενο αὐτοῦ ἡ αὐτοδιοίκηση τῆς κοινότητας καὶ ἡ πορεία της 30 χρόνια τ ε κ μ η ρ : ω μ έ ν η ἀπὸ τὸ 1832

ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΩΝ

Η ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ:

Ἡ ἄποψη ἡ δική μας εἶναι:

Τὰ Μοναστήρια τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τῆς Εὐαγγελίστριας τῶν Σουδενῶν εἶναι πολὺ παλιά, ἡ κατάσταση τους εἶναι σὲ χρόνο ἄθλιο.

Ἔπειτα πραγματοποιήθηκε ἡ ἰσόσταση τῶν οἰκισμῶν. Ἀναφέραμε στοιχεῖα στὸ προηγούμενο σημειωμά μας ἰσχετικὰ μὲ τὴν Ἁγία Παρασκευή. Ἀπ' ἐκεῖ ἀπὸ τὰ Μοναστήρια ἀπὸ τὸ προσωπικὸ ποὺ δούλευε στὰ Μοναστήρια ἀποσπάστηκαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι καὶ ἔφκιασαν τὰ πρῶτα σπίτια κοντὰ στὰ Μοναστήρια, ἀφοῦ δολεύτηκαν μὲ τὸ δικό τους τρόπο γιὰ τὴν ἐξεύρεση γυναικῶν. Φυσικὰ τὰ θεατιθέμενα εἶναι μιὰ ἄποψη, ἀφοῦ αὐθεντικὰ στοιχεῖα δὲν ὑπάρχουν γιὰ νὰ ὁρσῦμε τὴν ἀκρη.

Πᾶμε ἐτώρα στὴν Εὐαγγελίστρια, γιὰ τὴν ὁποία κάναμε εὐρὺ λόγο σὲ προηγούμενα δημοσιεύματά μας.

Εἴχαμε ἀναφερθεῖ σὲ μιὰ προσωπικότητα τῆς Εὐαγγελίστριας, τὸ μακαρίτη Χατζῆ - Καλλίνικο, ποὺ πέθανε τὸ 1867. Διάδοχός του στὴν ἡγουμενία ὑπῆρξε ὁ ἱερομόναχος Γαβριήλ. Σουδενιώτης ἦταν κι' αὐτός. Στοιχεῖα γιὰ τὸν ἡγούμενο αὐτὸν καὶ τὸ πέρασμά του ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν Εὐαγγελίστρια δὲν ἔχουμε δυστυχῶς. Ἡ φήμη ὡστόσο γιὰ τὴ διέλευσή του ἀπ' ἐκεῖ στάθηκε ἀγαθή. Καὶ μόνο γιὰ τὸ τραγικό του τέλος ξέρουμε. Πέθανε στὴν ἐκτέλεση τοῦ καθήκοντος. Γύριζε ἀπὸ ἐπίσκεψή του στὰ πρόβατα τοῦ Μοναστηριοῦ, ποὺ ξεχειμάζαν σὲ τοποθεσία ποὺ ἀπεῖχε 2 ὧρες ἀπὸ τὸ χωριό. Αὐτὸ γίνονταν στὴν καρδιὰ τοῦ χειμώνα. Ἔφυπνος, ὅπως ἐπέστρεφε στὸ Μοναστήρι πέθανε ἀπὸ τὴν παγωνιὰ ἀπάνω στὸ ἄλογο τὸ 1894. Τύπστα ἄλλο δυστυχῶς δὲν ἔμεινε ἕως τὴν ὥρα γιὰ τὸ Σουδενιώτη ἱερομόναχο Γαβριήλ. Ἡ ἡγουμενία τοῦ ἄρχισε στὴν Εὐαγγελίστρια ἀπὸ τὸ 1867, ὅταν πέθανε ὁ Χατζῆ - Καλλίνικος, ἕως ἰτὸ 1894, χρονιὰ τοῦ τραγικοῦ θανάτου του.

Στὴν ἡγουμενία τὸν διαδέχτηκε ὁ Ἰωακεὶμ Γραμματικόπουλος ἀπὸ τὴ Μπούλιστη. Ἀπὸ στοιχεῖα ποὺ ὑπάρχουν τεκμηριώνεται ὅτι γεννήθηκε ἰτὸ 1842, τὸ πιὸ πιθανὸ εἶναι ὅτι πέθανε στὸ 1925. Ὁ Ἰωακεὶμ εἶναι ὁ τελευταῖος ἡγούμενος τῆς Εὐαγγελίστριας.

Ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἡγουμένου αὐτοῦ ἀρχίζει ὁ κατήφορος γιὰ τὴν Εὐαγγελίστρια. Πρῶτο κακὸ ποὺ ἔγινε ἦταν ὁ ὑποβιβασμός της σὲ Μετόχι καὶ ἡ ὑπαγωγή της στὴ Μονὴ Βελλᾶς. Ἦταν μία πράξη τοῦ τότε Μητροπολίτη Ἰωαννίνων Σπυρίδωνος Βλάχου ἀτυχὴς καὶ ζημιογόνος γιὰ τὴν Εὐαγγελίστρια, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία καὶ τὸ πέρασμα δὲν εἶχε τίποτα νὰ ζηλέψει ἀπὸ τὴ Μονὴ Βελλᾶς.

Ἂς μὴ συνεχίσουμε ὡστόσο τὸ σχόλιο.

Τὸ πέρασμα ἐπὶ παλλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν Εὐαγγελίστρια τοῦ Ἰωακεὶμ εἶναι ἀμφιλεγόμενο. Ἀπὸ Σουδενιῶτες σφόδρα εἶχε ἐπικριθεῖ. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ μακαρίτη Κωστούλα Καμπίτη, Σουδενιώτη σεβαστὸ καὶ πρόσωπο μὲ μεγάλη παρρησία.

Στὸ παθητικὸ τῆς μακρόχρονης θητείας τοῦ Ἰωακεὶμ εἶναι ἡ πλήρης παραμέλησή τοῦ Μοναστηριοῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἡ προοδευτικὴ ἐγκατάλειψή της.

Ἕνα ἀνάθεμα τοῦ μεγάλου Ἕλληνα πολιτικοῦ Ἐλ. Βενιζέλου, ποὺ ἔκανε στὸ 1917. Εἶχε ὑποσύψει στὴν πολιτικομανία καὶ εἶχε γίνει ἀντιβενιζελικὸς παθιασμένος καὶ ἐν δράσει.

Ἀντιδροῦσε μὲ πολλοὺς Σουδενιώτες. Προσπάθησε νὰ χαλαρώσῃ τοὺς παραδοσιακοὺς δεσμοὺς ποὺ συνέδεαν τὴν Εὐαγγελίστρια μὲ τὰ Σουδενά.

Στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ ἀρχιμανδρίτη εἶναιῦ

Συνέχισε νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ χωριοῦ

γιὰ τὶς ἐκπαιδευτικὲς ἀνάγκες του. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐνίσχυση ἦταν ὑπὸ γρήσιμη. Ἀνέρχονταν σὲ 15 λίρες κάθε χρόνο.

Στὸν ἀποκλεισμὸ τοῦ 1917 κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ὅλο τὸ γάλα τῶν αἰγοπροβάτων τῆς Εὐαγγελίστριας Ἰωαννείμ τὸ διέθετε ἐπὶ πολὺ χρόνο γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῶν Σουδενιτῶν Κάθε μέρα μπροστὰ στὸ Κουτσέικα, τὸ κτήριο ποὺ ὑπῆρχε κάπου τὸ παλιὸ νεκροταφεῖο καὶ χρησιμεύει ὡς τάπος συγκεντρώσεως τῆς ἀπὸ τὴ γεωργικὴ παραγωγὴ ποὺ μάζευε ὁ δεκατιστής, Εὐδοκὴ πιτροπὴ συγχωριανῶν ἔπαιρνε τὸ γάλα τοῦ Μοναστηριοῦ καὶ ἀκρι δίκαια τὸ μοίραζε ἀνάλογα μὲ τὰ πρόσωπα τῆς κάθε οἰκογένειας χρεών. Ἦταν μιὰ προσφορὰ σημαντικὴ τοῦ Μοναστηριοῦ τῶν Σουδε στοὺς ἀνθρώπους του γιὰ νὰ ἐπιβιώσουν. Ἡ πράξη αὐτὴ πρέπει νὰ ναγνωρισθῆ στὸν τότε ἡγούμενο τῆς Μονῆς.

Αὐτὰ μὲ τὴν Εὐαγγελίστρια ἕως τὸ 1925 καὶ τὴ Μετοχοποίησή της ἐπειτα. Ἀπ' ἐκεῖ καὶ πέρα ἀρχίζει ὁ κατήφορος. Παύει ἡ Εὐαγγελίστρια νὰ εἶναι δεμένη ὀργανικὰ μὲ τὸ χωριὸ καὶ νὰ ἀλληλοσυμπληρώνονται αὐτό, ποὺ αἰῶνες πολλοὺς τὸν ἴδιο δρόμο ἀκολουθοῦσαν καὶ τὴ ἴδια τύχη εἶχαν. Ἄλλοι πιὰ διαφεντεύονταν τὸ Μοναστήρι. Τὸ διό ἕνα σπίτι δηλ. δυὸ δωματίων, ἕνα προαύλιο καὶ ἕνας μπαξὲς ἐκπαιεῖται ἀποφέρει ἕνα σημαντικὸ ποσό, ποὺ ὑπερβαίνει τὰ 4 ἑκατομμύρια δρχ καὶ ἤδη εἶναι κατατεθειμένο γιὰ λογαριασμὸ τῆς στὴν Τράπεζα ὁπο μᾶς ἐβεβαίωσε ὁ Προϊστάμενος τῆς Εὐαγγελίστριας ἀρχιμανδρίτης Κλήμης Ζώκαρης. Ὁ ἴδιος εἶναι διατεθειμένος σύμφωνα μὲ ὅλες τὶ ἐνδείξεις νὰ ἐνισχύσει τὸ Μοναστήρι γιὰ νὰ σταθῆ καὶ ἐδιορδομήσῃ. Γ αὐτὸ ἐμεῖς ἀναγνωρίζουμε τὴν καλὴ του διάθεση καὶ θὰ σταθοῦμε κο τὰ του γιὰ νὰ γίνῃ ὄχι μόνο αὐτὸ ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴν ἐπιβίωση κ τὴ συντήρηση τῆς Εὐαγγελίστριας, ἀλλὰ καὶ τὴν περαιτέρω πρόο καὶ ἐξέλιξή της. Ἤδη ἡ Μονὴ μὲ τὴν περισυλλογὴ ποὺ ἔγινε, ἔχει ξασφαλίσει ἀπὸ τὴν ἀκίνητη περιουσία της σημαντικὸ ἔσοδο ποὺ ἐξ κεῖ γιὰ τὶς ἀνάγκες της. Ἀπὸ τὰ ἔσοδα τοῦ τόκου τοῦ ποσοῦ τῶν 4 καταμμυρίων δρχ. καὶ πλέον τοῦ κατατεθειμένου σὲ Τράπεζα μπορεῖ ἐξασφαλισθῆ καιὶ ἡ σύσταση τῆς Βυζαντινῆς Στέγης γιὰ τὴν περίσ καὶ διαφύλαξη ὅλων τῶν κειμηλίων τῶν 44 χωριῶν τοῦ Ζαγορίου. Ἀ λὰ γι' αὐτὸ τὸ θέμα θὰ κάνουμε εὐρύτερο λόγο στὸ τέλος τοῦ σημειώμ τος αὐτοῦ. Ὑπολείπεται τώρα νὰ ἀναφερθοῦμε σὲ μερικὰ στοιχεῖα τ Μοναστηριοῦ. Εἶναι αὐτὰ ποὺ τὸ συνθέτουν καὶ τοῦ δίνουν τὴν ὑπόστ σή του.

Πότε κτίσθηκε ἡ Εὐαγγελίστρια εἶναι ἄθλιος ὁ χρόνος. Κάτ

γράφεται ὅτι ἡμερομηνία πρώτης κτίσεως αὐτῆς βρίσκεται σὲ εἰκόνα τοῦ Μοναστηριοῦ. Δὲν μπορέσαμε νὰ κάνουμε αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψη. Ἡ ἀνακαίνιση τοῦ κτηρίου μὲ ὅλα τὰ κτίσματά του, στὸ ὁποῖα συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ ἀξιοθαύμαστος καστρόπυργος, μνημεῖο λαμπρὸ τῆς ἐποχῆς του, εἶναι στὰ 1785, τοῦ ναοῦ εἶναι στὸ 1793 ἡ δὲ ἱστόρηση τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἐκκλησίας εἶναι στὸ 1809, ὅταν ἀρχιερέας στὰ Γιάννενα ἦταν ὁ Ἱερόθεος, ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἦταν ὁ πανοσιολογιώτατος Γρηγόριος (Ζαζῆς), Σουδενιώτης, καὶ τὸ ἄλλο προσωπικὸ τῶν ἱερωμένων ἦταν οἱ ἱερομόναχοι Ἱερόθεος Καλλίνικος, Δαυρέντιος, Ἀγάπιος, Ματθαῖος, Κων)τῖνος, Ἀνανίας, Παΐσιος καὶ ὁ ἱεροδιάκονος Νεόφυτος (Δάττος) ὁ Σουδενιώτης, παιδὶ τοῦ πρωτάπαπα ἰτοῦ χωριοῦ Νικ. Ἐξάρχου, ποὺ ἐξελίχτηκε μὲ τὴν προστασία καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ συγχωριανοῦ Νεκτου Δούκα σὲ διαπρεπῆ κληρικό, ἐκπαιδευτικό, ἰτὸν πρῶτο καθηγητὴ τῆς Ριζ. Σχολῆς καὶ μεγάλο δάσκαλο τοῦ Γένους. Τὰ γραφόμενα καὶ ὑποστηριζόμενα ἀπὸ μερικοὺς ὅτι ἱεροδιάκονος ἰτῆς Μονῆς Εὐαγγελιστρίας αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ἦταν ὁ Νεόφ. Δούκας εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν ἱστορικὰ καὶ ἀνακριβῆ. Ὁ Νεόφ. Δούκας γεννημένος ἀπὸ τὸ 1760 στὰ Σουδενὰ καὶ παιδὶ τῆς Εὐαγγελίστριας στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του ἦταν μακριὰ στὰ χρόνια τῆς ἀναπαινίσεως ἰτῆς Εὐαγγελίστριας σὲ ἡλικία 49 χρονῶν ἀπὸ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του καὶ φθασμένος πιὰ περιέχῃ διαπρέψει στὸ Βουκουρέστι καὶ ἰτὴ Βιέννη.

Ἡ ἱστόρηση μὲ τὶς τοιχογραφίες ποὺ ὑπάρχουν ἰστὴν Εὐαγγελίστρια εἶναι ἔργο τοῦ ἁγιογράφου - ζωγράφου Πάνω - Σουδενιώτη Λάζαρου Λαζόπουλου μὲ βοηθό του, τὸν ἀνεψιό του Λάζο Κανίκη. Οἱ τοιχογραφίες αὐτὲς εἶναι μοναδικὲς στὸ εἶδος τους. Γιὰ νὰ γίνουν ἀπαιτημένου πολὺ χρόνο, μεγαλύτερο, μόχθο καὶ ἐναρράζουν, φέρουν τὴ σφραγίδα ἰδιαίτερης ἐμπνεύσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Σουδενιώτη ἁγιοτέχνης ἰδιαίτερη ἐμπνεύσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Σουδενιώτη ἁγιογράφου - ζωγράφου. Ἡ ἐπίδραση στὴν τέχνη του εἶναι πιθανώτατα ἀκόμη ἐνδιαφέρον τους θὰ κάνουν ὅτι μποροῦν γιὰ μείνῃ ὀρθὴ ἡ Εὐαγτὴ Δύση. Ὡστόσο ἕως τώρα παραμένει ἀνεξερεύνητη ἡ μορφὴ τῆς γελίστρια. Τὴν περιβάλλουν μὲ ὅλη τὴ στοργή τους καὶ ἀπὸ τὸ ὑστέρηέχνης του καὶ περιμένει τὸν εἰδικὸ γιὰ τὸν προσδιορισμό της. Χρόνια μά τους θὰ προσφέρουν ὅτι διαθέτουν. Αἰῶνες τὸ Μοναστήρι εἶναι σπολλὰ ἀσχολήθηκε μὲ τὶς τοιχογραφίες ἰτῆς Εὐαγγελίστριας ὁ Λαζ. Λακα ἀπὸ τὶς σάρκες τῶν Πάνω - Σουδενιωτῶν. Ὕστι ποὺ δὲν μποροῦν πόπουλος. Τὸ μεράκι τῆς δουλειᾶς, τῆς δημιουργίας, ὁ μόχθος εἶναι ὅλα ξεχωρίσουν ποιὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ προϋπῆρξε καὶ ἀνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὸ ἀποτυπωμένα σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ποὺ ἐξασφάλισαν στὸν τεχνίτη αἰώνια τὴ ἄλλο. Πῶς λοιπὸν νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν, ὅταν εἶχε ἰτὴν ἀνάγκη του νήμη του.

Χρηματοδότης γιὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἔργου ἦταν ὁ μακαρίτης Καισεβάστης Χριστόδουλος Μαρίνος, ποὺ μὲ τὴ γενναιοδωρία του ἐπέτυχε ρθη διαιώνιση λαμπροῦ ἐπιτεύγματος. Εὐτυχῶς ὁ ἁγιογράφος μὲ τὴν ρα εὐαγνειδησία ποὺ τὸν διεῖπε καὶ τὸν χαρακτήριζε δὲν παρέλειψε δώση ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ Καπεσοβίτη δωρητὴ καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο καὶ τόσο περιεκτικό, ἀλλὰ καὶ ἐπιγραμματικὸ καὶ χαρακτηριστικὸ τῆς ἀβείας καὶ ταπεινοφροσύνης τοῦ Μαρίνου γνώρισμα:

«Παντάγασσα δεόμαί σου δὸς καμοὶ ὅσα τῆς ἀγαπῶσι σε».

Ἡ ἐκκλησία σήμερα ὁρίσκεται σχετικὰ σὲ καλὴ κατάσταση. Τὰ κειμήλιά της, σημαντικά, φυλάσσονται ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ. Ἔχει ἐλλείψεις δέδαια καὶ ἀσφαλῶς θὰ ὁρεθοῦν ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἔλθουν ἀργοί. Πρῶτα - πρῶτα ἀπαραίτητα εἶναι δύο ἀναλόγια. Στοιχίζουν τὸ καθένα γύρω στὶς 20 χιλιάδες δραχ. Ζητοῦνται οἱ δωρητές.

Τὰ ὑπάρχοντα εἶναι ἀκατάλληλα καὶ τὰ αὐθεντικὰ τῆς Μονῆς ἔχουν ἀφαιρεθῆ ἀπὸ πολὺν καιρό. Ἔπειτα ὅλα τὰ καθίσματα εἶναι καταστραμμένα. Γιὰ τὴν ἀντικατάστασή τους χρειάζεται συλλογικὴ προσπάθεια γιὰ νὰ τελεσφορήσῃ καὶ ἂς ἐλπίσουμε ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἀνακατασκευὴ τῶν καθισμάτων.

Ἡ περιουσία τῆς Εὐαγγελίστριας συνίσταται κυρίως σὲ χωράφια στὴν Περιφέρεια τῶν Σουδενῶν τώρα. Παλιότερα ὅλα αὐτὰ ἦταν καπαρμένα σὲ διάφορες τοποθεσίες. Ἔπειτα ἀπὸ τὸν ἀναδασμὸ ποὺ πραγματοποιήθηκε πρόσφατα σ' ὅλα τὰ κτήματα τοῦ χωριοῦ ἡ Μονὴ ἀπέκτησε ἐκτάσεις γῆς συγκεντρωμένες, ποὺ ἀξιοποιήθηκαν κατὰ κάποιο τρόπο καὶ ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξασφαλίζει πόρους ὑπολογίσιμους γιὰ τὴ συντήρησή της. Μόνο σ' ἕνα μέρος ἔχει συγκεντρωμένα 70 στρέμματα καὶ πιὸ πολλά. Σὲ ἄλλο ἔχει 14 στρέμματα, ποὺ μποροῦν νὰ ἀποφέρουν σημαντικὸ ἔσοδο.

Μερικὰ ἄλλα στοιχεῖα παραθέτουμε ποὺ κρίνουμε ἀπαραίτητο νὰ προσθέσουμε γύρω ἀπὸ τὴν Εὐαγγελίστρια καὶ τὸ μακραίωνα βίο της, χωρὶς νὰ παραλείψουμε νὰ ἀναφέρουμε ὅτι τὸ Μοναστήρι αὐτὸ παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ ὁποιον στὸ μέλλον θὰ θελήσῃ συστηματικὰ νὰ ἐρευνήσῃ ὅτι ἀναφέρεται στὸ Μοναστήρι καὶ τὸ πέρασμά του ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, συνδυασμένο καὶ μὲ τὴν ὕπαρξη καὶ τὴν ἱστορία τῶν Σουδενῶν, ποὺ ἔχουν στενὴ καὶ ἀδιαιφισόβητη ἀλληλεξάρτηση.

Ἡ Εὐαγγελίστρια εἶναι στεμμένη πολλοὺς αἰῶνες ἐκεῖ ποὺ ὁρίσκεται.. Ὅπως καὶ στὴν Ἁγία Παρασκευή, ὁρίσκονταν πολλὲς μεμβράνες ποὺ ἀφαιρέθηκαν δυστυχῶς σὲ χρόνο ἀκαθόριστο. Μία ἀπ' αὐτές, ἡ τελευταία, ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὸ Μητροπολίτη Ἰωαννίνων Σωφρονίο κατὰ τὴν παράδοση, ὅταν ἡγούμενος ἦταν ὁ Γαβριήλ, ὀηλ. μεταξὺ τοῦ 1867 καὶ τοῦ 1894.

Ἀπὸ τὰ διαφυλασσόμενα κειμενα στὴ Μονὴ εἶναι καὶ δύο τρίπτυχα ποὺ χύνουν σημαντικὸ φῶς θὰ λέγαμε στὸ πέρασμα τῆς Εὐαγγελίστριας ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Τὸ ἕνα εἶναι ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Γιὰ τὸ ἀντίγραφο ἀπὸ τὸ ἀρχικό, τὸ πρωτότυπο, ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι εἶναι φροντισμένο καὶ διακοσμημένο ἀπὸ τὸ Σουδενιώτη ἁγιογράφο - ζωγράφο Παπαγιάννη, γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγινε λόγος καὶ σὲ ἄλλο σημεῖωμά μου. Ὁ Παπαγιάννης εἶναι ὁ ἱερέας τοῦ χωριοῦ στὰ μέσα τοῦ 18ου αἰώνα, πατέρας τοῦ Λαζάρου Λαζοπούλου. Τὸ τρίπτυχο φέρει τὴ χρονολογία τοῦ 1760. Ἔχει ἀντιγραφῆ ἀπὸ παλαιότερο τρίπτυχο. Ἡ ἀξία του σὲ τί συνίσταται: Ὡς ἡγούμενος αὐτῆς τῆς περιόδου ἀναφέρεται ὁ ἱερομόναχος Δαμιανός. Στὸ τρίπτυχο εἶναι ἀναγεγραμμένα 110 ὀνόματα ἀ ο ι δ ί μ ω ν ἱερομονάχων, μοναχῶν γυναικῶν, ἱεροδιακόνων, ἱερέων ὡς κατοίκων καὶ σὲ διάφορες περιστάσεις ἡγουμενευσάντων καὶ ἀσκητευσάντων. Ὅλοι αὐτοὶ ἔζησαν στὴν Εὐαγγελίστρια καὶ τὴν ὑπηρέτησαν σὲ χρόνο ἀκαθόριστο μπροστὰ ἀπὸ τὸ 1760. Ὅταν δὲ λέμε ἀκαθόριστο χρόνο, φυσικὰ ἐννοοῦμε μερικοὺς αἰῶνες.

Ἀπὸ τὸν κατάλογο αὐτὸν δὲν κρίνουμε ἄσκοπο νὰ ἀναφέρουμε καὶ μερικὰ ὀνόματα:

1)	Καλλίστου ἱερομονάχου	33)	Ἰγνατίου ἱεροδιακόνου
2)	Ἰωαννικίου »		.....
3)	Λεοντίνου »	45)	Διονυσίας μοναχῆς
4)	Χρυσάνθου »	46)	Χριστοφορὰς »
5)	Ἰωάσαφα »	47)	Ἀναστασίας »
6)	.....		.....
7)	.....	55)	Καλλινίκης μοναχῆς
	.....	56)	Θεοφανίας »
32)	Θεοφάνους ἱερομονάχου	110)	.....

Ἔπειτα στὸ τρίπτυχο ἀναφέρονται καὶ ζῶντες ποὺ μνημονεύονται ὑπὲρ τῆς ὑγείας αὐτῶν.

Ἀναφέρονται μοναχοὶ καὶ μοναχὲς σὲ περιωρισμένο ἀριθμό, κάτι ποὺ μᾶς δείχνει τὴ φυσιολογικὴ σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ τῆς Εὐαγγελίστριας. Καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτὴ ἡ ὕπαρξη καὶ διαφύλαξη τοῦ τριπτύχου εἶναι πολύτιμη.

Τὴν σύνθεση καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἱερωμένων ποὺ ζοῦσαν καὶ ὑπηρετοῦσαν στὴν Εὐαγγελίστρια τὴν ὁρίσκουμε καὶ στὸ τρίπτυχο τοῦ 1760 καὶ στὴν πλάκα ποὺ εἶναι ἐντοιχισμένη στὸ ναὸ τῆς Εὐαγγελίστριας τὸ 1809 ἀπὸ τὸν ἁγιογράφο Λάζαρο Ι. Λαζόπουλο.

Τὸ 1760 οἱ ζῶντες ἱερωμένοι ποὺ ὑπηρετοῦν καὶ ζοῦν στὴν Εὐαγγελίστρια εἶναι περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀναφέρονται τὸ 1809. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου λιγόστευαν τὰ πρόσωπα ἕως ὅσου στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας δὲ μένουν στὴν Εὐαγγελίστρια παρὰ ὁ ἡγούμενος, μιὰ καλόγρια καὶ τὸ ὑπηρετικὸ προσωπικό.

Τὸ τρίπτυχο τοῦ 1760 εἶναι πολὺ χρήσιμο καὶ διαφωτιστικό. Ἡ μνημόνευση τόσων προσώπων, ὡς ἀριθμῶν καὶ γενεῶν μᾶς γνωρίζει ἀρκετοὺς αἰῶνες ποὺ τὸ Μοναστήρι ζοῦσε καὶ λειτουργοῦσε ὡς ἑστία ἐθνικοῦ θρησκευτικοῦ στὰ χρόνια τοῦ σκοταδισμοῦ. Ἡ ἀκριὸς χρονολογία τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς εἶναι ἄδηλη καὶ τὸ θέμα τῆς συστάσεως αὐτῆς πρὶν ἡ ἔπειτα ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ οἰκισμοῦ τῶν Σουδενῶν μένει ἄλυτο καὶ ἀνεξιχνίαστο.

Τὸ τρίπτυχο αὐτὸ τοῦ 1760 ἀναφέραμε ὅτι εἶναι ἀντίγραφο ἀπὸ ἄλλο παλιότερο πρωτότυπο σωζόμενο τρίπτυχο κοντὰ στὸ ὁποῖο ὑπάρχει καὶ κατάλογος ἀργότερα γραμμένος μὲ ὅλα τὰ ὀνόματα ποὺ μνημονεύσαμε, κάτι ποὺ μᾶς διευκολύνει σημαντικὰ στὴ μικρὴ μας προσπάθεια, γιατὶ ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα τρίπτυχα εἶναι δύσκολη πιὰ ἡ μεταφορὰ καὶ ἀντιγραφὴ τῶν ὀνομάτων ποὺ σῴζονται μὲ τὴν παρέλευση τοῦ χρόνου.

Ἐδῶ τερματίζουμε ὅ,τι ἀναφέρεται στὸ παρελθὸν τῆς Εὐαγγελίστριας →

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΕΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Αγαπητοί συμπατριῶτες,

Ημεῖς οἱ Ζαγορίσιοι που με λαχτάρα γυρίζουμε στα χωριά μας να ξαναζήσουμε τις αναμνήσεις των παλιῶν αξέχαστων χρόνων, δεν λαχταρούμε τίποτε περισσότερο από τη γνήσια ζαγορίσια παράδοση. Και εἶναι αὐτὴ ἡ παράδοση ἡ Κοιμπάνα της Εκκλησιάς μας, ο Ζαγορίσιος χορός στο μοσχάρι, το κλαρίνο, το βιολί και το λαγούτο, ένα γιαλί στο χέρι του Παπᾶ, ο δίσκος με την εικόνα στην κεντρική μας Εκκλησιά, το πουγκάρι «στα Σάκαν γι' αυτους που ξεντεύονται», ο αγρύπνιες, το «Χριστὸς ἀνέστη ἐχθροὶ κατηργήθην», τα ἀδερφὰ τα καλντερίμια και η κατλημέρα μας, με ὁλη την ἀγάπη μας, σε κάθε μας συγχωριανό.

Γι' αὐτὸ το λάγο δεν πιστεύουμε κα; δεν παραδεχόμαστε την «παντρειὰ της Ζαγορίσιας παράδοσης με τα καινούργια μηνύματα της προοδευτικῆς κουλτούρας» που μας προβάλλει από το «Ζαγόρι» ο Τσερβαρώτης Βασίλης Πρωκήρης, σαν ἀποστολή του λεγόμενου «Πολιτιστικοῦ Συλλόγου Ελαφοτόπου». Μια τέτοια παντρειά, αναπόφευκτο εἶναι να βγάλει, σαν καπό, ένα καθυστερημένο κα; ανώμαλο τέρας, αντὶ για ἕνα υγιέστατο παιδί. Αυτό, φυσικά, προκύπτει ἀβίαστα από ὅσα πέρυσι το καλοκαίρι, ἀλλὰ κα; παλαιότερα, εἴδαμε με λύπη μας να γίνωνται οι τους λεγόμενους πολιτιστικοὺς συλλόγους. Ακούσαμε ρεμπέτικα τραγούδια κα; «Δραπετσώνες», που καμμιὰ ἀπολύτως σχέση δεν ἔχουν με τη Ζαγορίσια παράδοση. Ἔσπασαν τα αυτιά μας απ' ηλεκτρονικὲς κιθάρες κα; ἄλλα μουσικὰ ὄργανα, σαν αὐτὰ που χρησιμοποιοῦν σε Ευρωπαϊκὲς ἢ Αμερικανικὲς φέστες. Εἴδαμε νάθευση της Ζαγορίσιας στολῆς. Διαπιστώσαμε διάσπαση της νεολαίας σε ομάδες και δυστυχῶς ὀπαδισμὸ ἀξιόλογων κορτσιῶν απο τον διαγωνισμὸ Ζαγορίσιου χορου της Μπάγιας, με το ἀστεῖο πως ἦταν «φασιστόμουτρα». Πράγμα που φυσικὰ δεν ανεχόμαν η «προοδευτικὴ κουλτούρα». Εἴδαμε το ὁμορφο χωριό μας να ρυπαίνεται με κομματικὰ συνθήματα, που καμμιὰ δουλειὰ δεν εἶχαν εκεῖ επάνω στους αὐλόγυρους των σπιτιῶν κα; των Εκκλησιῶν μας. Δεν εἴδαμε ὅμως ποτὲ να παίρνει η νεολαία μας ἕνα φτυάρι κα; ἕνα κυρτσάκι για να καθαρίσει τους δρόμους, ακόμα και στο γειτονικὸ χωριὸ, ὅπως γινόταν τα παλιὰ χρόνια. Δεν εἴδαμε κα; ἄλλα πολλὰ που μποροῦν κα; πρέπει να προσθέσουν να κάνουν ο νέοι μας, αν θέλουν πράγματι να διατηρήσουν την παράδοση του ιστορικοῦ Ζαγορισίου, στο οποῖο γεννήθηκαν ο ἴδιοι και ο; πρόγονοί τους.

Με πατριωτικοὺς χαιρετισμοὺς

ΦΑΙΝΑΡΕΤΗ ΦΡΙΞΟΥ ΧΡΟΝΗ

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στη νεκρολογία του σεμνοπρ. Μελτιάδη Κουνάβου που δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο φύλλο μας στην παραδρομὴ αναφέρθηκε λανθασμένο το ὄνομα της γυναίκας του, που εἶναι Γαλήνη και ὄχι Γαλάτεια.

Ζητοῦμε συγνώμη για το αθέλητο λάθος μας.

γράμματα ἀναγνωστῶν

Τῶν Ζαγορισίων Ἀθήνα

Πρὸς "Τὸ Ζαγόρι μας" Ἰωάννινα

τῶν Ἐπάνω - Συνδενιῶν πού τόσο στενὸς εἶναι ὁ δεσμὸς μεταξὺ τους ἀνὰ τοὺς αἰῶνες γιὰ νὰ ἀνοίξουμε τὸ κεφάλαιο τῆς Μονῆς, ὅπως διαγράφεται ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα.

Ποιὰ εἶναι ἡ σημερινὴ θέση τῆς Εὐαγγελίστριας; Τὸ εὐτύχημα εἶναι ὅτι παρ' ὅλες τὶς ἀντιξοότητες πού ἀντάμπρυσε σὲ διάστημα μισοῦ αἰῶνα καὶ πιὸ πολὺ ἐπέτυχε τὴν ἐπιβίωσή της. Στάθηκε ὀρθή, χωρὶς μεγάλες ζημιές. Καὶ τὸ πρόβλημα τώρα προβάλλει.

Τί θὰ γίνῃ μὲ τὴ Μονή αὐτή; Ποιὸ εἶναι τὸ μέλλον της;

Τὸ δέον γενέσθαι ὀρίσκεται στὴ θέση, ἅπως τὴν ἐξέθεσε ὁ ὑπογράφων μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 129/18-2-1983 ἔγγραφο τοῦ συλλόγου τῶν Πάνω - Συνδενιωτῶν τ. Πρόεδρος τοῦ σωματείου αὐτοῦ πρὸς τὴ Διεύθυνση Θρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Ἡ περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἦταν:

Θ έ μ α: Αἴτημα γιὰ τὴν ἀνασύσταση τῆς Μονῆς Εὐαγγελίστριας Ἄνω - Πεδινῶν / Συνδενῶν Ἰωαννίνων καὶ τὴ μεταστροπὴ της παράλληλα μὲ τὴ θρησκευτικὴ της ἀποστολὴ σὲ Βυζαντινὸ Μουσεῖο, στὸ ὁποῖο εἶναι δυνατὸ νὰ διαφυλαχθοῦν καὶ νὰ προβάλλονται ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῶν 44 χωριῶν τοῦ Ζαγορίου Ἰωαννίνων.

Στὸ ἔγγραφο, ἀφοῦ ἀναπτύσσαμε τὸ θέμα καὶ τὶς δικές μας θέσεις καταλήγαμε:

«Νὰ προωθηθῇ ἡ θεμελίωση Βυζαντινοῦ Μουσείου, στὸ ὁποῖο νὰ περισυλλεγοῦν ὅλα τὰ κειμήλια, ὅλα τὰ ἱερὰ σκεύη, οἱ φορητὲς εἰκόνες ποὺ ὑπάρχουν στὰ 44 χωριὰ τοῦ Ζαγορίου καὶ ποὺ σήμερα ὀρίσκονται ἐκτεθειμένα καὶ ἀπροστάτευτα ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοκαπήλους, οἱ ὁποῖοι γυρίζουν, κλέβουν καὶ ἁρπάζουν ἀνενόχλητοι ὅτι πολύτιμο ὑπάρχει. Ἡ Μονὴ τῆς Εὐαγγελίστριας εἶναι ἰδεώδης χῶρος γιὰ τὴ μεταστροπὴ της σὲ πολιτιστικὴ κοιτίδα. Ἔχει τὴν ἐκκλησιὰ μὲ περίφημες τοιχογραφίες ἑνὸς μεγάλου ἁγιογράφου ἀπὸ τὸ δικό μας χωριό, τέμπλο ξυλόγλυπτο ἀξιόλογο, φορητὲς εἰκόνες, εὐαγγέλια, σφραγῖδες, ἱερὰ ἄμφια, ὀβολία σὲ σπάνιες ἐκδόσεις. Τὸ κτίσιμό της ἐπάνω σὲ παλιότερη ἐκκλησία ἔγινε γύρω στὸ 1790. Περιβάλλεται ἀπὸ ἕνα καταπληκτικὸ καστρότοιχο. Ἔχει χώρους - κελλιὰ σὲ ἄριστη κατάσταση γιὰ τὴν ἀπόθεση καὶ προβολὴ εἰκόνων καὶ σκευῶν ποὺ θέλει περισυλλέξει. Ἀπὸ τὰ Γιάννενα ἡ Μονὴ τῆς Εὐαγγελίστριας ἀπέχει 35 χιλιόμετρα. Ὁ δρόμος εἶναι ἀσφαλτοστρωμένος καὶ τὸ αὐτοκίνητο τὸν διανύει σὲ μισὴ ὥρα».

Αὐτὰ γράψαμε καὶ ἐκθέσαμε ἐμεῖς γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ἡ συνέχεια.

Τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας διεβίβασε τὸ ἔγγραφό μας στὴν Ἱερὰ Σύνοδο καὶ ἡ ἴδια (ἡ Σύνοδος) τὸ ἔστειλε στὴ Μητρόπολη Ἰωαννίνων γιὰ τὰ περαιτέρω. Ἐκεῖ ἡ ὑπόθεση φθάνει σὲ νεκρὸ σημεῖο.

Ξαναζωντανεύει τὴν ἴδια χρονιὰ καὶ ὅπὸ τὶς ἀκόλουθες συνθῆκες: Στὶς 24 Αὐγούστου τὸ χωριὸ μου ἑορτάζει τὴν ἐπέτειο τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ καὶ πανηγυρίζει συγχρόνως. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἱερούργησε στὴν κεντρικὴ ἐκκλησία τῶν Συδενῶν, τὸν Ἅγιο Δημήτριο, ἀφοῦ συνόδευσε τὴν παρουσία του καὶ μὲ ἕνα θεῖο κήρυγμα πολὺ ἐπιτυχημένο ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Κυπριανὸς Καργῆς, προϊστάμενος τῆς Βελλᾶς καὶ τῆς Εὐαγγελίστριας. Ἔπειτα κατέβηκε στὸ Μοναστήρι τῆς Εὐαγγελίστριας, ὅπου δέχτηκε ἐπισκέψεις πολλῶν Συνδενιωτῶν.

Ἤρθε καὶ ὁ ὑπογράφων, ὁ ὁποῖος ἐξέθεσε στὸν πανοσιολογιώτατο τὴ δυνατότητα τῆς ἐδρύσεως καὶ λειτουργίας Βυζαντινῆς Σχέγης στὴν Εὐαγγελίστρια σύμφωνα μὲ ὅσα εἶχαν ἐκτεθῆ μὲ τὸ ἔγγραφο τοῦ σωματείου τῶν Συνδενιωτῶν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1983. Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης ὀρίστηκε τὴν πρόταση συζητήσιμη καὶ πραγματοποιήσιμη. Οἱ πόροι μποροῦν νὰ ἐξευρεθοῦν. Ἡ περισυλλογή, ἡ διάσωση καὶ ἡ διαφύλαξη τῶν καταλοίπων τῆς Βυζαντινῆς καὶ μετα - Βυζαντινῆς κληρονομιᾶς ἀπ' ὅλα τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου σὲ μέρος ἀσφαλὲς κατὰ 100%, ὅπως προτείνουμε ἐμεῖς, ἡ Εὐαγγελίστρια εἶναι μιὰ μεγάλη καὶ θεάρεστη πράξη. Θὰ γίνῃ ἡ ποίησή της; Ὁ Ἀρχιμανδρίτης κ. Κυπριανὸς ἔχει πρῶτος τὸ λόγο. Καὶ οἱ ἄλλοι θὰ βοηθήσουμε μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις μας γιὰ τὴν πραγματοποίηση τοῦ ἔργου αὐτοῦ καταβάλλοντας καὶ τὶς εὐθύνες μας.

Βέβαια οἱ συντοπίτες μας Ζαγορίσιοι δὲν πρόκειται νὰ στέρξουν μὲ τὸ πρῶτο γιὰ νὰ ἐκχωρήσουν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπως εἶναι διαμένα τὰ κειμήλια ἀπὸ τοὺς πατεράδες τους. Αὐτὸ εἶναι γνωστό. Μόταν δημιουργηθῇ τὸ κατάλληλο κλῖμα καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη θὰ ἀρχίσῃ μικρὴ κλίμακα ἡ ἐκχώρηση κειμηλίων, ἰδιαίτερα εἰκόνων ἕως γενεύνευσή της μὲ τὴν καθιέρωση καὶ τὴς ἀνταλλαγῆς αὐτῶν μὲ ἀντίγραφα. Ἕως τότε ἡ Βυζαντινὴ Στέγη, ποὺ θὰ στεγασθῇ στὴν Εὐαγγελίστρια θὰ ἀρκεσθῇ στὴ συγκέντρωση καὶ τὴν περισυλλογὴ τῶν κειμηλίων τῶν Συνδενῶν ποὺ εἶναι σκόρπια καὶ δὲν εἶναι λίγα. Πιστεύουμε. Ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει πιὰ στὸν Πανοσιολογιώτατο κ. Κυπριανὸ γιὰ νὰ γίνῃ ἡ Εὐαγγελίστρια παράλληλα πάντοτε μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἀποστολή της καὶ ἕνα Ἵδρυμα ἀνάλογο πρὸς τὴν παλιὰ της αἴγλη στὴν ἱστορία της.

Ὡστόσο οἱ συγχωριανοί μου Συνδενιῶτες ἂς προσέξουν καὶ ἂς ταλάβουν ὅτι ἡ πραγματοποίηση αὐτοῦ τοῦ ἔργου, ἡ ἵδρυση δηλ. ζαντινῆς Στέγης εἶναι μιὰ πολὺ μεγάλη ὑπόθεση γιὰ τὸ χωριό, πιὸ σπουδαία ἀπὸ οἱαδήποτε ἄλλη. Ἡ Εὐαγγελίστρια ὅσο ἦταν σὲ κοκκινὰ πήγαινε καὶ τὸ χωριό. Συνυφασμένες ε -αι οἱ τύχες τους. καὶ τώρα μπορεῖ νὰ γίνῃ. Ἡ ἐξύψωση, τὸ ἀνέβασμα τῆς Μονῆς θὰ νειφέρῃ καὶ τὴν προκοπὴ τοῦ χωριοῦ. Ἂς βοηθήσουμε ὅλοι. Ἡ τοῦ χωριοῦ, ἡ ἐπιβίωσή του πολὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν Εὐαγγελίστρια τὴ Λαμπριάδειο Σχολή. Εἶναι οἱ δυὸ πόλοι ἕλξεως γιὰ τὰ Πάνω - δενά. Πρέπει νὰ μάθουμε νὰ βλέπουμε λίγο μακριά. Νὰ μὴν ὑποφέρουμε ἀπὸ κοντοφθαλμία.

ΣΤΑΘΗΣ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΤΣΑ

α) Στόχος του Εκπολιτιστικοῦ Συλλόγου, της Αδελφότητας Βίτσας Αθηνῶν και της Κοινότητας εἶναι: η διατήρηση κα; αξιοποίηση των δύο αρχοντικῶν, που εἶναι στην Βίτσα. Ἔτσι τελευταία επισκευάστηκε η στέγη του καλύτερου αρχοντικοῦ του χωριοῦ μας κτο Σπίτι του Βελογιάννη, τη δαπάνη του οποίου ανέλαβε ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος του χωριοῦ.

Εἶναι ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα παλιὰ σπίτια που ἔχουν σχεδόν ὅλα τα στοιχεῖα ενός αυθεντικοῦ Ζαγορίσιου αρχοντικοῦ. Δυστυχῶς ὅμως δίπλα απ' αὐτὸ υπάρχε: σχεδόν ερειπωμένο ένα ἄλλο παλιὸ πρχοντικό, που στα παλαιότερα χρόνια χρησίμευε για «Σχολείο». Εἶναι ἑτοιμο να γκρεμοστεῖ ενῶ η στέγη του ὀνομα της γυναίκας του, που εἶναι Γαλήνη και ὄχι Γαλάτεια.

Ζητοῦμε συγνώμη για το αθέλητο λάθος μας.

ξουν κατανόηση στα προβλήματα που υπάρχουν και να συντελέσουν ὅλοι ὥστε να δοῦμε μια Βίτσα πιο ωραία, πιο καθαρή για τα παιδιά μας και εγγόνια μας.

γ) Στα μέσα Σεπτεμβρίου γυρίστηκε στο χωριὸ μας, στη γύρω περιοχή και γενικότερα στην Ἤπειρο κινηματογραφικὸ ἔργο με θέμα τα καλά που προξένησε ο εμφύλιος πόλεμος το '46—'49.

Σκηνοθέτης και παραγωγός της ταινίας ήταν ο Τζίμας που παλαιότερα είχε γυρίζει ατον ἄνθρωπο με το κόκκινο γαρύφαλλο», που εἶχε σημειώσει μεγάλη επιτυχία. Οι περισσότερες σκηνὲς που πάρθηκαν εἶναι εντυπωσιακὲς γιατί γυρίστηκαν μέσα στη χαράδρα του Βίκου, στο Μοναστήρι τον Προφήτη Ηλία και στα παραδοσιακά μας χωριὰ Βίτσα, Μονοδένδρι, καλύπτοντας τα ωραία μας τοπία με τον πιο ανικότερο τρόπο, φανερώνοντας ταυτόχρονα την ομορφιὰ κα; την μοναδικότητα του Ζαγοριοῦ μας. Στο ἔργο βοήθησαν και οι κάτοικοι των χωριῶν μας Βίτσας και Μονοδενδρίου, είτε σαν κομπάρσοι, είτε προσφέροντας σε ἄλλους τομεῖς πολύτιμη βοήθεια.

● Σας πληροφορούμε ὅτι το βιβλίο ανθρωπογεωγραφίας το «Ζαγόρι», του εκλεκτοῦ χωριανοῦ μας δάσκαλου και συγγραφέα Ιωάννη Νικολαΐδη, που εξέδωσε ο Εκπολιτιστικός μας Σύλλογος, προσφέροντας με πολλὴ γενναιοδωρία ὅλα τα κέρδη στο Σύλλογο, διατίθεται από ὅλα σχεδὸν τα βιβλιοπωλεῖα στο κέντρο των Ιωαννίνων, σ' ὅλα τα βιβλιοπωλεῖα που βρίσκονται επά της οδοῦ Σόλωνος στην Αθήνα και στο κεντρικὸ βιβλιοπωλεῖο της «Δωδώνης» στην Πλατεία Ομονοίας.

Εκπολιτιστικὸς Σύλλογος Βίτσας «Αλέξιος και Αγγελική Παπάζογλου»

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΕΥΓΕΝΕΙΑ

Συνεπαρμένο: από τις ομορφιὲς του Ζαγοριοῦ μας δύο ζευγάρια που κατέχουν ξεχωριστὴ θέση στην κοινωνία μας πήραν την απόφαση, στις δύσκολες ημέρες που περνάμε, να διαθέσουν τις οικονομίες τους για να εξασφαλίσουν οικόπεδο στο χωριὸ Νεγάδες κα; σιγά, σιγά να κτίσουν το σπίτι τους εναρμονίζοντάς το στη Ζαγορίσια αρχιτεκτονική.

Θεωρῶ υποχρέωση να ευχαριστήσω και από την εφημερίδα μας το συνταγματάρχη κ. Δημήτρη Νικολοῦζο και την αξιογάπητη Κύπρια γυναίκα του φίλη μου κ. Γιόλα ὅπως και τον κ. Γιώργο Φρέρη και τη γυναίκα του Μάρω καθηγητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για την απόφασή τους που θα δώσουν νέα ζωή στο χωριὸ μας.

Ανθούλα Κρυστάλλη - Βλάχου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστοῦμε θερμὰ ὅσους συμμετείχαν στο βαρὺ πένθος μας της αγαπημένης και αξέχαστης συζύγου αδελφής μας

ΛΟΥΚΙΑΣ Θ. ΒΟΥΡΗ

Ο Σύζυγος - Θεόδωρος Βούρης

Τα αδέλφια της, τα ανήψια της

ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΒΟΒΟΥΣΑΣ

Ὑστερα από δραστήριες ενέργειες και αγώνες αποπερατώθηκε η ανέγερση του Ιερού Ναοῦ Αγίου Αθανασίου, που εἶχε πυρποληθεῖ το ἔτος 1944, από τα Γερμανικὰ Στρατεύματα κατοχῆς.

Η θεμελίωση ἔγινε στις 2 Σεπτεμβρίου 1974 από τον τότε Πρωτοσύγγελο και νυν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη κ. Θεόκλητο.

Η ὁλη φροντὶς και επιμέλεια του ἔργου ανεγέρσεως και εράνου ανετέθηκε, με απόφαση της Ιερᾶς Μητροπόλεως κα: Νομαρχίας Ιωαννίνων, εις επιτροπὴν απαρτιζομένην απο τους συμπατριώτες:

1) Ιωάννης Κ. Τσιαπάραν, Πρόεδρον Αναπήρων Πολέμου, 2) Νικόλαον Πέτρου Έμπορον, 3) Χρήστον Κ. Γεωργίου, υλοτόμον, 4) Περικλῆν Δήμου, Υπάλληλον Δασικῶν Συνεταιρισμῶν, 5) Πέτρον Πέτρου, Συνταξιούχον με την ἐνθερμον συμπαράστασιν του Κοινοτικοῦ και Εκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου και ὁλων εν γένει των απανταχοῦ Βοβουσιωτῶν, Εσωτερικοῦ κα: Εξωτερικοῦ, που με την Φιλοπατρίαν των και την πίστιν εις την Θρησκείαν, την αγάπην προς την γενέτειραν, προσέφεραν, αθρόως, τον οβολόν των δια τον Ιερόν αυτόν σκοπόν, ὁλοι πλούσιοι και φτωχοὶ ἔδωσαν παραπάνω από τις δυνάμεις των.

Η ὁλη μελέτη και επίβλεψη ἔγινε ανιδιοτελῶς από τον συμπατριώτην Μηχανικόν κ. Δημοσθένην Χατζήν. Η εκτέλεση του ἔργου ἔγινε από τον Εργολάβον κ. Ιωάννην Σταύρου, με λίαν συγκαταβατικὲς τιμές, ὁστις παρουσίασε ένα εξαίρετο ἔργο. Το Τέμπλο κατεσκεύασε με μικρὴ δαπάνη ο εκ Βοβούσης εμπειροτέχνης Αθανάσιος Βραζιτοῦλης, ὁστις παρουσίασε ένα δικὴς του εμπνεύσεως σχέδιο, απὸ τα σπάνια εις τέχνην και εργασίαν, που προκάλεσε τον θαυμασμὸν ὁλων των κατοίκων και ὁσων επισκέπτονται: την εκκλησίαν. Μεγάλη επίσης υπῆρξε η συμβολὴ των κατοίκων δια της προσωπικῆς των εργασίας.

Η Κοινότης συνέβαλε με το ποσὸν των 465.000 δραχ. ως επίσης και με ξυλείαν δια την στέγην κλπ. Αξίζει να τονισθεῖ η συμβολὴ των ξενητευμένων συμπατριωτῶν, μεταξὺ των οποίων συγκαταλέγεται και ο καθ' ὁλα σεβαστὸς κ. Απόστολος Καζάνας

Το καμπαναριὸ ανέβαλε να ανεγερεῖ, ἰδίες δαπάνες ο ομογενὴς συμπατριώτης κ. Ιωάννης Αποστόλου Τσιαπάρας εις μνήμην των γονέων του.

Την 27ην Ιουλίου που ἔγινε η πανηγυρικὴ λειτουργία στην καινούργια Εκκλησία η Επιτροπὴ του επιμελήθη του ἔργου και του εράνου, παρουσία ὁλων των κατοίκων απέδωσε με χαρὰ στὸν Ιερέα του χωριοῦ μας. Στο ἔργο βοήθησαν και οι κάτοικοι των χωριῶν μας Βίτσας και Μονοδενδρίου, είτε σαν κομπάρσοι, είτε προσφέροντας σε ἄλλους τομεῖς πολύτιμη βοήθεια.

● Σας πληροφορούμε ὅτι το βιβλίο ανθρωπογεωγραφίας το «Ζαγόρι», του εκλεκτοῦ χωριανοῦ μας δάσκαλου και συγγραφέα Ιωάννη Νικολαΐδη, που εξέδωσε ο Εκπολιτιστικός μας Σύλλογος, προσφέροντας με πολλὴ γενναιοδωρία ὅλα τα κέρδη στο Σύλλογο, διατίθεται από ὅλα σχεδὸν τα βιβλιοπωλεῖα στο κέντρο των Ιωαννίνων, σ' ὅλα τα βιβλιοπωλεῖα που βρίσκονται επά της οδοῦ Σόλωνος στην Αθήνα και στο κεντρικὸ βιβλιοπωλεῖο της «Δωδώνης» στην Πλατεία Ομονοίας.

Εκπολιτιστικὸς Σύλλογος Βίτσας «Αλέξιος και Αγγελική Παπάζογλου»

ΖΑΓΟΡΙΣΙΑ ΕΥΓΕΝΕΙΑ

Συνεπαρμένο: από τις ομορφιὲς του Ζαγοριοῦ μας δύο ζευγάρια που κατέχουν ξεχωριστὴ θέση στην κοινωνία μας πήραν την απόφαση, στις δύσκολες ημέρες που περνάμε, να διαθέσουν τις οικονομίες τους για να εξασφαλίσουν οικόπεδο στο χωριὸ Νεγάδες κα; σιγά, σιγά να κτίσουν το σπίτι τους εναρμονίζοντάς το στη Ζαγορίσια αρχιτεκτονική.

Θεωρῶ υποχρέωση να ευχαριστήσω και από την εφημερίδα μας το συνταγματάρχη κ. Δημήτρη Νικολοῦζο και την αξιογάπητη Κύπρια γυναίκα του φίλη μου κ. Γιόλα ὅπως και τον κ. Γιώργο Φρέρη και τη γυναίκα του Μάρω καθηγητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για την απόφασή τους που θα δώσουν νέα ζωή στο χωριὸ μας.

Ανθούλα Κρυστάλλη - Βλάχου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστοῦμε θερμὰ ὅσους συμμετείχαν στο βαρὺ πένθος μας της αγαπημένης και αξέχαστης συζύγου αδελφής μας

ΛΟΥΚΙΑΣ Θ. ΒΟΥΡΗ

Ο Σύζυγος - Θεόδωρος Βούρης

Τα αδέλφια της, τα ανήψια της

Η συνολικὰ ο εράνος απέδωσε το ποσὸν των 1.895.149 δρχ.

Η ὁλη δαπάνη τοῦτου ανῆλθεν εις το ποσὸν των 1.835.722, το επὶ πλέον περίσευμα των 59.427 δρχ. παρεδόθη στο Εκκλησιαστικὸ Συμβούλιο δια ανάγκες της Εκκλησίας.

Το ωραῖο αυτὸ ἔργο θα συμβολίζει στις επερχόμενες γενεὲς την φιλοπατρίαν, την ομόνοιαν ὁλων, χάριν των οποίων επετεύχθη η εκτέλεσις και θα αποτελεῖ παράδειγμα προς μίμησιν.

Βοβουσιώτης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΘΙΜΑ

● Συνέχεια από τη σελίδα 9

ρι γιὰ τὴ βραδιὰ αὐτή. Βάζουν τέτοια κούτσουρα, γιατὶ πιστεύουν, ὅπως γράφτηκε καὶ παραπάνω, πὼς ἡ μυρουδιὰ ποὺ βγάζει ἡ κερασιά, ὅταν καίγεται, διώχνει τοὺς καλικάντζαρους.

Ἡ λειτουργία στὴν ἐκκλησιὰ γίνεται τὴ νύχτα, ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα. Γιὰ ν' ἀρχίσει ἡ λειτουργία ἔπρεπε νὰρθοῦν καὶ οἱ ἀρχοντάδες τοῦ χωριοῦ. Ὅταν δὲν ξυπνοῦσαν μὲ τὴν καμπάνα γιὰ νὰρθοῦν αὐτοὶ στὴν ὥρα τους, ἔστελνε ὁ παπᾶς, ἢ οἱ παπάδες, παιδιὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν πὼς τοὺς περιμένει τὸ χωριὸ στὴν ἐκκλησιά. Χωρὶς νὰ παρευρίσκονται αὐτοί, οἱ παπάδες δὲν προχωροῦσαν στὴ λειτουργία. Λύτά, βέβαια, στὰ παλιότερα χρόνια.

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἦταν ἡ συνήθεια νὰ γίνονται ἐπισκέψεις μονάχα στὰ στενὰ συγγενικὰ σπίτια. Τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα, δηλ. στὶς 26 Δεκέμβρη, ποὺ γιορτάζεται ἡ σύναξη τῆς Παναγίας, ἔκαναν ἐπισκέψεις, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, ὅλοι μαζὶ οἱ ἄντρες τοῦ χωριοῦ, σ' ὅλα τὰ ἀντρόσπιτα, δηλ. σ' ὅσα ἦταν ἄντρες, ἔστω κι ἂν δὲν ἦταν συγγενικά.

Ὅταν τύχει νὰ πέσουν τὰ Χριστούγεννα μέρα τῆς ἑβδομάδας Τετάρτη ἢ Παρασκευή, παραδέχονται πὼς αὐτὴ τὴ χρονιὰ θὰναι «ἀγαλατιά», δηλαδὴ δὲν θὰχουν πολὺ γάλα τὴν ἄνοιξη καὶ τὸ καλοκαίρι τὰ γιδοπρόβατα.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ:

Στις οικογένειες: Γεωργίου Τόλη που απέκτησε αγόρι, Βασιδέκη Ευάγγελου του Νεοπτολέμου που απέκτησε κορίτσι και του Βασιδέκη Ιωάννη του Θεόδωρου που απέκτησε αγόρι. Τους ευχόμαστε να τους ζήσουν.

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας

●

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ:

— Πριν, πάνω κάτω, δύο μήνες ο Κώστας Πετρινός έγινε παππούς. Χαρά που την έκανε, και σα να χάζεψε και λίγο. Η κόρη του Χρυσάνθη κι ο άντρας της Μπάμπης Ευθυμίου γίνηκαν γονείς χαριτωμένου αγοριού. Να τους ζήσει.

Ε.Γ.

●

ΛΕΠΤΟΚΑΡΥΑ: Η χωριανή μας Χαρά Παπαδοπούλου και ο άντρας της Αποστόλης Καπσαιρός γίναν γονείς μιας χαριτωμένης θυγατέρας. Να τους ζήσειγ

κ.κ.

◆

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ:

Αρραβώνιασε ο συγχωριανός μας Καραγεώργης Ευάγγελος την εκλεκτή της καρδιάς του Ελένη Αγγέλη. Τους ευχόμαστε καλά στέφανα.

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας

●

ΔΙΚΟΡΦΟ: Η Σεβαστή Δημ. Ζαρίδη που υπηρετεί σε παιδικό σταθμό της Φλώρινας αρραβώνιασε με τον κ. Λεωνίδα Καραγιώργο, υπάλληλο της Γενικής Τράπεζας Φλώρινας.

Καλά στέφανα.

●

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η Φωτεινή Δημ. Βούρβου κι ο Αχιλλέας Ιωάν. Βαγγελής αρραβωνιάστηκαν. Καλά στέφανα και οι οικογένειές του να τους καμαρώνουν ευτυχισμένους.

●

— **Η Ελενίτσα Κων. Αναστασίου** κι ο Φαρμακοποιός Αλέκος Μαΐλης αρραβωνιάστηκαν στην Αθήνα. Καλά τους στέφανα και θερμότατα συγχαρητήρια στις οικογένειές τους.

Ε.Γ.

◆

ΓΑΜΟΙ:

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Στο χωριό μας τέσσερις γάμοι γίνηκαν τον περασμένο Ιούλιο μα μπέρδεψαν τα χαρτιά μου στο Τυπογραφείο και δε γράφτηκαν στο «Ζαγόρι μας».

— Η Φεβρωνία Καψάλη κι ο Χρήστος Κύρτος.

— Η Παρασκευή Κώστα κι ο Δημήτρης Κοντοδήμος.

— Ο Γιωργάκης Π. Βούρος κι η Δώρα Διμπέλα.

— Ο Χριστόδουλος Πετρινός κι η Νινέτα Κολιζώη.

Σ' άλα τα ζευγάρια, λίγο αργά βέβαια, τις πιο θερμές μου ευχές και στους δικούς τους να τους χαίρονται ευτυχισμένους.

Ε.Γ.

◆

ΘΑΝΑΤΟΙ:

Απεβίωσε πρόσφατα ο συγχωριανός μας Ηλίας Βασιδέκης του Ανδρέα που έμενε στην Αθήνα. Η κηδεία του έγινε στο χωριό μας.

Θερμά συλλυπητήρια στους συγγενείς του.

Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βίτσας

ΔΩΡΕΑΙ ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

● Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

● **Τα παιδιά του Παπακρυστάλλη ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΝΟΥΛΑ προσέφεραν αντί ετήσιου μνημόσυνου του πατέρα τους δραχμές ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ.**

● **Ο κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΣ προσφέρει στη μνήμη του αδελφού του ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ δραχμές ΧΙΛΙΕΣ.**

● **Η κ. ΚΑΣΙΑΝΗ ΜΠΟΤΣΙΟΥ προσέφερε δραχμές ΧΙΛΙΕΣ στη μνήμη του συζύγου της ΑΛΕΞΗ ΜΠΟΤΣΙΟΥ.**

● **Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί.**

ΚΑΛΩΤΑ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Αθήνα ο συνεργάτης μας συνταξιούχος δάσκαλος Τάκης Θεμελής.

●

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Με τη συμπλήρωση 85 χρόνων ζωής, μιας άφησε χρόνια και την ευχή του ο χωριανός μας Γιάννης Τάγκας. Εργατικός και καλός, καλόταπος οικογενειάρχης. Ανάστησε μια τριακάδια κόρες κι αγόρια και τ' αποκατάστησε. Και χάρηκε εγγόνια και δίγγονα. Πριν ένα χρόνο εγκεφαλικό επεισόδιο τον καθήλωσε στο κρεββάτι, μα τον πόνο του τον απάλυνε η στοργή των παιδιών του και της Ακρίβως του.

Τώρα αναπαύεται στον Α'ί Θανάση μας.

Τα πιο θερμά μου συλλυπητήρια στην οικογένειά του.

Ε.Γ.

●

ΗΛΙΟΧΩΡΙ: Πέθανε στα Γιάννινα και κηδεύτηκε στον Άγιο Νικόλαο του χωριού μας ο συγχωριανός μας Μιχάλης Γ. Ζαμπάκος.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ

Με την 361)83 απόφαση Πολυμελούς Πρωτοδικείου Ιωαννίνων εγκρίθηκε το καταστατικό του σωματείου με την επωνυμία «ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ», που εδρεύει στα Γιάννινα και έχει σκοπό τη μελέτη της ιστορίας και λαογραφίας του Ζαγορίου, την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και την πνευματική ενίσχυση.

Γιάννινα 18 Νοεμβρίου 1983

Ο Πληρεξούσιος Δικηγόρος

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΙΝΑΛΕΞΗΣ

●

ΤΣΕΡΒΑΡΙΩΤΗΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Η επιτροπή που ανέλαβε την επισκευή του Ιερού Ναού Αγίου Δημητρίου βρήκε μεταξύ οροφής (Νταβάνι) και στέγης μία κατεστραμμένη εικόνα που έγραφε:

«Η εικών αύτη της Θεομήτορος του ιδιοφυούς και αυτογνώμονος Ζωγράφου Μιχαήλ Α. Λύλη Τσερβαριώτου εν έτει 1910 Αγούστου 31 Τσερβάρι ο ίδιος»

●

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Καπεσόβου διοργανώνει πρωτοχρονιάτικο «ρεβεγιόν» στη μεγάλη αίθουσα της Παισχαλείου Σχολής στο Καπέσοβο της Παρασκευή 30 Δεκεμβρίου 1983 ώρα 8.30.

Καλούνται όλα τα μέλη του Συλλόγου και οι φίλοι του Καπεσόβου να γλεντήσουν μαζί μας.

Παρακαλούνται να δηλώσουν συμμετοχή μέχρι τις 20 Δεκεμβρίου στα τηλέφωνα 33570 και 23488.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου

●

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΚΟΥΚΟΥΛΙΩΤΩΝ
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΛΑΚΙΔΑΣ
ΕΔΡΑ ΚΟΥΚΟΥΛΙ

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΕΣ

Έγιναν στις 20 Νοεμβρίου 1983 στην Αθήνα αρχαιρεσίες για την ανάδειξη Αντιπροέδρου και μέλους από τους διαμένοντες εκεί Κουκουλιώτες σύμφωνα με το Καταστατικό της αδελφότητας.

● Εκλέχτηκαν οι:

1) Αλίκη Τσόγκα, Αντιπρόεδρος Δ.Σ.
2) Δημ. Δερτιλλής, Μέλλος Δ.Σ.

Το Δ.Σ. που εκλέχτηκε στις 16 Αυγούστου συγχαίρει τους 2 νεοεκλεγέντες και εύχεται καλή συνεργασία και ευόδωση των εργασιών για την πρόοδο του χωριού.

Η πλήρης σύνθεση του 7μελούς Δ.Σ. έχει ως εξής:

Πρόεδρος: Αχ. Λένης
Αντιπρόεδρος: Αλίκη Τσόγκα
Ταμίας: Γρηγ. Κόκκορος
Γραμματέας: Νικ. Κοντοδήμος
Τα μέλη: Δημήτρ. Δερτιλλής, Κων. Γιαννακός, Θεόδωρος Γόγολος.

Κουκούλι 27 Νοεμβρίου 1893

Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.

ΑΧ. ΛΕΝΗΣ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

2.000 ΔΡΧ.

Μουζάς Αθανάσιος
Τζάκου Πέπη

1.500 ΔΡΧ.

Βανδέρα Αμαλία
Γιαννακός Πετρ. Αλέκος

1.000 ΔΡΧ.

Βλαδίκας Μ. Μιχαήλ
Βότσης Θωμάς
Βρανούσης Λέανδρος
Λιόγκας Θρασύβουλος
Μανθόπουλος Ξενοφών
Μουτσοπούλου Κ. Ελένη
Μπενέκος Βασ.
Νάσιος Κων)νος
Παλαιοπανίδης Νικ.
Πολίτη Αθ. Θεόφρα
Τζαβάρας Αναστάσιος
Τοπάλη Δ. Νίκη
Τσουμάνης Ν. Γεώργιος
Χριστοδούλου Δημ. Μιχάλης
Χρόνη Φρ. Φαιναρέτη

600 ΔΡΧ.

Ξάνθος Δημ. Τιμολέων
Πασχαλιάρης Στερ. Γεώργιος
Τζούφης Άλκης

500 ΔΡΧ.

Βακάμης Δημ. Γιάννης
Βακάμης Δημ. Σπύρος
Γενναδίου Γ. Ουρανία
Γεωργάκης Αλέξανδρος
Γεωργιάδης Ανδρέας
Γιαννάκης Δημ. Γιάννης
Γιαννακός Κων)νος
Γκόνη Γρηγ. Ναυσικά
Δημακόπουλος Δημήτριος
Ζωίδης Μιλτιάδης
Καραγιάννης Θωμάς
Καραγιαννόπουλος Χρήστος
Καραγιαννίδη Πόπη
Κοντοδήμου Χαρ. Νίκη
Κώστα Παν. Αγγελική
Μαυρολίδου - Γενναδίου Ελένη
Νιτσοπούλου Βασ. Μαίρη
Ξάνθος Τ.γ. Αλέξιος
Ξάνθος Τιμ. Ιάσων
Παπαδοπούλου - Κατσαρού Χ.
Παπαχρήστου Χρ. Ευσεβία
Σιούρης Μενέλαος
Σπανού Ευτέρπη
Στεργιάδης Στέφανος
Τζούρδας Μ. Αριστείδης
Τζουριάδη Ελευθ. Ελένη
Τσαβαλιάς Ιωάν. Φάνης
Τσολάκης Ιωάν. Γεώργιος
Τσόντζος Γεωργ. Ηλίας
Χατζής Φίλιππος